

ÅRSRAPPORT 2019

DEN NORSKE KIRKE

Bispedømmerådene, Kirkerådet, Mellomkirkelig råd, Samisk kirkeråd

Utgitt av Kirkerådet i 2020
Ansvarlig redaktør: Ingeborg Dybvig
ISBN 978-82-7545-200-7 (trykt)
ISBN 978-82-7545-201-4 (elektronisk)

Innhold

Del I. Leders beretning	3
Del II. Introduksjon til virksomheten og hovedtall.....	5
Volumtall.....	6
Del III. Årets aktiviteter og resultater	8
Medlemsundersøkelsen 2019	8
A. Samlet vurdering av resultater, måloppnåelse og ressursbruk	10
B. Resultater og måloppnåelse 2019	13
B.1 Gudstjenesteliv	13
B.1.1 Gudstjenester.....	13
B.1.2 Vielser	16
B.1.3 Gravferder.....	17
B.1.4 Samisk kirkeliv.....	18
B.2 Dåp og trosopplæring	19
B.2.1 Dåp.....	19
B.2.2 Trosopplæring	21
B.2.3 Konfirmasjon.....	23
B.3 Kirke og kultur	24
B.3.1 Konserter og kulturarrangement	24
B.3.2 Åpne kirker.....	25
B.3.3 Pilegrim	26
B.4 Kirke og samfunn	27
B.4.1 Diakoni	27
B.4.2 Kirken i det flerkulturelle Norge.....	29
B.4.3 Religionsdialog	29
B.4.4 Kommunikasjonsarbeid.....	30
B.4.5 Kirken i det offentlige rom	31
B.4.6 Samarbeid mellom kirke, barnehage og skole	32
B.4.7 Menneskeverd, fred, menneskerettigheter og vern om skaperverket	33
B.5 Rekruttering	35
B.5.1 Vigslinger.....	36
B.5.2 Frivillige medarbeidere	36
B.5.3 Ungdomsarbeid.....	37
B.6 Bemanning – presteskap og administrasjon	38
B.6.1 Utlysinger, søknader og tilsetninger i prestestillinger	39
Del IV. Styring og kontroll i virksomheten	42
A. Kirkevalg.....	42
B. Organisering.....	44
C. Arbeidsmiljø	45
D. Likestilling	47
Del V. Vurdering av fremtidsutsikter	49
Del VI. Årsberetning og resultatregnskap	51

Del I. Leders beretning

En omfattende medlemsundersøkelse Den norske kirke gjennomførte i 2019, viser at folkekirken står sterkt i Norge. Flertallet sier at de ville valgt en kirkelig handling som dåp, konfirmasjon, bryllup eller begravelse. Samtidig peker mange av kirkens tall nedover. Kirkens utfordring er å bety noe i vanlige folks liv på en slik måte at både tvil og tro har et sted å komme til.

Kirkemøtet i april 2019 vedtok en ny kirkeordning tilpasset regjeringens fremlagte forslag til ny lov om tros- og livssynssamfunn (som nå er vedtatt). Det betyr at Den norske kirke har et nytt lov- og regelgrunnlag når den nye loven trer i kraft 1. januar 2021.

Dette gir nye muligheter for å organisere kirken i tråd med Kirkemøtets ønsker og vedtak helt siden 2002. Kirkerådet har derfor nedsatt et utvalg med et bredt mandat til å utrede ny organisering av Den norske kirke, der spørsmålet om en felles arbeidsgiverlinje for alle som arbeider i lokalkirken er det sentrale omdreiningspunktet. Utvalget arbeider for fullt gjennom 2020 med sikte på en høringsprosess i 2021. Dette er et arbeid der posisjoner og fronter har vært tydelige gjennom flere år. Det er nå forventninger om at det denne gangen skal være mulig å komme frem til gode forslag som kan løse noen av organiseringsspørsmålene og gi kirken et godt rammeverk for å være folkekirke i årene som kommer.

Trossamfunnsloven som ble vedtatt i Stortinget i april 2020 betyr en videreføring av dagens ordning med todelt finansiering av Den norske kirke. Dette ser vi som en styrke, og vi er glad for at Stortinget bidro til å tydeliggjøre de kommunale utgiftsforpliktelsene. Disse er svært ulikt fordelt. Et statlig bidrag til kirkebyggvedlikeholdet vil derfor, sammen med fortsatt kommunal innsats, være nødvendig for å sikre et samlet løft for å innhente vedlikeholdsetterlepet på kirkebygg. Med ny trossamfunnslov vil det fortsatt være viktig at lokalkirken har en kontinuerlig dialog med kommunen for å vise sin relevans og betydning i lokalsamfunnet. Det gjelder også med tanke på kommunens egen måloppnåelse om å være et godt lokalsamfunn for alle borgere. Da er det positivt å se at arbeid med bærekraftsmålene kan bidra til styrket samarbeid mellom kirke og kommune i årene fremover.

Samarbeidet i Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn og Norges Kristne Råd er fortsatt godt. Den norske kirke finner sin nye rolle som det største, men ikke eneste trossamfunnet i Norge. Vi har mye å hente på å gjøre felles det vi ikke må gjøre hver for oss.

Bibelselskapene i Norge, Sverige og Finland har samarbeidet om oversettelsen av Bibelen til nordsamisk: Biibbal 2019. Siste gang en hel bibel ble utgitt på nordsamisk var i 1895. Dette er en stor begivenhet som ble feiret i alle tre land. Bibelen på morsmålet er og har vært av stor betydning for det samiske samfunnet både med tanke på utbredelsen av evangeliet, men også det språkfaglige arbeidet som bibeloversettelse har bidratt med.

Kirkerådet definerte i 2018 to satsingsområder som ble vurdert som nødvendige for god måloppnåelse: Dåp og kirke på nett.

Erfaringene fra dette er gode. Samtidig ser vi at det tar lang tid å få effekt av en satsing som kombinerer nasjonale og regionale ressurser til støtte for lokalkirken. Med god planlegging

over tid, ser vi at satsinger har effekt. Derfor virker dette som en god måte å få kirken på alle nivåer til å samvirke.

I dåpssatsingen har Bispemøtet bidratt med ressurser til menighetene. Det er stor kreativitet for å få nye foreldre i tale, alt fra kino- og fergereklamer til bedre tekster på nettsider og online påmelding til dåp. Når foreldre i større grad enn før melder at barna skal få velge dåp selv, krever dette nye tekster og innfallsvinkler til spørsmål om dåp også fra kirkens side.

Den digitale satsingen har blant annet bidratt med en bred profilering av kirken i mange ulike medier. Før kirkevalget i september ble «Rom for deg»-kampanjen lansert, det ble laget ressurser til menighetene for åpne kirker helgen før allehelgensdag og en julefilm i sosiale medier som oppnådde fantastiske seertall. Til sammen bidrar disse kampanjene til bygging av felles kultur i kirken og økt kirkelig synlighet i samfunnet.

Den digitale satsingen handler også om arbeid «bak scenen» for å gjøre nettsider mer brukervennlige og relevante for alle. Våre medlemmer foretrekker å få informasjonen de trenger via nettet. Det arbeides også videre for å bygge en digital internkultur blant alle ansatte, for å sikre rask og effektiv kommunikasjon. Digital satsing kan ikke lenger være en tilleggsoppgave – det må være en integrert måte å arbeide, på alle nivå i kirken.

Det blir nå satset mer enn noen gang på diakoni i Den norske kirke. Dette er svært gledelig. Over statsbudsjettet i 2019 kom det 14 millioner kroner og resultatet av den merkantile effektiviseringsprosessen i kirken er 20 millioner kroner til diakonalt arbeid fra 2020. Dette betyr nye diakonstillinger over hele landet, og mange kommuner ønsker å samarbeide om dette. Det settes av en liten del av satsingen til å sikre utvikling og diakonal innovasjon, samtidig som hoveddelen av midlene sendes rett ut til lokalkirken.

Folkekirken er fortsatt til stede over hele landet. Oppslutningen er stabilt høy, samtidig som vi ser svak nedgang på de fleste områder. Dåpen er inngangen til kirken, og vi vet at det må arbeides målbevisst for å rekruttere til dåp og kirkens fellesskap. Vi erkjenner at fortsatt høy oppslutning innebærer at nye innbyggere i lokalsamfunnene inkluderes. En generell trend er at ingenting lenger går av seg selv. Kirkens medlemmer gjør bevisste valg både med tanke på dåp, konfirmasjon, vigsel og begravelse. Derfor vil det være viktig fremover å være en lyttende kirke, som gir rom for alle menneskers liv og for et møte med Gud.

Den norske kirkes fremste kjennetegn og største styrke er den brede kontaktflaten i store deler av befolkningen ved kirkelige handlinger. Dette er kjernen i en fortsatt folkekirke, og det er avgjørende at handlingene oppleves meningsfulle. Slik blir de møtepunkter mellom den enkelte, kirken og Gud – og skaper mer himmel på jord.

28. mai 2020

Kristin Gunleiksrud Raaum
leder i Kirkerådet

Ingrid Vad Nilsen
direktør i Kirkerådet

Del II. Introduksjon til virksomheten og hovedtall

Den norske kirkes årsrapport tjener to formål. For det første utgjør den rapporteringen som skjer til Barne- og familiedepartementet som oppfølging av tildelingsbrevet for finansieringen fra staten. I denne sammenheng brukes begrepet *virksomheten* for å vise til rettssubjektet Den norske kirke, altså bispedømmerådene og Kirkerådets virksomhet, inkludert prestene. I tillegg utgjør årsrapporten en vid rapportering for hele *trossamfunnet* Den norske kirke, der også utvikling i menighetenes virksomhet gjennomgås og vises frem.

Formålet med rammebevilgningen fra Barne- og familiedepartementet er å støtte opp under Den norske kirke som folkekirke i samsvar med Grunnloven § 16. I Prop. 1 S (2018–2019) er det gitt følgende retningsgivende mål for anvendelsen av bevilgningen:

- Den norske kirke skal være en landsdekkende, lokalt forankret kirke.
- Den norske kirke skal ha en oppslutning som bekrefter dens karakter som folkekirke.
- Den norske kirke skal formidle evangelisk-luthersk tro og tradisjon og tilby trosopplæring til alle døpte barn.
- Den norske kirke skal være organisert i samsvar med demokratiske prinsipper og verdier.

Som følge av dette skal statens bevilgning til Den norske kirke dekke utgifter til prestetjeneste til alle landets 1193 sokn, forsvarlig drift i alle enheter, forvaltning av medlemsregisteret, faglig og økonomisk støtte til trosopplæring og annen trosformidling og diakonalt arbeid, samt å ivareta det kirkelige demokrati. I 2019 ble det produsert om lag 5 600 årsverk fordelt på 9 200 ansatte i Den norske kirke på landsbasis, herav om lag 1 300 presteårsverk og 243 kirkefaglige og økonomisk/administrative årsverk i bispedømmene og Kirkerådet.

Kirken har elleve bispedømmer med hver sin biskop, i tillegg til Bispemøtets preses, som har Nidaros domprosti som særskilt tilsynsområde. Hvert bispedømme har sitt valgte bispedømmeråd med sekretariat for råd og biskop.

Kirkemøtet er Den norske kirkes øverste representative organ, og består av medlemmene i de 11 bispedømmerådene, preses i Bispemøtet og lederen av Samisk kirkeråd, til sammen 116 medlemmer, i tillegg til representanter fra blant annet utdanningsinstitusjonene og Den norske kirkes ungdomsdemokrati. Kirkemøtet samles ordinært en gang i året, og i 2019 ble møtet gjennomført i Trondheim i perioden 27. mars – 1. april. Totalt 16 saker ble behandlet, og blant annet ble ny kirkeordning, som innebærer en tilpasning til ny lov om tros- og livssynssamfunn, vedtatt med sikte på å tre i kraft samtidig som den nye loven 1. januar 2021.

Mellomkirkelig råd og Samisk kirkeråd er opprettet av Kirkemøtet for å ivareta saker innen økumenikk, religionsdialog og spørsmål knyttet til samisk kirkeliv. Et utstrakt samarbeid med internasjonale økumeniske organisasjoner som Den norske kirke er medlem av, ivaretas av Mellomkirkelig råd.

Kirkerådet forbereder saker som skal behandles av Kirkemøtet, iverksetter Kirkemøtets beslutninger og leder arbeidet mellom Kirkemøtets samlinger. I 2019 hadde Kirkerådet fem møter og behandlet 75 saker. Kirkerådets arbeidsutvalg behandlet 32 saker, og arbeidsgiverutvalget behandlet 22 saker.

Volumtall

Tabell 1: Fordeling av medlemmer og tilhørige i Den norske kirke

	Medlemmer	Ant innbyggere	Oppslutning	Utmeldt	Innmeldt
Agder	327 686	478 562	68 %	1 755	471
Bjørgvin	473 109	634 269	75 %	2 443	329
Borg	487 792	731 740	67 %	2 198	467
Hamar	305 237	386 951	79 %	1 079	225
Møre	209 973	265 392	79 %	756	174
Nidaros	352 609	464 060	76 %	1 837	212
Nord-Hålogaland	186 242	243 067	77 %	740	144
Oslo	445 357	870 906	51 %	3 821	544
Stavanger	333 178	475 654	70 %	1 895	321
Sør-Hålogaland	193 498	243 385	80 %	758	133
Tunsberg	365 169	534 226	68 %	1 755	338
Andre	3 349			5	4
Bosatt i Norge	3 683 199			19 042	3 362
Uregistrerte personer	3 516			0	0
Utvandret	140 259			91	11
Totalt antall	3 826 974			19 133	3 373

Kilde: Den norske kirkes medlemsregister og SSB

Tabell 2: Kirkelig inndeling

	Prosti	Fellesråd	Sokn
Oslo	7	3	53
Borg	9	38	110
Hamar	10	47	163
Tunsberg	10	30	109
Agder og Telemark	10	48	115
Stavanger	9	26	90
Bjørgvin	11	58	182
Møre	7	32	96
Nidaros	10	42	128
Sør-Hålogaland	8	44	86
Nord-Hålogaland	9	43	61
Geografiske enheter	100	411	1 193

Kilde: Kirkerådet. I tillegg kommer syv døvemenigheter, Bymenigheten Sandnes, Saemien Åålmege og Svalbard kirke. Døvemenighetene utgjør et eget prosti.

Tabell 3: Utvalgte volumtall

	2008	2012	2016	2017	2018	2019
Dåpshandlinger	42 599	38 357	32 913	30 643	28 450	27 910
Konfirmerte	41 655	41 186	37 420	35 519	35 233	34 594
Kirkelige vielser	10 536	8 898	7 535	7 331	7 050	6 246
Kirkelige gravferder	38 832	37 673	36 150	35 998	35 670	34 794
Gudstjenester totalt	67 455	64 786	62 509	61 000	60 595	60 343
Deltakere, gudstjenester totalt	6 330 752	6 012 554	5 685 138	4 194 793	4 082 355	5 267 005

Kilde: SSB og Den norske kirkes medlemsregister. Tallene er foreløpige.

Tabell 4: Nøkkeltall for årsregnskapet (2019)

Enhet	Årsverk		Overføring	Drift	Lønn	
	Antall årsverk	herav i preste-tjeneste	Tildeling budsjett-gruppe 1A	Driftsutgifter	Lønns-utgifter	Lønnsandel av drifts-utgifter
Oslo*	184,1	158,7	153,486	159,484	140,665	88,2 %
Borg	153,4	143,1	127,241	128,091	118,268	92,3 %
Hamar	128,8	117,0	112,260	112,147	101,087	90,1 %
Tunsberg	137,7	126,1	110,112	111,719	101,681	91,0 %
Agder og Telemark	143,1	129,5	121,181	123,936	111,171	89,7 %
Stavanger	111,8	98,1	99,971	101,811	88,615	87,0 %
Bjørgvin	184,7	171,2	152,674	157,282	140,488	89,3 %
Møre	82,3	73,2	77,848	76,352	67,801	88,8 %
Nidaros	125,6	110,2	119,274	121,974	105,676	86,6 %
Sør-Hålogaland	99,9	88,3	85,774	81,443	69,871	85,8 %
Nord-Hålogaland	100,9	85,0	88,946	87,383	70,810	80,6 %
Bispemøtet		-	7,311	8,633	2,802	32,5 %
Kirkerådet	101,5	-	88,313	106,011	59,265	55,9 %
Total	1 553,6	1 300,2	1 344,391	1 376,266	1 178,199	85,6 %

* For Oslo inkluderer tallene døveprostiet, derav mange ansatte som ikke er i prestatjeneste.

Kilde: Kirkerådet.

Del III. Årets aktiviteter og resultater

Medlemsundersøkelsen 2019

Våren 2019 ble det gjennomført en omfattende landsdekkende medlemsundersøkelse, med 3016 respondenter. Hensikten med undersøkelsen var å få større innsikt i medlemmenes forventninger og holdninger til kirken og til kirkelige handlinger.

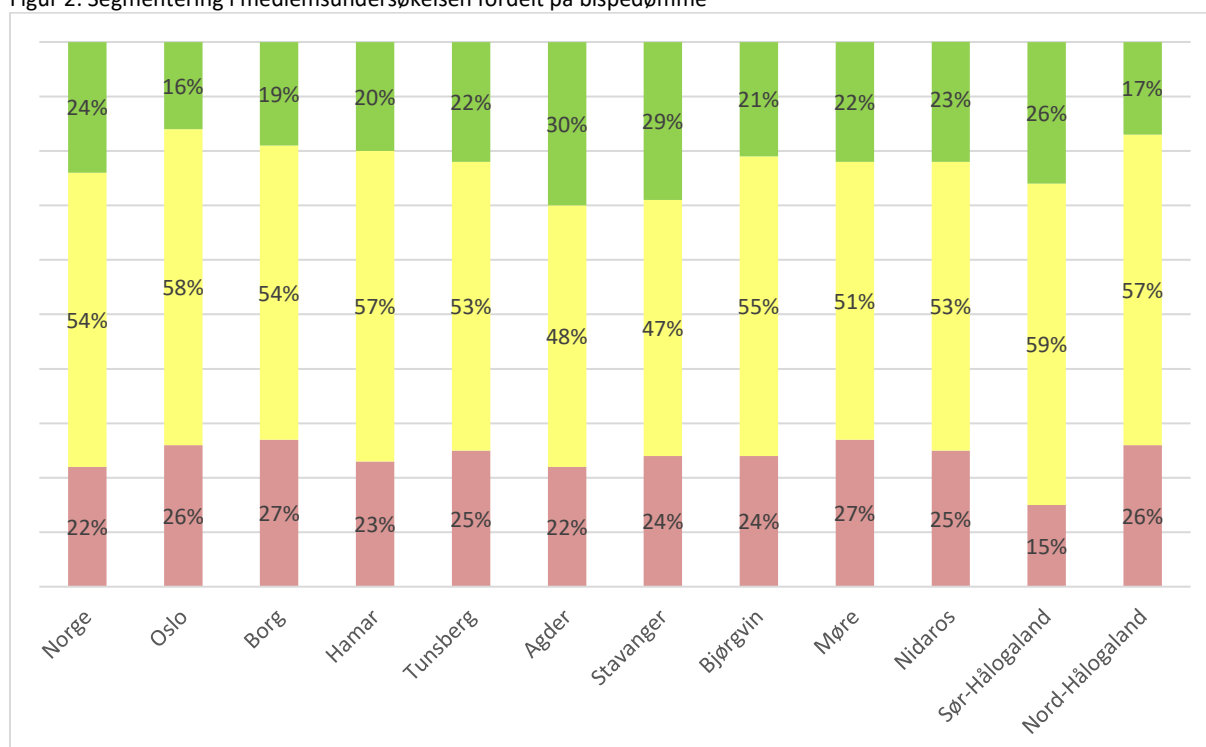
Figur 1: Segmenteringsmatrise brukt i medlemsundersøkelsen

Segmenteringsmodellen	DELTAELSE (antall kirkebesøk siste 12 måneder)				
	Ingen	1	2-5	6-12	13 +
TRO PÅ GUD					
Jeg er så sikker som jeg kan være på at Gud ikke finnes					
Jeg tror ikke på Gud, men det kan være jeg tar feil					
Jeg tror av og til på Gud, og av og til tror jeg ikke på Gud					
Jeg tror på Gud, men jeg tviler					
Ja, jeg er så sikker som jeg kan være på at Gud finnes					

Tabellforklaring: Hvis man i undersøkelsen har svart at man tror på Gud, men tviler – og samtidig har svart at man har besøkt kirken 6-12 ganger siste 12 måneder, er man i segmentet «grønn».

Ved hjelp av to spørsmål knyttet til tro og til hvor ofte man besøker kirken, ble respondentene kategorisert i tre grupper: e som bruker kirken aktivt (grønn gruppe), de som bruker kirken mer sjelden men ønsker å være medlem (gul gruppe) og de som bruker kirken svært sjelden og har et distansert forhold til den (rød gruppe).

Figur 2: Segmentering i medlemsundersøkelsen fordelt på bispedømme

Kilde: Den norske kirkes medlemsundersøkelse

Medlemsundersøkelsen viser at innbyggerne i bispedømmene har en noe ulik tilnærming til tro og kirkeliv. Samtidig er bildet relativt likt: Over halvparten tilhører den gule gruppen, altså de som sjelden bruker kirken, men som vil være medlem (gjennomsnitt på 54 %). De som har et distansert forhold til kirken, rød gruppe, utgjør 24 % og de aktive i grønn gruppe utgjør 22 %.

Mens Agder og Telemark og Stavanger bispedømmer har flest kirkeaktive, har Sør-Hålogaland bispedømme færrest som sjelden/aldri besøker kirken. Mer overraskende er det at segmenteringen av kirkemedlemmer i Oslo og Nord-Hålogaland er ganske lik.

87 % har besøkt Den norske kirke siste år. Blant kirkens medlemmer har så godt som alle medlemmer deltatt på noe i tilknytning til kirken de siste 12 måneder.

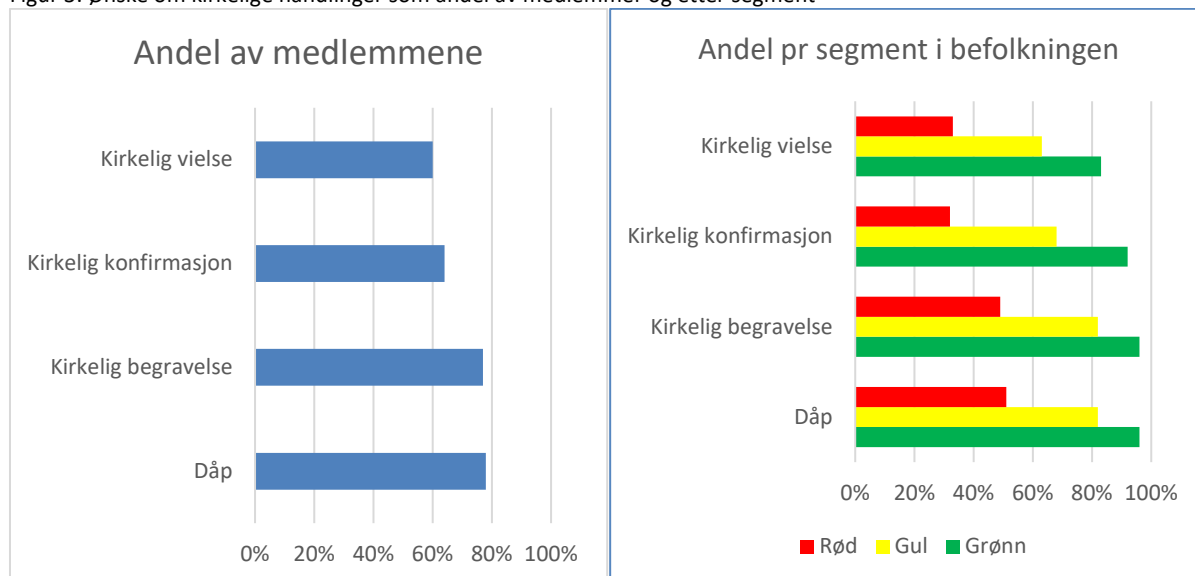
Tabell 5: Deltakelse i handling i tilknytning til kirken

Aktivitet	Har deltatt de siste 12 måneder (flere svar mulig)
Besøkt en gravplass/kirkegård	64 %
Kirkelig begravelse	51 %
Konsert eller kulturarrangement i en kirke	27 %
Gudstjeneste med dåp	25 %
Gudstjeneste på julaften	23 %
Kirkelig konfirmasjon	21 %
Gudstjeneste uten at anledningen var dåp, konfirmasjon, vielse, gravferd eller julaften	18 %
Kirkelig vielse	11 %
Fulgt barn eller barnebarn til kirkens barne- og ungdomsarbeid	0 %
Vært i kirken, men ingen av alternativene over passer	0 %
Vet ikke/husker ikke	0 %

Kilde: Den norske kirkes medlemsundersøkelse

Flertallet av kirkens medlemmer ville valgt kirkelige handlinger for noen av livets største begivenheter.

Figur 3: Ønske om kirkelige handlinger som andel av medlemmer og etter segment

Kilde: Den norske kirkes medlemsundersøkelse

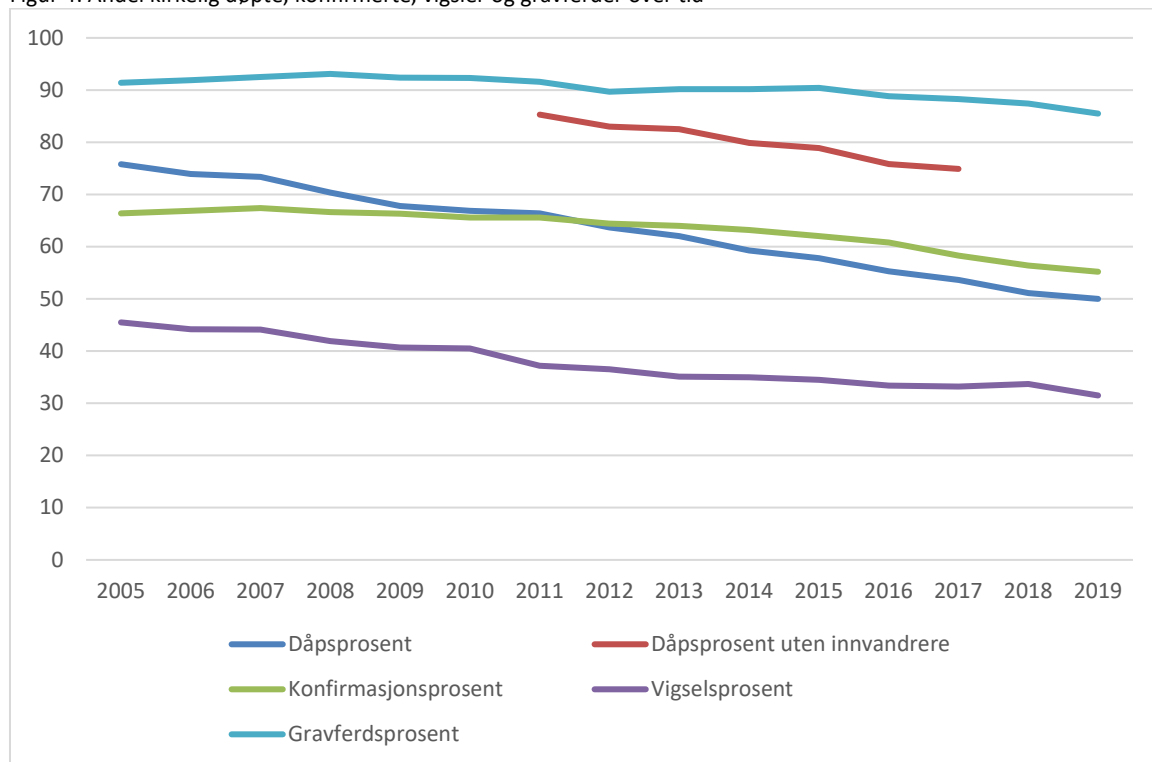
Undersøkelsen viser videre at et stor flertall av medlemmene (76 %) mener det er viktig at kommunen vedlikeholder kirkebyggene. Et flertall (58 %) mener også det er viktig at unge lærer de kristne fortellingene, og et stort flertall (76 %) er enige i at det er viktig å gjøre tiltak for å motvirke klimakrisen.

Etter planen skal undersøkelsen gjentas hvert annet år for å sikre kirkens ledelse lokalt og nasjonalt god kjennskap til medlemmene, og gjøre det enklere å ta mer kunnskapsbaserte og strategiske valg for å styrke oppslutning og omdømme rundt kirkens arbeid. Det kan for eksempel brukes i videreutviklingen av kirkens tilbud, kommunikasjon og markedsføring.

Undersøkelsen har gitt ny og nyttig kunnskap som er blitt brukt i videre arbeid. Det ble trukket ut mer spesifikke resultater for hvert enkelt bispedømme. De viktigste funnene i undersøkelsen vil få konsekvenser for strategi- og planarbeidet fremover.

A. Samlet vurdering av resultater, måloppnåelse og ressursbruk

Figur 4: Andel kirkelig døpte, konfirmerte, vigsler og gravferder over tid

Kilde: Helge Brunborg: Utviklingen av antall medlemmer i Den norske kirke (mars 2019). Oppdatert med 2019-tall fra SSB og Den norske kirkes medlemsregister

Medlemsundersøkelsen gir oss nyttig kunnskap om våre medlemmer. Sammen med tallene fra SSB gir den et godt grunnlag for strategisk utvikling både nasjonalt, regionalt og lokalt.

Et bevisst og strategisk grundig utviklingsarbeid er avgjørende for å styrke bevisstheten rundt hva som er viktige satsingsområder, innsatsfaktorer og beste praksis. Det er ikke minst viktig siden vi må registrere at alle tall fortsetter å gå sakte nedover. Noe av dette skyldes den generelle samfunnsutviklingen med flere uten religiøs tilknytning og at tradisjoner og tilhørighet til slekt og lokalsamfunn svekkes. I arbeidet med å møte disse utviklingstrekkene

er det helt avgjørende at kirken på alle nivåer spiller på lag og bidrar til å utfylle og gjøre hverandre gode.

En lang periode med gudstjenestereform er i ferd med å avsluttes. Det er avgjørende viktig for en kirke å samle menigheten jevnlig til gudstjenestefeiring. Samtidig har ikke reformarbeidet ført til økt gudstjenesteoppslutning, selv om det brukes mye ressurser på gudstjenester. På den annen side vet vi ikke hvordan utviklingen ville vært uten en reform av gudstjenesten. I 2019 startet en særlig satsing på dåp. Dette var for å motvirke konsekvensene av at Den norske kirke ikke lenger har tilgang på informasjon fra Folkeregisteret om nyfødte barn av kirkens medlemmer. Selv om tallene for 2019 viser en fortsatt nedgang, er kurven slakere enn tidligere år. I mange bispedømmer ser vi at satsing nytter. Dette arbeidet vil fortsette over hele landet i 2020.

Tallene på trosopplæring synker fortsatt. Mange konkurrerer om barn og unges fritid, og Kirkerådet har tatt initiativ til en gjennomgang av trosopplæringens innhold og organisering. Medlemsundersøkelsen sier klart at medlemmene er opptatt av at barn og unge lærer de kristne fortellingene. Det er derfor ikke samsvar mellom oppslutningen om trosopplæring og medlemmenes ønske om at denne kunnskapen skal formidles til nye generasjoner.

Konfirmasjon har lenge hatt «konkurransen» fra andre aktører. Tallene mellom bispedømmer varierer uten at vi helt klarer å se hva som er årsakene til dette. Kirkelig vigsel oppleves ofte som en «maksimumsvariant» med mange gjester, stor fest og høye kostnader. I 2019 viser tallene på landsbasis at svært få giftet seg. Den norske kirkes andel sank likevel, og her er det rom for strategisk arbeid fremover.

Gravferd er den kirkelige handlingen Den norske kirke til dels har hatt større oppslutning om enn antall medlemmer skulle tilsi. Også på dette feltet ser vi nå økt konkurranse fra private aktører som tilbyr skreddersydde opplegg for pårørende.

Den norske kirke står i en utfordrende rekrutteringssituasjon. I noen bispedømmer fører dette til at mye tid går med til å sikre en minimumsbemanning. Dette rammer strategisk og målrettet arbeid. Samtidig arbeider mange menigheter over hele landet strategisk og godt, for å utvikle nye arbeidsmetoder og møte mennesker i glede og sorg. Takket være en ekstra satsing i 2019 skjer det nå mye utviklingsarbeid innenfor diakonalt arbeid. Dette fortsetter i 2020. Kommunene er interessert i samarbeid med andre organisasjoner for å imøtekomme mange ulike behov i befolkningen.

I 2021 skal Kirkemøtet vedta ny strategiplan. Hva skal kirken være frem mot 2030? Målet er å finne de rette prioriteringer og satsinger i årene fremover, for fortsatt å være en levende folkekirke for majoriteten av befolkningen.

Tabell 6: Oversikt mål- og resultatoppnåelse

Strategiske mål	Resultatmål	Resultat	
Gudstjenestelivet blomstrer	Vekst i antall deltakere per gudstjeneste	87 deltakere i snitt totalt Nedgang - 0,8	
	Flere velger kirkelig vigsel	Nedgang - 2,4 % i andel av alle ekteskap, ned - 11,3 i antall	
	Oppslutningen om kirkelig gravferd holdes oppe	Ned - 1,9 % til 85,5 % andel av døde	
	Flere menigheter inkluderer samisk språk i gudstjenestelivet	Antall sokn med samisk i gudstj.-ordning opp til 140 fra 120	
Flere søker dåp og trosopplæring	Oppslutningen om dåp holdes oppe	Andel døpte av fødte ned - 2 % til 50 %	
	Oppslutningen om trosopplæringstiltakene er stabil	Deltakelse i utvalgte tiltak ned - 1 % til 42 % av målgruppen	
	Oppslutningen om konfirmasjon holdes oppe	Konfirmerte av døpte 15 år ned - 0,9 % til 54,4 %	
Kunst- og kulturuttrykk er en del av kirkelivet	Vekst i antall deltakere på konserter og kulturarrangement	Deltakere totalt tilbake - 3,9 %	
	Flere åpne kirker	Antall sokn med åpne kirker opp fra 469 til 558	
Kirken engasjerer seg i samfunnet	Flere menigheter med diakonal betjening	Antall sokn øker med 2,5 % til 659	
	Flere menigheter tilbyr fellesskap til nye i Norge	Antall sokn synker fra 371 til 335	
	Arbeid med religionsdialog styrkes	Nasjonale fora øker fra fem til syv	
	Kirkens digitale nærvær øker	For kirken.no-systemet: Sidehenv + 37 %, ant. brukersesjoner + 60 %	
	Kirken er synlig på flere arenaer i det offentlige rom	Økning i antall arenaer, strømming og medieoppslag	
	Samarbeidet kirke/skole styrkes	- 9 % i antall skolegudstjenester - 5 % i antall barnehagegudstj.	
Flere finner sin plass i kirkelig arbeid	Rekruttering til vigslede stillinger styrkes	Antall vigslede totalt opp til 75 fra 73	
	Flere engasjeres til frivillig tjeneste i kirken	Nedgang i totalt antall frivillige på om lag 3,5 %	
	Kirkelige medarbeidere trives i jobben	Sykefravær 4,8 %, ned fra 5,4 %. Høy score på tilfredshet i unders.	
	Tilbud for unge i menighetene styrkes	Antall tilbud i aldersgruppen 13-30 år øker med 2,1 %	
Kirken har en demokratisk og velfungerende organisasjon	Oppslutning om kirkevalg opprettholdes	Nedgang -4,1 % sammenliknet med 2015, -0,9 % ift. 2011	
	Reduksjon i administrative kostnader	Opprettelse fellesenheter økonomi/arkiv ga 20 mill. kr til diakoni	

B. Resultater og måloppnåelse 2019

For å vurdere resultat- og måloppnåelse har Kirkerådet mottatt, innhentet og bearbeidet data fra en rekke ulike kilder. Menighetene har rapportert inn sin aktivitet via SSB, og Kirkerådet har mottatt data fra byrået. For 39 av omkring 1200 sokn er 2018-tall lagt til grunn. Øvrige datakilder er bispedømmene, samt registre som Kirkerådet bruker.

Bispedømmene leverer sine årsrapporter til Kirkerådet innen 1. mars. I løpet av mars og april gjennomførte ledelsen i Kirkerådet og preses en utviklingssamtale med biskop, bispedømmerådsleder og stiftsdirektør i hvert bispedømme. Oppsummeringer og elementer fra disse samtalene er tatt inn i denne rapporten.

B.1 Gudstjenesteliv

Den norske kirke skal ha en oppslutning som bekrefter dens karakter som folkekirke

B.1.1 Gudstjenester

Strategisk mål: Gudstjenestelivet blomstrer

Resultatmål: Vekst i antall deltakere per gudstjeneste

Tabell 7: Gudstjenester og gudstjenestedeltakere på søn- og helligdager, deltakelse og frekvens

	Gudstjenester på søn- og helligdager	% endring fra 2018	Deltakere	% endring fra 2018	Gj. snitt antall deltakere	Endring	Frekvens
Agder og Telemark	5 071	-0,9 %	486 436	-0,2 %	95,9	0,7	67,8 %
Bjergvin	6 356	-1,0 %	573 070	-1,8 %	90,2	-0,8	53,7 %
Borg	4 731	-0,4 %	421 780	-0,6 %	89,2	-0,2	66,2 %
Hamar	4 562	0,2 %	305 300	-2,6 %	66,9	-1,9	43,1 %
Møre	2 902	-0,4 %	271 641	-3,6 %	93,6	-3,1	46,5 %
Nidaros	3 862	-2,7 %	329 074	-4,3 %	85,2	-1,4	46,4 %
Nord-Hålogaland	2 844	1,3 %	190 976	-5,6 %	67,2	-4,9	71,7 %
Oslo	3 647	-0,3 %	398 768	2,6 %	109,3	3,0	105,9 %
Stavanger	4 072	0,2 %	506 105	0,1 %	124,3	-0,2	69,6 %
Sør-Hålogaland	2 705	0,3 %	186 623	-4,0 %	69,0	-3,0	48,4 %
Tunsberg	4 167	-0,2 %	336 642	-4,0 %	80,8	-3,2	58,8 %
Den norske kirke	44 919	-0,4 %	4 006 415	-1,7 %	89,2	-1,1	57,9 %

Kilde: SSB – Foreløpige tall. Frekvens viser hvor mange søndager og helligdager det gjennomsnittlig er gudstjeneste per sokn. I 2019 var det 65 dager i kategorien søndag og helligdag, slik den er definert her.

Tabell 8: Totalt antall gudstjenester og deltakere

	Totalt antall gudstjenester	% endring fra 2018	Deltakere	% endring fra 2018	Gj. snitt antall deltakere	Endring
Agder og Telemark	6485	1,4 %	608662	1,1 %	93,9	-0,3
Bjergvin	8160	-2,6 %	721106	-1,9 %	88,4	0,6
Borg	6387	-2,4 %	569109	-1,7 %	89,1	0,6
Hamar	5734	0,9 %	386766	-2,3 %	67,5	-2,2
Møre	3696	0,5 %	356984	-2,0 %	96,6	-2,5
Nidaros	5626	-1,1 %	455158	-0,9 %	80,9	0,2
Nord-Hålogaland	4029	0,9 %	277622	0,4 %	68,9	-0,4
Oslo	5675	1,0 %	566203	1,5 %	99,8	0,5
Stavanger	5506	2,3 %	638467	-0,6 %	116,0	-3,5
Sør-Hålogaland	3508	-1,9 %	242343	-5,3 %	69,1	-2,5
Tunsberg	5537	1,3 %	444585	-1,1 %	80,3	-1,9
Den norske kirke	60343	-0,1 %	5267005	-1,0 %	87,3	-0,8

Kilde: SSB – Foreløpige tall

Nedgangen i gudstjenesteoppslutning fortsetter, selv om den er noe svakere enn fra 2017 til 2018. Møre bispedømme sier i klartekst: «Gudstjenester er den enkeltfaktor som i prestetenesta har størst ressursinnsats. Målsettinga om auka gudstjenestedeltaking blir ikkje nådd.»

Gudstjenester på søn- og helligdager går mest tilbake både hva angår antall deltakere, antall gudstjenester og gjennomsnittlig deltakelse. Det ble avholdt 373 færre gudstjenester, mens antall gudstjenester andre dager øker med 121. Antall deltakere på hverdager øker 1,4 %, mens gjennomsnittlig deltakelse går ned fra 90 til 89 på søn- og helligdager og opp fra 81 i 2018 til 82 på hverdager. Flere konfirmasjonsgudstjenester på lørdager kan påvirke disse tallene.

Oslo har hatt nedgang i tall de siste tre år, men fra 2018 til 2019 viser alle parametre en oppgang. Spesielt gjelder det gudstjenester på søn- og helligdager. 2,6 % økning i deltakere og tre flere i gjennomsnitt per gudstjeneste (til 109) er største oppgang på landsbasis. Stavanger ligger stabilt høyt med 124 i gudstjenestedeltakelse på søn- og helligdager og over 500.000 deltakere.

Ser vi på gudstjenester totalt, har Agder den største økning i deltakere med 1,1 % etter Oslo som har 1,5 %. Størst tilbakegang finner vi i Sør-Hålogaland med 5,3 % nedgang totalt og 4,0 % på søn- og helligdager. Gjennomsnittlig deltakelse per gudstjeneste er nå 69, det samme som i Nord-Hålogaland. Hamar er bispedømmet med størst nedgang i deltakere totalt (2,3 %) og lavest gjennomsnitt per gudstjeneste med 67,5.

Bispedømmene peker i sine årsrapporter på at de trendene de har beskrevet de siste årene forsterkes. Færre går ofte til gudstjeneste, fritidsvaner er endret, synkende dåpstall og oppslutning om trosopplæringen, lavere frekvens på gudstjenestene, ustabil bemanning, samt et mer sekularisert og flerkulturelt samfunn.

Vi ser ingen entydig årsakssammenheng mellom økning i antall gudstjenester og deltakerantall. Stavanger holdt over 100 flere gudstjenester i 2019 sammenlignet med 2018,

men ser en nedgang totalt sett og skriver «Det auka tilbodet har altså ikkje gjeve auka deltaking totalt sett.»

At rundt 100 prestestillinger står ledig får konsekvenser for kontinuitet i gudstjenestelivet og menighetsbyggende arbeid. Men det er heller ikke slik at ustabil bemanning nødvendigvis betyr nedgang i gudstjenesteindikatorerne. Prosten i Sør-Helgeland skriver at det er både interessant og overraskende at «der det har vært ustabil prestesituasjon øker oppslutningen, mens der det har vært stabil prestedekning over år går gudstjenestedeltakelsen ned. Det kan ikke bety annet enn at vikarer har gjort et godt arbeid, og at folk og kirke henger godt sammen». Hele 75,5 årsverk er utført av pensjonister på landsbasis i 2019.

Oslo har særskilte fortrinn når det gjelder avstander og konsentrasjon av befolkning. Likevel viser bispedømmet at det gir resultater nettopp å jobbe systematisk med å tilby et differensiert gudstjenestetilbud. Prosten i Nordre Aker formulerer enkelt strategien som «kvalitet tilpasset kontekst». Kirker får ulike uttrykk som kan bety alt fra kor og musikk til familierettede gudstjenester med søndagsskole kombinert med måltid og kulturinnslag, jazzgudstjenester, økumeniske Sammen-gudstjenester, diakoni og åpen kirke, kveldsmesser og yogagudstjenester. Noen prostier har gjort gode erfaringer med kveldsgudstjeneste på andredagen i høytidene.

Nord-Hålogaland konstaterer at oppslutningen om hverdagsgudstjenester «har økt såpass at det veier opp for nedgangen på søn- og helligdager - og vel så det». De reflekterer over konsekvenser for søndag som gudstjenestedag og fellesskapskulturen knyttet opp til det.

Det har lenge vært et ønske fra mange i hele kirkelandskapet om en «app» (en progressiv webapplikasjon) som enkelt vil gi tilgang til informasjon om nærmeste kirke og aktiviteter der. Et forprosjekt har vist at det er mulig å samle kalenderinformasjon som menighetene allerede publiserer på sine nettsider om åpne kirker, gudstjenester, konserter og andre kirkelige arrangement. Dette kan bli et nyttig hjelpemiddel for alle, og kanskje særlig for fritidsfolket som gjerne kan tenke seg å gå til gudstjeneste mens man er på hytta eller på ferie. «Hva skjer i kirken?» vil bli lansert i løpet av 2020. Sammen med andre tiltak vil appen gi et bredere digitalt tilbud, som også kan bidra til å hølve ned tersklene inn til kirkerommet for flere.

Den norske kirke har brukt store ressurser på reform av gudstjenestelivet de siste 10 årene. Hamar bispedømme uttrykker en sentral strategi som alle bispedømmer over år har jobbet med, hver på sin måte: «... å arbeide systematisk med hvordan man er kirke i sin kontekst, og i hvilken grad kirken klarer å ta pulsen på hva som trengs og skjer i lokalsamfunnet.» Det handler om å aktualisere folks tilhørighet til kirken, å være en tydelig aktør i samfunnet, samt å skape de gode anledningene som er i tråd med det livet folk lever. Dette skjer gjennom relasjoner og tillitsbyggende arbeide over tid. Kirken må lete etter veier for å kommunisere med hele bredden av medlemmer, både dem som besøker kirken ofte, og dem som er der sjelden. Visjonen om et blomstrende gudstjenesteliv henger samtidig tett sammen med i hvilken grad kirken lykkes med å holde dåpsprosenten oppe, være en aktuell aktør for barn og unge, vektlegge de diakonale og kulturelle kontaktflatene til folket, samt ha ressurser til å gjennomføre gudstjenester og kirkelige handlinger med profesjonell og trygg kompetanse.

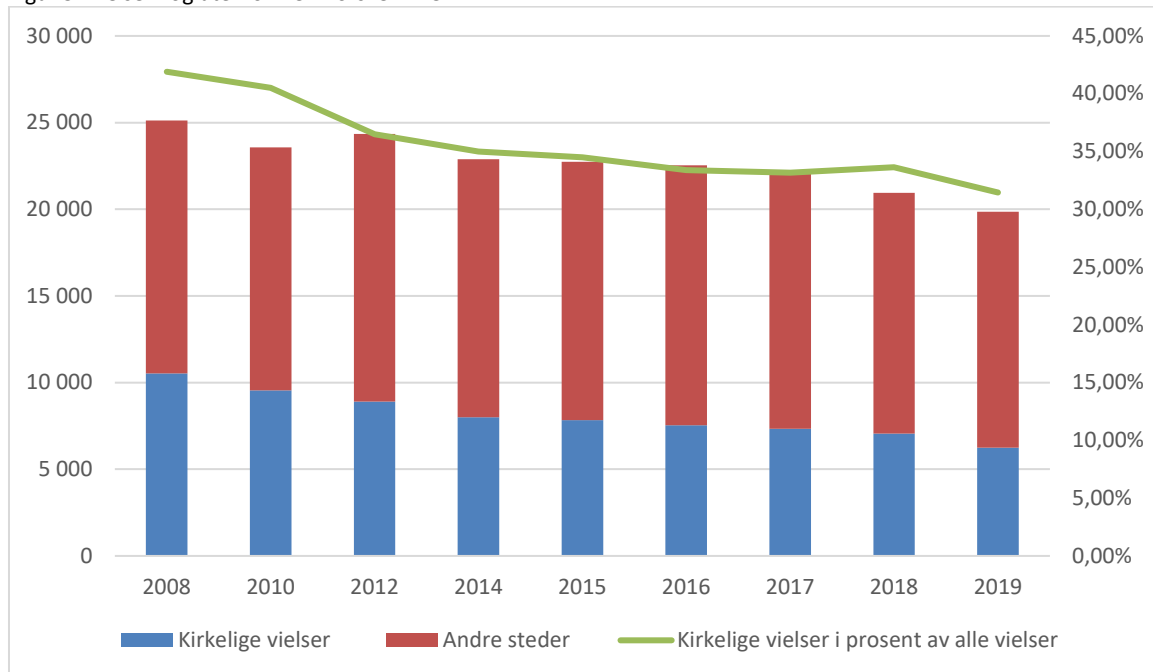
Når gudstjenestereformperioden nå er over, er det grunn til å utforske videre forholdet mellom ressursbruk til gudstjenester og andre møte- og arbeidsformer.

B.1.2 Vielser

Resultatmål: Flere velger kirkelig vigsel

Figur 5: Vielser i og utenfor Den norske kirke

Antall vielser i Den norske kirke har sunket fra 7048 i 2018 til 6246 i 2019. Med 802 færre vielser enn i 2018 er nedgangen på hele 11,3 %. I alle bispedømmer med unntak av Møre og Agder er nedgangen i antall vielser på over 10 %. Tallene må samtidig sees opp mot utviklingen i antall inngåtte ekteskap i Norge. Det ble inngått 1094 færre ekteskap i 2019 enn i 2018. Andelen kirkelige vigslere av totalt inngåtte ekteskap synker dermed fra 33,6 % til 31,4 %. Også dette er en uheldig nedgang, men den er ikke så dramatisk som om man ser nedgangen i antall isolert.

Fleksibiliteten når det gjelder vigselstedssted kan ha bidratt til at nedgangen i andelen kirkelige vielser ikke er enda større. Medlemsundersøkelsen viser at seks av ti medlemmer av Den norske kirke ville giftet seg i kirken dersom de skulle giftet seg nå. Ut ifra at 70 % av befolkningen er medlem av Den norske kirke, ville det innebære at kirkelige vigslere utgjorde 42 % av inngåtte ekteskap i Norge. Det bør være mulig for Den norske kirke å øke andelen kirkelige vigslere i årene fremover.

«I møte med brudepar som har takket ja til tilbudet om drop-in-vigsel har vi registrert takknemlighet over muligheten til å inngå ekteskap i en overkommelig og enklere ramme,» skriver Nidaros i sin årsrapport. Det er startet et målrettet arbeid med kommunikasjonskampanjer og tilrettelegging for enklere og rimeligere alternativ til de tradisjonelle kirkebryllupene. Par skal kunne velge kirkelig vigsel uten at det følger med en norm om at bryllupet skal være omfattende og kostbart.

Kirken tilbyr gode og tilpassede vielser for alle som ønsker det. Her er det viktig med en enda mer fremoverlent kommunikasjon som viser frem disse mulighetene.

B.1.3 Gravferder

Resultatmål: Oppslutningen om kirkelig gravferd holdes oppe

Tabell 9: Kirkelige gravferder

	Gravferder 2018	Døde 2018	Andel 2018	Gravferder 2019	Døde 2019	Andel 2019	Endring p.p.
Agder og Telemark	3505	4129	84,9 %	3369	4014	83,9 %	-1,0
Bjørgvin	4259	4724	90,2 %	4152	4637	89,5 %	-0,6
Borg	4575	5431	84,2 %	4512	5433	83,1 %	-1,2
Hamar	3810	4095	93,0 %	3692	3982	92,7 %	-0,3
Møre	2106	2243	93,9 %	2165	2289	94,6 %	0,7
Nidaros	3162	3499	90,4 %	3048	3599	84,7 %	-5,7
N-Hålogaland	1853	1937	95,7 %	1940	2036	95,3 %	-0,4
Oslo	3749	5137	73,0 %	3450	5006	68,9 %	-4,1
Stavanger	2702	3049	88,6 %	2705	3027	89,4 %	0,7
S-Hålogaland	2240	2250	99,6 %	2098	2269	92,5 %	-7,1
Tunsberg	3722	4346	85,6 %	3663	4392	83,4 %	-2,3
Den norske kirke	35683	40840	87,4 %	34794	40684	85,5 %	-1,9

Kilde SSB – Foreløpige tall. Tabellen viser antall kirkelige gravferder som er rapportert fra menighetene. For sokn som ikke har rapportert i 2019 er 2018-tall lagt til grunn.

Gravferd har vært et område hvor kirkens seremonier har dominert. Nå er også denne kirkelige handlingen utfordret. I forhold til antall dødsfall i Norge, går kirkelige gravferder ned fra 87,3 % til 85,5 % i 2019. Tilbakegangen er betydelig i Sør-Hålogaland, Nidaros og Oslo.

Tidligere år er en svak nedgang begrunnet med endringer knyttet til økende andel i befolkningen med innvandrerbakgrunn, og konkurranse fra gravferdsbyråer som tilbyr alternative seremonier. Så godt som alle bispedømmere melder i sin årsrapport for 2019 at det nå registreres store endringer, og «det er viktig at ikke kirken tror at dette er et område som går av seg selv», som Tunsberg uttrykker det. I tillegg til ønsket om å bruke digital musikk er det et ønske om mer personlig pregede seremonier. Flere viser til sokneprest Ingeborg Sommer som i sin Olavsstipend-studie «I avdødes ånd» peker på spenningen mellom gravferden som en offentlig gudstjeneste og de pårørendes ønsker og forventninger om privat tilrettelegging og særegen ritualisering av gravferden.

Andre forhold som bispedømmene trekker frem er høye kostnader ved gravferd, at prest og organist ofte kommer sent inn i planleggingen av gravferdene, og at mye er ferdig planlagt etter byråets møte med de pårørende. Enkelte gravferdsbyråer bygger egne seremonirom og utdanner egne seremoniledere. Dette gjenspeiles særlig i statistikken for andel kirkelige begravelser i Trondheim hvor nedgangen er på hele 10 %.

Borg og Tunsberg sier at begravelsesbyråene melder om et økende antall pårørende som ikke ønsker noen seremoni i det hele tatt. Deres vurdering er at dette kan henge sammen med kompliserte familieforhold og eventuelt høye kostnader knyttet til ordinær gravferd.

Utviklingen utfordrer kirken på nye områder. Det er ved gravferdene vi som folkekirke møter flest mennesker. Deltakelse i gravferder er per i dag ikke med i menighetenes årsstatistikk,

men det arbeides med å få dette med. Ifølge medlemsundersøkelsen har anslagsvis fire av ti vært i kirken i forbindelse med gravferd siste år. Det er viktig at disse møtepunktene oppleves som gode. Oslo oppsummerer slik: «Her må liturgi og tilrettelegging, faglig arbeid, refleksjon og praksis gå hånd i hånd, og kontakten mellom kirken og aktører som har ulikt ansvar i forbindelse med gravferd, må styrkes.»

Dersom Den norske kirke skal beholde den store oppslutningen om kirkelig gravferd, må det legges bedre til rette for at de pårørende får prege seremonien. Vi er avhengig av gjensidig forståelse og godt samspill med private tjenesteytere på dette feltet. Kirken må lese trendene for å svare best mulig på de behov folk har, uten å gå på akkord med det kirkelige og teologiske innholdet i gravferdsseremonien.

Gravplassrådgiver

Et tilskudd er gitt over statsbudsjettet for at kirken skal ivareta oppgaver innen gravplassforvaltningen på vegne av alle innbyggere. En nasjonal gravplassrådgiver og en juridisk rådgiver i en treårig prosjektstilling er plassert i Tunsberg. En sentral oppgave til den juridiske rådgiveren er å utarbeide en nettbasert veileder som gjennomgår lover, regler, retningslinjer og praksis innenfor fagområdet. Det vises til gravplassrådgiverens egen rapport for 2019.

B.1.4 Samisk kirkeliv

Resultatmål: Flere menigheter inkluderer samisk språk i gudstjenestelivet

Tabell 10: Samiske innslag i gudstjenestefeiringen

	2017	2018	2019
Antall sokn som har hatt gudstjenester med samisk innslag	148	176	193
Antall gudstjenester med samisk innslag	2 524	3 321	3 500
Antall sokn som har innarbeidet samisk språk i ordning for gudstjenesten	113	120	141
Antall sokn som har innarbeidet samisk språk i lokal trosopplæringsplan	57	61	73
Totalt antall sokn i Den norske kirke (til sammenligning)	1 204	1 197	1 193

Kilde Bispedømmene og SSB – Foreløpige tall. For sokn som ikke har rapportert i 2019 er 2018-tall lagt til grunn

Samisk i gudstjenestene blir stadig mer synlig, og det er en økende bevissthet i hele landet om betydningen av dette.

3450 gudstjenester har hatt samiske innslag, hvorav 1602 er avholdt i Nidaros bispedømme og 1315 i Nord-Hålogaland. 52 av 61 sokn i Nord-Hålogaland har brukt samisk i sine gudstjenester, og Nidaros skriver at sørsamisk språk brukes i de fleste forordnede gudstjenester.

Mer enn 30 års arbeid med å oversette Bibelen til nordsamisk ble fullført i 2019. Bibelselskapet lanserte Biibbal 2019 med stor feiring i Kautokeino i august. Det pågående arbeidet med å oversette Det gamle testamentet til lulesamisk hadde god fremgang. Det språkfaglige arbeidet som gjøres ved bibeloversettelsene bidrar på sin måte til å styrke det samiske samfunnet.

Nord-Hålogaland bispedømme ivaretar et nasjonalt ansvar for kvensk kirkeliv. Et salmehefte med 50 kvenske salmer er under trykking, ulike bibeltekster og noe liturgisk materiale er oversatt. Et eget utvalg for kvensk kirkeliv er opprettet, og Kvenfolkets dag 16. mars ble markert med flere gudstjenester.

Stavanger bispedømme, som tidligere har hatt få samiske innslag, har blant annet laget en kort video med hvordan velsignelsen lyses på samisk og forslag til å bruke samiske salmer på

noen samlinger og markert 6. februar i noen sentrale kirker. Nord-Hålogaland skriver om samisk i gudstjenestelivet: «Det er tilbudt kurs i samisk fra bispedømmerrådet til prostiene. Denne satsingen har medvirket til at de lokale aktørene i gudstjenestelivet våger å ta i bruk samisk i sine menigheter.»

En utfordring er få ansatte med samisk språkkompetanse. Kun to prester behersker samisk flytende i Nord-Hålogaland. Ulike former for kurs og opplæring tilbys i alle de tre nordligste bispedømmene.

B.2 Dåp og trosopplæring

Den norske kirke skal formidle evangelisk-luthersk tro og tradisjon og tilby trosopplæring til alle dømte barn

Strategisk mål: Flere søker dåp og trosopplæring

B.2.1 Dåp

Resultatmål: Oppslutningen om dåp holdes oppe

Tabell 11: Dåp og fødsel i 2019

	Døpte 2018	Dåpskull 2018	Andel av dåpskull	Døpte 2019	Dåpskull 2019	Andel av dåpskull
Oslo	3419	11345	30 %	3103	11099	28 %
Borg	3294	6986	47 %	3344	7122	47 %
Hamar	2156	3220	67 %	2017	3141	64 %
Tunsberg	2404	5000	48 %	2385	4911	49 %
Agder og Telemark	2526	4572	55 %	2541	4463	57 %
Stavanger	3096	5638	55 %	3155	5493	57 %
Bjergvin	4107	6864	60 %	3909	6745	58 %
Møre	1755	2621	67 %	1692	2556	66 %
Nidaros	2910	4765	61 %	2736	4701	58 %
Sør-Hålogaland	1465	2183	67 %	1295	2146	60 %
Nord-Hålogaland	1466	2335	63 %	1374	2312	59 %
Totalt	28598	55529	52 %	27551	54689	50 %

Kilde: Den norske kirkes medlemsregister og SSB. Foreløpige tall. Dåpskull er de fire foregående kvartals fødselskull- fjerde til tredje. Det vil si: dåpskull 2019 er fødte fjerde kvartal 2018 og fødte første til tredje kvartal 2019.

27.551 ble døpt i Den norske kirke i 2019. I antall er dette om lag 1000 færre døpte enn i 2018. Selv om fødselskullet er lavere, synker andelen døpte av fødte fra 52 % i 2018 til 50 % i 2019. Dette er det mest relevante tallet å forholde seg til, siden vi ikke lenger kan anvende medlemmer og tilhørige som enhet. 64 % av de døpte døpes i eget bostedssokn, og denne fordelingen er uendret de siste år.

Variasjonene mellom bispedømmene og menighetene er stor. I Møre bispedømme ble 66 % av fødselskullet døpt i 2019, i Oslo var tallet 28 %. Stavanger og Agder og Telemark har økt prosentandelen med to prosentpoeng, og ligger begge på 57 %. Agder og Telemark bispedømmeråd kommenterer utviklingen: «Hva gjelder oppgangen fra 2018 til 2019, ser vi denne i sammenheng med strategisk arbeid på ulike nivåer i kirka. De nasjonale kampanjene er viktige, og fra bispedømmekontorene arbeides det på flere nivåer med dette viktige satsingsområdet i kirka. Den klart viktigste jobben gjøres imidlertid i lokalmenighetene.»

Tunsberg har en økning på ett poeng til 49 %, mens Borg ligger stabilt på 47 %. Sør-Hålogaland går mest tilbake fra 67 % av fødselskullet i 2018 til 60 % i 2019. Nord-Hålogaland har en nedgang på fire prosentpoeng til 59 %, og både Nidaros og Hamar går tilbake tre prosentpoeng. Tallene viser at det krever bevisst arbeid å opprettholde en god dåpsprosent. Domprosten i Nidaros reflekterer slik: «I en tid der det meste kan vurderes og settes score på, må vi som kirke også venne oss til at vi blir vurdert ut fra et brukerperspektiv på en annen måte enn for noen år siden, da tradisjon og autoritet veide atskillig tyngre enn likes og omtale».

Ulike undersøkelser blant foreldre om hvorfor de velger/ikke velger dåp, understøtter det bispedømmene melder om i sine årsrapporter. Dåp er ikke lenger en selvsagt del av tradisjonen for foreldre, men er blitt et forhandlingstema i mange familier. Tidligere har dette resultert i høyere dåpsprosent i de typiske folkekirkebispedømmene og i bygde-Norge. Nå erfarer vi at dette ikke lenger er tilfellet. Av de som ikke velger dåp, er argumentet om at barnet skal få velge selv mest utbredt. Dåp kan også bli valgt bort av økonomiske grunner. Noen melder at det kan se ut som noen foreldre som ikke er gift, velger å ha dåp av første barn for å skape en ramme om en familiefest, mens det ikke er selvsagt at barn nummer to blir døpt. I domprostiet i Oslo melder noen dåpsforeldre om større trykk fra omgivelsene til «å ikke velge dåp om de ikke går i kirken hver søndag.»

Dåp er definert som ett av de to viktigste satsingsområder for Den norske kirke. Kvalitet, tilgjengelighet og relevans er nøkkelbegreper i satsingen. Kommunikasjon om dåp er trappet kraftig opp over flere år. Informasjonskampanjer om dåp er kjørt både på ferger i Møre og kinoer i flere bispedømmer. Bl.a. ble en dåpsvideo vist på åtte kinoer i Trøndelag høsten 2019. Nasjonalt annonseres det for dåp året rundt på Google, og videoer og bilder vises på kjøpt plass i sosiale medier som Instagram og Facebook. I løpet av én måned nås 52 000 personer i målgruppen. 4000 av disse trykker på annonsen for å lese mer om dåp på kirken.no.

Oppslutning om babysang og familiemiddager øker betydelig i mange bispedømmer og fremheves som en stadig viktigere rekrutteringsarena for dåp. Mange småbarnsfamilier bor i nye boligstrøk, og det arbeides med hvordan en kan inkludere og komme nye tilflyttere i møte.

Kirkens dåpspraksis er i sterk utvikling. Fortsatt skjer flest dåp i menighetens søndagsgudstjeneste, men stadig flere steder suppleres dette med åpne dåpsarrangement som drop-in dåp, felles dåpsfest og dåpsgudstjeneste på lørdager. Prosten i Hadeland og Land skriver at nøkkelen er bredde i dåpstilbudet. Eksempler er et sokn som i tillegg til dåp av de minste barna, hadde to konfirmantdåp, i tillegg til to voksne, tre søsken av konfirmanter og fire barn og ungdommer på drop-in dåp. «Dette viser at forsøk med drop-in dåp og fokus på dåp i alle aldersgrupper har reell påvirkning på dåpsprosenten på det enkelte sted,» konstaterer Hamar.

Selv om over 90 % av de som ble døpt i Den norske kirke i 2019 er under ett år gamle, viser statistikken at 1008 ungdommer i alderen 14-15 år ble døpt i forbindelse med konfirmasjon, og 178 personer over 16 år ble døpt. I en undersøkelse Hamar har gjort sier en respondent som vil at barna skal få velge selv, at «det stiller også krav til meg at de får nok informasjon til å kunne ta et valg». Det må kirken bidra til. Kirkens språk om dåp, bildebruk og dåpspraksis må gjenspeile at dåp kan skje uavhengig av alder.

Bortfallet av fødselsmeldinger har ikke nødvendigvis hatt store konsekvenser for dåpsoppslutningen. Flere bispedømmer fremhever at det tvert imot har mobilisert kirken. Agder og Telemark viser til ulike grep som ble tatt, og som de antar har bidratt til at dåpstallene stiger: Egne ressursgrupper med prost, kirkeverge, prest, kateket og ansatte ved servicetorget som har samarbeidet om profilering, menigheter som feirer Den store dåpsdagen med felles annonse og profilering, og flere gode erfaringer med drop-in dåp. En person ble tilsatt for å bistå menighetene i deres dåpsattsing, og rådgivere holder kommunikasjonskurs i prostiene.

Den norske kirke har likevel et stort behov for fortsatt tilgang til fødselsmeldinger og informasjon om familierelasjoner fra Folkeregisteret. Selv om bortfallet av fødselsmeldinger ikke nødvendigvis har hatt store konsekvenser for dåpsoppslutningen så langt, vil vi uten disse meldingene gradvis miste oversikt over barn av medlemmer som vi ønsker å tilby dåp. En mulighet til fortsatt oppdatering fra Folkeregisteret av hvem som er registrert som foreldre til barn som er medlemmer, er svært viktig i arbeidet med dåpsopplæring og annen oppfølging av barn som er blitt døpt. Den norske kirkes syn er at departementet er forpliktet til å underlette behandlingen av personopplysninger som kan fremme Den norske kirkes mål som en offisielt anerkjent religiøs sammenslutning. Dette kan skje ved at det blir gitt tilgang til fødselsmeldinger og familierelasjoner, slik at Den norske kirke kan føre et medlemsregister som sikrer «vedvarende konfidensialitet, integritet, tilgjengelighet og robusthet» i registeret.¹

B.2.2 Trosopplæring

Resultatmål: Oppslutningen om trosopplæringstiltakene er stabil

Totalt ble det registrert 230 888 deltakere, fordelt på 14 725 gjennomførte trosopplæringstiltak i 2019. I gjennomsnitt innebærer dette 202 deltakere og 13 tiltak per sokn. Antall tiltak og antall deltakere totalt går tilbake med ca, 6 % sammenlignet med 2018.

Tabell 12: Oppslutning som andel av målgruppen for noen utvalgte trosopplæringstiltak

Oppslutning	2017	2018	2019	Deltakere 2019	Endring 2017-2018	Endring 2018-2019
Dåpssamtale	100 %	99 %	99 %	25 937	-1 %	0 %
Fireårsbok	45 %	43 %	40 %	12 789	-2 %	-2 %
Breddetiltak rettet mot 6 år	28 %	29 %	28 %	8 149	1 %	-1 %
Tårnagent-helg	25 %	24 %	24 %	9 178	-1 %	0 %
Lys våken	22 %	21 %	20 %	8 193	-1 %	-1 %
Konfirmasjon	84 %	82 %	81 %	34 090	-2 %	-1 %
Etter konfirmasjon	12 %	13 %	10 %	3 377	1 %	-3 %
TOTALT 7 TILTAK	42 %	43 %	42 %	101 713	1 %	-1 %
Alle andre tiltak	24 %	24 %	25 %	128 779	0 %	1 %
TOTALT ALLE TILTAK	30 %	30 %	30 %	230 492	0 %	0 %

Kilde: Kirkerådets planverktøy for trosopplæring

¹ I overensstemmelse med personvernforordningen artikkel 32 (1) (b) og fortalepunkt 55

I 2019 er det registrert totalt 230.888 deltakelser på tiltak som menigheten definerer som breddetiltak i sine planer. Gjennomsnittlig ble det gjennomført 270 timer tilknyttet disse tiltakene i hver menighet i 2019. Dette er 16 timer færre enn i 2018 og 21 timer færre enn i 2017.

Bortsett fra dåpssamtalen har alle breddetiltakene nedgang i oppslutning. Konfirmasjon omtales i neste kapittel. Utdeling av fireårsbok er på topp blant de øvrige tiltakene, men har like sterk nedgang som i 2018. Møre, Stavanger og Hamar når omtrent 50 % av målgruppen, mens Oslo og Borg ligger lavest med 27 % oppslutning. Ser vi på tiltak rettet mot seksåringer, Tårnagenthelg og Lys Våken samlet, har Stavanger, Agder og Telemark og Sør-Hålogaland rundt 30 % oppslutning, og Oslo, Nord-Hålogaland og Borg under 20 %.

Oppslutningen om syv utvalgte tiltak har i flere år vært indikatorer for hvor bredt trosopplæringen når ut til årskullene. 'Andre tiltak' inkluderer de tiltakene som ikke regnes i disse kategoriene. Ett av dem er babysang. Babysang har større oppslutning enn alle de andre tiltakene, sett bort ifra konfirmasjon. 743 menigheter arrangerte og hele 26 621 deltok i babysang i 2019 ifølge menighetenes årsstatistikk, og tallene har vært stabilt høye de siste årene. Babysang er en viktig rekrutteringsarena til dåp og trosopplæringsarbeid.

Utviklingen viser hvor viktig et bredt og strategisk arbeid er for å stake ut kursen fremover på dette feltet. Nord-Hålogaland representerer mange bispedømmer når de oppsummerer at mindre menigheter nå sliter med å utnytte midlene i mangel på noen til å gå inn i de små stillingene, og at de ser god effekt av å samordne trosopplæringsarbeidet i større områder, knytte sammen breddetiltak med det kontinuerlige arbeidet og menighetens øvrige aktiviteter, samt fokusere mer på å være til stede på arenaer der barn og unge allerede er: «Et glitrende eksempel på hvordan det kan gjøres er et tiltak i Kvænangen. Her er åpen kirke med kveldsmat og andakt i etterkant av noen av vinterens onsdagsskirenn – Oppslutningen er mye mer enn 100 %».

Nidaros har erfart noe av det samme med at tiltak som kan gjøre hverdagen enklere for travle barnefamilier ofte er vellykket: «Å invitere til måltid som bygger fellesskap, dekker næringsbehov og avhjelper 'tidsklemma', er et godt eksempel.»

Mange foreldre vil at barna selv skal velge om de vil bli døpt. Da må barna ha tilgang til kunnskap og opplevelser som setter dem i stand til å gjøre valg. Stavanger bispedømmeråd sier: «Medlemsundersøkinga seier at 58 % meiner det er viktig at unge lærer de kristne forteljningane. Det tyder at det er god oppslutning om ideen bak trusopplæring. Så har me ennå ein veg for å finna gode nøklar til større oppslutnad på tiltaka. (...) Me trur at tida nå er inne for å sjå på breiddetiltaka i eit nytt lys.»

Bjørgvin skriver om høy oppslutning der de i steden for Lys Våken har invitert til bibelkurs for femteklassinger som «minikonfirmantar/juniorkonfirmantar». De tenker at dette skoletrinnet er et alderskull som er mottakelige for mer sammenhengende kunnskapsbaserte tiltak.

Det satses på videreutdanningstiltak innen pedagogikk, kristendoms kunnskap og praktisk-kirkelig utdanning for kirkens undervisningsansatte både regionalt og nasjonalt. Det nye planverket for skolen gir utvidede samarbeidsmuligheter for kirken, se B.4.6.

Den pågående gjennomgangen av trosopplæringen inneholder blant annet vurderinger av breddetiltak versus kontinuerlige tiltak, forholdet til kirke-skole/barnehagesamarbeid, metodebruk og organisering.

10 % av alle sokn har innarbeidet samisk språk i trosopplæringen. Nidaros har flest med 37 sokn, Nord- og Sør-Hålogaland følger med henholdsvis 21 og 13 sokn med samiske innslag i trosopplæringsplanen.

B.2.3 Konfirmasjon

Resultatmål: Oppslutningen om konfirmasjon holdes oppe

Tabell 13: Konfirmasjon

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Konfirmerte	40 253	39 527	37 420	35 519	35 248	34 514
Konfirmasjon av døpte 15-åringer	87,0 %	87,0 %	85,0 %	83,2 %	82,4 %	80,9 %
15 åringer	64 025	64 288	62 315	61 354	62 646	63 408
Andel av 15-åringer som ble konfirmert	62,9 %	61,5 %	60,0 %	57,9 %	56,3 %	54,4 %

Kilde: SSB. Tallene for 2018 er foreløpige.

I 2019 ble det avholdt nesten 3000 konfirmasjonsgudstjenester med bortimot 80.000 deltakere. Etter to år med stabil konfirmasjonsprosent, viser statistikken at 81 % av alle døpte 15-åringer ble konfirmert i 2019, en nedgang på to prosentpoeng fra 2018. Oslo har en tilbakegang på 4 %, så følger Bjørgvin, Nidaros og Nord-Hålogaland med 3 %. Stavanger og Sør-Hålogaland øker med ett prosentpoeng.

Bjørgvin har analysert sine tall, og melder om at humanistisk konfirmasjon økte med 18 % i Hordaland. Av årskullet 15-åringer hadde i 2019 Den norske kirke 66,5 % og Humanetisk forbund (HEF) 15 %. Noen blir konfirmert i andre lutherske organisasjoner eller frikirker, likevel betyr oversikten at hele 15-20 % av årskullet velger ikke å la seg konfirmere. Oversikt fra HEF viser at 12.350 valgte deres konfirmasjonstilbud i 2019.

Det har vært arbeidet mye med konfirmasjonsopplegget de siste 10-15 årene – både kommunikasjon, språk, innhold, arenaer og fellesskap. Tunsberg slår fast at «Tradisjon, foreldre, besteforeldre er i mindre grad styrende for valget av konfirmasjon», og at «venner (i klassen) i økende grad styrer den enkeltes valg av konfirmasjon og dermed gir sosial aksept for deltakelse.»

En forutsetning for å nå ut til 14-15-åringer er språk som tar pulsen på ungdomsuniverset på plattformer unge bruker. MF gjennomførte i 2019 en undersøkelse av 14-åringers livsspørsmål, religiøsitet og refleksjon om konfirmasjon.² Rapporten reflekterer mange bispedømmers erfaring om at språk og tilnærming er vesentlig: «Kanskje kirken trenger et nytt livsmestringspråk, eller å tydeliggjøre sitt språk. Kirken kan distansere seg fra skolens språk som har fokus på individuelle prestasjoner og krav, og heller ha fokus på å gi rammer og fellesskap.»

Kirken er i ferd med å endre hvordan vi henvender oss til barn og unge. Google og de sosiale mediene Snapchat, Instagram og Facebook har lenge vært benyttet, og det siste året er også TikTok tatt i bruk. En video om konfirmasjonsdagen ble sett 220 000 ganger på Snapchat. I løpet av én måned er det 10 000 som trykker på annonsen om konfirmasjon på Google.

² MF-rapport 2:2019

Det er flere paralleller til situasjonen rundt dåp: Oppslutningen faller raskere i byer og tettsteder enn i bygdene, konfirmasjonsfesten kan bli både kostbar og komplisert på grunn av familieforhold. Sør-Hålogaland spør om kanskje kirken noen steder er «moden for en lavterskel konfirmasjonshandling med felles fest?» Dette kan være et alternativ til den tradisjonelle konfirmasjonsfeiringen for noen. Å samle mange konfirmanter til leir, weekend eller dagsfestival er vellykket. Bispedømmene har ulike leiropplegg som inkluderer mange menigheter og ofte også samarbeid med andre aktører som KFUK/M, KRIK eller NMSU. Bjørgvin skriver at de regionalt hjelper lokale aktører og menigheter til å få til samlinger på tvers av grenser, men at et viktig premiss «er at leire samtidig har ein underleir for fjorårskonfirmantar og ein for underleiarar for å stimulera leiarutvikling i kyrkjelydane.»

Det er mange og sammensatte faktorer som til sammen fører til nedgang. Samarbeid mellom nasjonale kommunikasjonstiltak og økt samarbeid lokalt for å utnytte ressurser best mulig og gi tenåringer et tilbud som de verdsetter, er viktig fremover.

B.3 Kirke og kultur

Strategisk mål: Kunst og kulturuttrykk er en del av kirkelivet

B.3.1 Konserter og kulturarrangement

Resultatmål: Vekst i antall deltakere på konserter og kulturarrangement

Tabell 14: Ulike former for kunst- og kulturuttrykk

Menigheter med	2017	2018	2019	Endring
Barnekor	571	1 028	982	-46
... med antall medlemmer	20 059	19 785	18 709	-1 076
Voksenkor	464	629	632	3
... med antall medlemmer	14 510	14 254	14 286	32
Konsert i regi av menigheten	6 848	6 652	6 788	136
... med antall deltakere	688 066	704 639	668 899	-35 740
Konsert i regi av andre	4 164	4 239	4 504	265
... med antall deltakere	752 238	777 800	761 458	-16 342
Kulturarrangement i regi av menigheten	2 252	1 977	2 272	295
... med antall deltakere	346 933	212 199	204 313	-7 886
Kulturarrangement i regi av andre	689	741	740	-1
... med antall deltakere	69 490	92 180	80 573	-11 607
Åpen kirke	455	469	558	89

Selv om antallet konserter og kulturarrangementer øker, synker det samlede deltakerantallet. Konserter i andres regi har en nedgang på 18 046 deltakere mens kirkens kulturarrangementer har en nedgang på nesten det dobbelte (32 144). Endringene i tall på soknenivå påvirkes sterkt av jubileumsfeiringen eller andre større arrangement som ikke gjentas årlig, men de store trendene fanges høyst sannsynlig opp gjennom statistikken.

Manglende kunnskap og midler til markedsføring er en årsak til nedgangen i antall deltakere. Stavanger lanserer en ide som er vanlig i kulturlivet: «Om kyrkja bør ha eit einsarta billettsystem som gjer at ein kan få kontaktinformasjon til dei som har vore på kulturarrangement?»

Antall frivillige på kulturarrangement og konserter økte med 26,5 % i Borg i fjor. Prosten i Søndre Borgesyssel påpeker at dette er «enkel frivillighet med umiddelbar belønning – brannvakt eller billettsalg mot gratis inngang til konsertene».

Kirkemusikerne er sentrale kulturarbeidere i menighetene. Korvirksomhet er en viktig del av kirkens liv og arbeid. Nord-Hålogaland ser at stillingene er under stort press og at det får følger for all virksomhet ut over de pålagte tjenestene.

For Den norske kirke er det avgjørende at kirkebyggene tas i bruk og fylles med mennesker. Kirkebyggene er lokalsamfunnets felleseie, og bruk fremmer eierskap og ivaretakelse. Kulturarrangementer er sentrale i dette fordi de samler en større bredde av menneskene i soknet enn gudstjenester gjør. Det gjenstår mye arbeid med å formidle kirkebyggenes historie, arkitektur, kunst og teologi. Jo mer kjennskap vi har til et kirkebyggs historie og betydning, desto mer verdsettes bygget og det som skjer der. Den norske kirke arbeider nå med en egen kulturarvstrategi som skal legge til rette for at kirken kan være en god kulturminneforvalter basert på at bruk er det beste vern.

B.3.2 Åpne kirker

Resultatmål: Flere åpne kirker

Tabell 15: Åpne kirker

	Antall sokn med åpen kirke 2018	Totalt antall dager med åpen kirke 2018	Sokn 2018	Antall sokn med åpen kirke 2019	Totalt antall dager med åpen kirke 2019	Sokn 2019
Agder og Telemark	41	1308	115	39	1406	115
Bjørgvin	59	3343	182	67	3120	182
Borg	53	1706	113	66	2100	110
Hamar	69	3708	163	80	3314	163
Møre	27	2012	96	39	2055	96
Nidaros	42	1765	128	62	1818	128
Nord-Hålogaland	27	4566	62	30	4224	61
Oslo	37	4275	53	39	3938	53
Stavanger	42	1387	90	42	1550	90
Sør-Hålogaland	32	2435	86	48	2497	86
Tunsberg	40	2850	109	46	2818	109
Den norske kirke	469	29355	1197	558	28840	1193

557 sokn hadde åpen kirke i 2019, 88 flere enn året før. Tallene indikerer at nesten halvparten av menighetene i landet nå har åpen kirke i løpet av et år. Gjennomsnittet er ca. 50 dager. Borg (14), Nidaros (21) og Sør-Hålogaland (15) står for størst økning i antall sokn med åpne kirker. Utviklingen for sokn med åpen vei- eller pilegrimskirke viser også en liten økning til 124.

Bispedømmene skriver om ressursutfordringene menighetene har for å kunne holde kirken åpen. Det er behov for mange frivillige til å ta vakter. Menigheter med flere åpne dager mener det skyldes eget pilotprosjekt eller regional satsing, større interesse for kirkearkitektur og kirkebygget, samt en økende forståelse for at kirkebygget er en del av den lokale stedsutviklingen og turistnæringen.

Den nasjonale aksjonen høsten 2019, der menigheten ble oppfordret til å holde flest mulig kirker åpne helgen før allehelgensdag, ble svært godt mottatt. Kombinert med kampanjen "Førstehjelp ved sorg" synliggjøres noe av det utstrakte arbeidet kirken gjør på dette området.

Kampanjen resulterte i stor aktivitet på Facebook, Instagram, Snapchat, nettkirken og bønneveggen på kirken.no i tillegg til mange medieoppslag. I forbindelse med allehelgensdag ble det delt ut flere tusen lys på kjøpesentra og togstasjoner i Borg. Bispedømmet ble inspirert av alle positive tilbakemeldinger på å møte kirken på nye steder, og har i samarbeid med diakonene utviklet mobile kirkebenker til bruk i bygater og på kjøpesentre.

Arbeidet med åpne kirker ga god erfaring i å få til et godt samspill på tvers. Dette er planlagt gjentatt i forbindelse med allehelgensdag i 2020.

B.3.3 Pilegrim

De siste årenes satsing på Kystpilegrimsleden, Pilegrim i Nord, prosjekt Riksvei 13, Tunsbergsleden og Borgleden fører til at nye leder er åpnet og i den sammenheng også flere kirker.

Som tidligere år rapporterer bispedømmene om pilegrimsarbeid innen Den kulturelle skolesekken, annen skolesammenheng og konfirmantarbeid, og vandringer av ulik lengde og art. Av nyskapende konsepter nevnes her en mobil klimapilegrimsvandring, en 'pop-up pilegrimsled' som Borg satte opp i domkirkeparken i anledning sitt 50-årsjubileum.

Oslo melder om 618 pilegrimer utsendt på langvandring mot Trondheim. 1276 Olavs brev ble skrevet ut i Trondheim til pilegrimer som gikk minst 100 km. Koordinering av arbeidet, kompetansebygging og erfaringsdeling skal nå gjøres i tettere samarbeid med Nasjonalt pilegrimssenter, som også vil sørge for en helhetlig innhenting av tallmaterieell og rapportering.

Det ligger et stort potensiale i å kombinere satsingsområdene kulturarrangement, åpne kirker og pilegrim i nettverk med reiseliv, skoler og lokale myndigheter – på tvers av prostier og bispedømmer. Bjørgvin siterer professor emeritus Lisbeth Mikaelsson, som slår fast at «Kirken skaffer seg gjennom dette nye rituelle arenaer og en mye større kontaktflate med kirkefremmede.»

B.4 Kirke og samfunn

Strategisk mål: Kirken engasjerer seg i samfunnet

B.4.1 Diakoni

Resultatmål: Flere menigheter med diakonal betjening

Tabell 16: Antall og andel sokn med diakonal betjening

	Andel	2018	Antall sokn	Andel	2019	Antall sokn	% differanse
Agder og Telemark	68,7 %	79	115	73,0 %	84	115	4,3 %
Bjørgvin	37,9 %	69	182	38,5 %	70	182	0,5 %
Borg	73,5 %	83	113	77,3 %	85	110	3,8 %
Hamar	35,6 %	58	163	43,6 %	71	163	8,0 %
Møre	45,8 %	44	96	51,0 %	49	96	5,2 %
Nidaros	54,7 %	70	128	57,0 %	73	128	2,3 %
Nord-Hålogaland	29,0 %	18	62	31,1 %	19	61	2,1 %
Oslo ekskl. døveprostitet	73,6 %	39	53	77,4 %	41	53	3,8 %
Stavanger	73,3 %	66	90	72,2 %	65	90	-1,1 %
Sør-Hålogaland	43,0 %	37	86	43,0 %	37	86	0,0 %
Tunsberg	54,1 %	59	109	56,0 %	61	109	1,8 %
Den norske kirke	52,7 %	631	1197	55,2 %	659	1193	2,5 %

Kilde: Bispedømmerådene

659 av 1193 sokn i Den norske kirke har diakonal betjening, en økning på 2,5 % fra 2018. 14 millioner kroner ekstra over statsbudsjettet for 2019 øremerket til diakonale stillinger, førte til 35 nye diakonistillinger fordelt over hele landet.

Diakonale stillinger øker samarbeid med kommunene med tanke på innbyggernes behov for kirkelig nærvær og omsorgstjenester, slik Nord-Hålogaland uttrykker det. Benevnelsene på flere av de nye stillingene beskriver arenamangfoldet: ungdomsdiakon, seniordiakon, sykehjemsdiakon, gatediakon, integreringsdiakon, bydiakon.

Flere av de nye stillingene er opprettet innen ungdomsdiakoni. Ett eksempel er Vestfold fylkeskommune, som bidrar til å finansiere en ungdomsdiakon som har etablert samtaletilbud til videregående skoler. Diakonen jobber sammen med mange fagetater både i kommuner og fylkeskommunen. Fagråd for selvmordsforebyggende arbeid i Vestfold er et annet eksempel på et omfattende samarbeidstiltak. Som den første i sitt slag ble markeringen «Du er ikke alene», en samling for berørte og pårørende etter selvmord, arrangert i Sandefjord. Dette støttes av både fylkeskommune og politi, og et nytt arrangement planlegges i 2020.

I Drammen er det tilsatt en integreringsdiakon som jobber tett med Kirkelig Dialogsenter og Forandringshuset Drammen, samt ulike aktører i kommunen.

I Oslo finansierer midlene en prosjektleder for «Fremtiden bor hos oss», inspirert av arbeidet med samme tittel i Svenska kyrkan. Dette er et prosjekt som ser på hva det betyr å være kirke i områder der kirkens medlemmer er i minoritet, i områder med sosiale utfordringer, samt i tverreligiøse kontekster.

Den norske kirke var en av flere samarbeidspartnere som ga ut "Bærekraftsboka" i 2019. Den inneholder bibeltekster, refleksjoner og spørsmål til hvert av de 17 bærekraftsmålene, til bruk i menighetene. Boka har fått bred mottakelse både i Norge og utlandet og er oversatt til fire språk. Den brukes i fagsamlinger for diakoner og menighetspedagoger. Mange kommuner bruker bærekraftsmålene i sitt planarbeid. Dermed blir dette en god metode for samhandling mellom kommune og kirke.

Diakonien er også blitt et viktig økumenisk fellesansvar. Vi ser samme tendens i Norge som internasjonalt, at kirkene nå samles om det vi kan gjøre sammen, for eksempel for klima og menneskerettigheter.

Levekårsundersøkelser viser utfordringer knyttet til fattigdom og rus, fattige tilreisende og papirløse flyktninger. Flere menigheter stiller opp ved matutdeling, og noen åpner kirkene for overnatting. Domkirken i Oslo har over 1000 personer innom hver fredag ettermiddag og natt. Hovedstaden registrerer et stort behov for 'utegående og kontaktskapende kirkelig tjeneste' i de nye utbyggingsområdene. De har også gjort en interessant erfaring med å la en menighet bidra økonomisk til diakonalt arbeid i en annen bydel. Dette er viktig solidaritetsarbeid internt i bispedømmet.

I alle bispedømmer pågår et utstrakt arbeid med mer tradisjonell diakonal virksomhet som eldretreff, sjelesorgsamtaler, sorggrupper og institusjonsandakter.

Stavanger skriver at de har nærmere 100 sorggrupper i bispedømmet og over tre tilbud til eldre per menighet i gjennomsnitt. På landsbasis er det meldt inn 592 eldretreff i 2019.

I mange kommuner er diakon eller prest medlem av kommunale psykososiale kriseteam. Flere rapporterer om et godt samarbeid med fylke og kommune for tjenester ved katastrofer og ulykker.

Kirken skaper trygge rom

Samisk kirkeråd har sammen med Kirkelig ressurscenter mot vold og seksuelle overgrep utarbeidet heftet «Det har skjedd mitt barn». Ressurshftet retter seg mot kirkelige medarbeidere og frivillige som møter mennesker med tilknytning til de tre samiske språkområdene og de læstadianske forsamlingene. «Det har skjedd mitt barn» er finansiert av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og er utarbeidet i nært samarbeid med Samisk nasjonalt kompetansesenter for psykisk helse (SANKS).

Sør-Hålogaland bispedømme arrangerte i 2019 fagdag med tema «Har vi tid til sinte gutter» i samarbeid med blant andre Nord Universitet, Nordlandssykehuset, Student i Nord, Kirkens Bymisjon og voksne for barn. «Når voldsutsatte barn blir sinte unge gutter» var et av emnene for dagen.

Messe for verdighet gjennomføres mange steder i landet. Arbeid mot undertrykkelse og alle former for vold og overgrep er et tema som er inkludert både i trosopplæring og diakoni. Det er også en del av arbeidet med ny plan for likestilling.

Inkluderende kirkeliv

Den nasjonale HEL-konferansen ble gjennomført i Kristiansand i 2019, og samlet 200 deltakere. I Agder og Telemark fortsetter arbeidet med å utarbeide prostoplaner for inkluderende kirkeliv. I Bjørgvin har bispedømmet særlig fokus på kurs- og

rådgivningsvirksomhet for kirkelig ansatte og menigheter om inkluderingsarbeid knyttet til trosopplæring og konfirmasjon, samt for kommunalt ansatte om sorg og tap for mennesker med utviklingshemming. 47 sokn i bispedømmet rapporterer om tilbud i forbindelse med dette arbeidet.

Oslo bispedømme vektlegger betydningen av at konfirmasjonsopplegg er tilgjengelig for alle uavhengig av funksjonsevne. I Nord-Hålogaland har bispedømmerådet satset på et pilotprosjekt hvor diakoner fra tre prostier har jobbet med å kartlegge behov, ulike lokale arrangementer og å samarbeide med kommunene om inkludering av utviklingshemmede.

B.4.2 Kirken i det flerkulturelle Norge

Resultatmål: Flere menigheter tilbyr fellesskap til nye i Norge

I 2019 hadde nær 30 % av alle menigheter i Den norske kirke - 335 sokn - det som i menighetenes årsstatistikk omtales som «Tilbud i forbindelse med integreringsarbeid». Oslo bispedømme har med 43 % den høyeste andel sokn med tilbud rettet mot innvandrere.

Agder og Telemark og Stavanger er de eneste som har økning i andel sokn med tilbud rettet mot innvandrere fra 2018 til 2019. Dette kan skyldes at de samarbeider med KIA (Kristent interkulturelt arbeid). I Bergen og Oslo er migrantmenigheter og internasjonale menigheter viktige samarbeidspartnere. I Groruddalen i Oslo er det ansatt to migrantprester, en i 100 % stilling og en i 50 %.

Fra tiltak for flyktninger i kjølvannet av flyktningekrisen i 2015, er nå de fleste tilbudene rettet mot nyankommede. Stavanger gir eksempler på mangfoldet av tilbud: Språkkafeer, kvinnegrupper, tolketjenester på gudstjenester, norskkurs, ALPHA-kurs, leksehjelp, treningstilbud, hobbykvelder, turgrupper og samarbeid med NAV om integreringsprogram og religionsdialog.

Mange menigheter leier eller låner ut lokaler til migranter. Dette fører i varierende grad til samarbeid.

Migrantmenighetene utfordrer kirkens identitet og selvforståelse. Som folkekirke og ofte som eneste kirke på et sted, inviterer Den norske kirke alle inn i fellesskapet. Dette utfordrer kirken på språk, kulturuttrykk og teologi. Det har vært arbeidet med en sak til Kirkemøtet for å få en helhetlig kirkelig strategi på dette feltet.

B 4.3 Religionsdialog

Resultatmål: Arbeid med religionsdialog styrkes

Bispedømmene rapporterer om totalt 52 fora for religionsdialog, som viser omfanget av dette arbeidet regionalt og lokalt. Nasjonalt eksisterer sju fora for religionsdialog hvor Den norske kirke deltar.

I 2019 har arbeidet med religionsdialog i Den norske kirke nasjonalt blitt styrket på tre områder: Kirkerådet skal finansiere nasjonale koordinatorfunksjoner gjennom samarbeid med Kirkelig Dialogsenter i Oslo. Videre er kontaktgrupper revitalisert med de muslimske paraplyorganisasjonene Islamsk Råd Norge og Muslimsk dialognettverk. Kirkerådet skal bidra

med økonomisk støtte til dialogsentre i seks bispedømmer med effekt i 2020. Dette legger grunnlag for tryggere drift av sentrene og dialogforumet, og sikrer økt oppfølging av det nasjonale nettverket.

Kontaktgruppen med Islamsk Råd Norge (fra 1993) var i en periode på halvannet år satt på pause, før den ble revitalisert med ny struktur og sammensetning. En egen kontaktgruppe med tidligere dialogpartnere i det nyetablerte Muslimske Dialognettverk ble også etablert i 2019. Terroren mot al-Noor-moskeen i Bærum i august 2019 viste tydelig viktigheten av kontakter i berørte miljøer og som del av større nettverk. Kirkene i Bærum (og andre steder) responderte på terroranslaget og mobiliserte til solidarisk støtte blant annet gjennom #tryggibønn-aksjonen som Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn (STL) initierte.

B.4.4 Kommunikasjonsarbeid

B.4.4 Resultatmål: Kirkens digitale nærvær øker

I 2018 var bispedømmene tydelige i sitt ønske om å satse ytterligere på et målrettet kommunikasjonsarbeid. Dette ønsket ble enda mer uttalt i 2019. Kirkerådet vedtok en digital strategi i desember 2018. Denne la grunnlaget for at "Kirke på nett" ble ett av to hovedsatsingsområder i 2019.

Kirkens digitale kommunikasjon skal være aktuell og troverdig i sin tilstedeværelse, fremoverlent og offensiv i bruken av ulike plattformer, sette dagsorden og være i forkant. Den skal fortelle den gode historien og formidle evangeliet om Jesus. Kirkens digitale kommunikasjon skal berøre mennesker med kristendommens sentrale budskap, peke på kirkens relevans i menneskers liv og vise at kirken bryr seg om enkeltmennesket. Den skal skape stolthet blant ansatte og høvle ned terskelen inn i kirkerommet. Det handler også om å skape lyst til å utforske kirken og dens ulike tjenestetilbud.

Kirke på nett-satsingen har handlet om både å forbedre kirken.no og kirkens intranett Kirkebakken, og øke antallet interaktive tilbud i kirkens ulike sosiale mediekkanaler. Kommunikasjonsansvarlige i mange av bispedømmene har bidratt aktivt inn i dette, sammen med Kirkerådets sekretariat. I tillegg til å arbeide med et bredere tilbud på kirkens Facebookside, er også satsingen på Instagram blitt målrettet mot en snevrere aldersgruppe, 18-25. Dette har ført til økt oppslutning om denne kanalen.

Våren 2019 lanserte Kirkerådet en kampanje bygget på konseptet "Rom for deg". Denne ble vist i mange kanaler over hele landet, både digitalt og på print, og den ble også brukt ved markedsføring av kirkevalget. Det er i løpet av året laget flere filmer, blant annet til kirkevalget og til helgen før allehelgensdag. Erfaringsmessig er det viktig å lage materiell nasjonalt som kan brukes lokalt.

Til jul 2019 ble det også laget en enkel film om juleevangeliet, der en rekke kjente personer leste hvert sitt vers. Blant andre var statsminister Erna Solberg med. Denne filmen ble en stor suksess og ble delt 3 807 ganger. Innlegget er sett av 718 000 mennesker. Filmen er også nominert til en internasjonal PR- og markedsføringspris, SABRE-prisen.

I løpet av 2019 har det vært arbeidet med kirken.no, slik at nettportalene blir enda mer brukerorientert. Målgruppen er først og fremst befolkningen og ikke ansatte. Fra 2018 til 2019 økte sidevisningene for hele kirken.no-systemet med 37 %, til 12 936 847, mot 9 448 533 sidevisninger i 2018. Til sammenligning var dette tallet 6 316 867 i 2015.

Antallet brukere for hele kirken.no-systemet økte med 45,5 % fra 2018 til 2019, til 2 154 179 brukere. For kirken.no sine nasjonale sider økte antallet brukersesjoner med 60 % til 5 784 668 (2018 - 3 609 686). På den nasjonale siden hadde presentasjon av kandidatene til Kirkevalget 2019 flest sidevisninger, 180 567.

Om man ser på bispedømmene, har antall brukersesjoner økt i Nord-Hålogaland (92 %), Oslo (50 %), Borg (74 %), Hamar (65 %), Agder og Telemark og Bjørgvin (20 %), Stavanger (30 %)

I Tunsberg sank antallet med 60 % og i Nidaros med 7 %. Møre og Sør-Hålogaland har ikke statistikk på dette.

Mange besøker nettsidene for å finne informasjon om kirkelige handlinger. Fra 2018 til 2019 har antall besøk på dåps- og konfirmasjonssidene økt. Det har vært en liten nedgang i besøk på sidene om bryllup og gravferd. Denne erfaringen er tatt med i oppdateringer av sidene som gjøres våren 2020.

Tabell 17: Antall besøk på kirken.no

Kirkelig handling	Sidebesøk 2018	Sidebesøk 2019	Endring
Dåp	61 114	92 257	+ 31 143
Konfirmasjon	51 823	58 960	+ 7 137
Bryllup	53 286	47 491	- 4 795
Gravferd	20 982	19 250	- 1 732

Tabellen viser antall besøk på Kirken.no sine sider om de kirkelige handlingene dåp, konfirmasjon, bryllup og gravferd for 2018 og 2019.

B.4.5 Kirken i det offentlige rom

Resultatmål: Kirken er synlig på flere arenaer i det offentlige rom

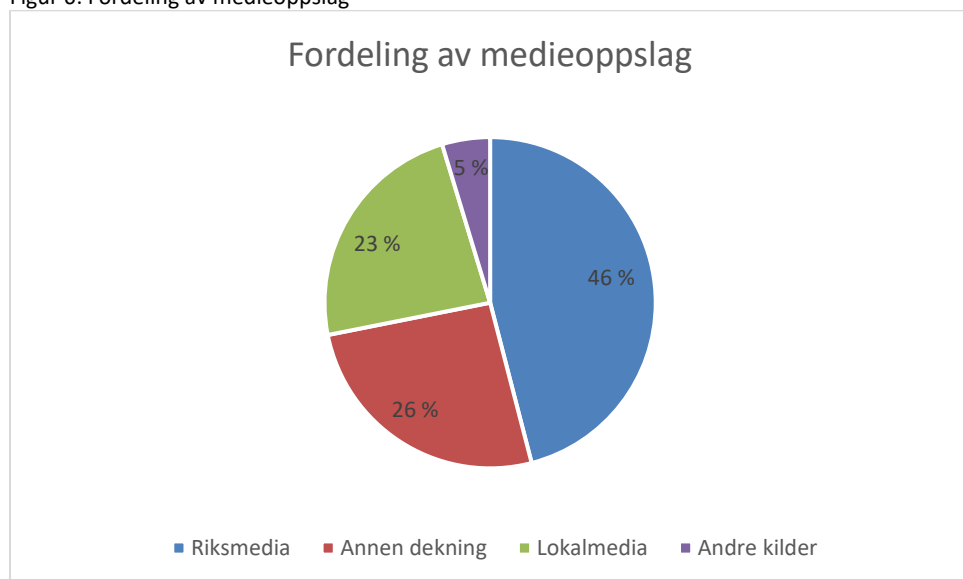
I 2018 startet prosjektet «Kirkens stemme i det offentlige rom», som i 2019 endret navn til «Kirken til stede». Målsetningen er fortsatt å bygge opp kirken som en samfunnsaktør folk kjenner igjen, både i stemme, ved ansikt og som en etisk og verdibasert motvekt til det polariserende og partipolitiske som i stor grad preger dagens debatt.

I 2019 var det også kirkevalg, som er en anledning til å nå ut til alle kirkens 3,7 millioner medlemmer. Våren 2019 ble det utarbeidet et nytt overordnet kommunikasjonskonsept for Den norske kirke, «Rom for deg», som ble lansert gjennom en omfattende nasjonal kampanje i juni. Kampanjen var svært synlig både i digitale flater og som printannonser over hele landet. Kampanjen ble videre brukt inn i kirkevalget i september, og «Rom for deg» er i løpet av året blitt benyttet i flere sammenhenger.

Sommeren 2019 var kirken synlig til stede både under Olavsfest og Arendalsuka, gjennom å tilby et omfattende program bestående av samtaler, gudstjenester og konserter, i tillegg til en åpen «kirkehage» i Trondheim og et kirkeskip i Arendal. Dette arbeidet har vært vellykket. Derfor er det et ønske om å fortsette og utvide med flere arenaer, og høsten 2019 startet planleggingen av å delta på TIFF, Tromsø Internasjonale Filmfestival. Kirkens tilstedeværelse i det offentlige rom kommer også til uttrykk i arbeidet med menneskeverd og skaperverk, se pkt. 4.7.

Figur 6: Fordeling av medieoppslag

Om lag halvparten av sakene var gjengitt i riksmedia. Den andre halvparten er fordelt mellom lokalmedia og andre kilder for eksempel kulørt presse og treff i åpne sider på sosiale medier.

Selv om antallet mediehenvendelser ikke registreres, ble det gjennom 2019 håndtert et stort antall spørsmål fra mediene. En viktig del av arbeidet med å øke synligheten i det offentlige rom, er å gi pressen korrekt og nyttig informasjon til rett tid.

I 2019 ble det sendt ut 27 pressemeldinger via tjenesten NTB Kommunikasjon. Dette genererte 437 oppslag i mediene ifølge tall fra Retriever. Ifølge medieovervåkingstjenesten Infomedia var det totalt 767 artikler med treff på søkefrasen Den norske kirke og enten Helga Haugland Byfuglien, Kristin Gunleiksrud Raam eller Ingrid Vad Nilsen.

B.4.6 Samarbeid mellom kirke, barnehage og skole

Resultatmål: Samarbeidet kirke-skole styrkes

		2017	Endring fra 2016	2018	Endring fra 2017	2019	Endring fra 2018
Gudstjenester for barnehagebarn	Antall	1 375	-1 %	1 290	-6 %	1 226	-5 %
	Deltakere	105 069	-4 %	99 072	-6 %	94 123	-5 %
Gudstjenester for skolebarn	Antall	2 886	1 %	3 118	8 %	2 829	-9 %
	Deltakere	552 478	0 %	554 176	0 %	545 495	-2 %
Besøk i kirke utenom gudstjeneste	av barnehage	3 196	-3 %	3 215	1 %	3 315	3 %
	av skole	2 649	-3 %	2 777	5 %	2 610	-6 %
Besøk av kirkelig medarbeider	i barnehage	1 721	-5 %	1 705	-1 %	1 639	-4 %
	på skole	1 960	-6 %	1 850	-6 %	1 845	0 %

Kilde: SSB – Foreløpige tall. Tabellen angir antall besøk av én eller flere klasser/grupper i kirke utenom gudstjeneste, samt antall besøk av prest eller annen kirkelig medarbeider i barnehage og skole.

Stabilitet er hovedstikkordet for kirkens samarbeid med barnehager og skoler. For barnehagene er det en økning på 147 besøk i kirken. Samtidig er det 65 færre besøk av kirkelig medarbeider i barnehagen. Det er også en liten nedgang i antall og deltakere på

barnehagegudstjenester. Flere av bispedømmene peker på at høytidsvandring i kirken er i vekst. «Det kan tyde på at fleire vel å delta på krybbevandringar, påskevandring eller andre besøk i kyrkja fremfor å gå på gudsteneste,» skriver Møre.

Antall skolegudstjenester har gått ned, men totalt antall deltakere er relativt stabilt, så gjennomsnittlig deltakelse per gudstjeneste har steget fra 178 til 194.

Fagfornyelsen med innføring av nye læreplaner fra skoleåret 2020/2021 utfordrer kirke og skole til å se på hvordan samarbeidet kan videreutvikles. Bjørgvin formulerer seg slik: «Den nye fagfornyinga som kjem i læreplanane frå hausten 2020, legg vekt på livsmeistring, fordjupning og utforsking. Her kan kyrkja møte skulen og i større grad bli eit objekt for utforsking av tru og livssyn for elevane, ikkje berre som eit subjekt som skal sørge for at 'den kristne og humanistiske arv' skal ivaretakast.»

Sør-Hålogaland skriver at «å kunne bruke kirkens rom som læringsarena og kirkelige medarbeideres fagkompetanse rett inn i skolens læringsmål i flere fag, er et meningsfylt og givende arbeid» .

I et samarbeid med kirken ligger pedagogiske muligheter og ressurser for læring ved å utforske kirkebygg og kirkesteder, kunst og kultur, levende tro og tradisjon.

Satsingen innebærer å stimulere til oppdatering av eksisterende samarbeidsavtaler og til å etablere samarbeidsplaner for de som ikke har dette per i dag.

B.4.7 Menneskeverd, fred, menneskerettigheter og vern om skaperverket

Resultatmål: Kirken fremmer menneskeverd, fred, menneskerettigheter og vern om skaperverket

Den norske kirke er aktivt medlem i Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn (STL) og Norges Kristne Råd (NKR). I 2019 handlet samarbeidet om den nye tros- og livssynsloven, og det har vært stor enighet om hovedtrekkene i lovforslaget. I samarbeidet om ny lovgivning har Den norske kirke nå en ny rolle som et likeverdig, men likevel spesielt, trossamfunn i det økumeniske og interreligiøse samarbeidet i Norge. Dette samarbeidet er svært godt. Et eksempel er Rettfærdskonferansen som samler hele bredden av kirker, misjonsorganisasjoner, Kirkens Nødhjelp og diakonale organisasjoner.

NKR har gjennom Global uke rettet søkelyset mot moderne slaveri. Arbeidet med å skjerpe norsk lovgivning for å unngå tvangsarbeid og utnyttelse av sårbare mennesker, har fått god respons fra norske myndigheter.

Norsk teologisk samtaleforum (NTSF) i Norges Kristne Råd har arbeidet med en veileder om etiske sider ved bioteknologisk utvikling, et felt som omfatter mange verdispørsmål og har fått stor oppmerksomhet i offentlig debatt.

Kirkens fredsarbeid var tema på det årlige rådsmøte i Samarbeidet Kristne Kirker i Barentsregionen (SKKB) som Den norske kirke var vertskap for i Narvik. Her møttes representanter fra kirkene i Sverige, Finland, Russland og Norge. Kirkens globale fredsarbeid og de lokale og nordiske erfaringene fra krig og forsoningsarbeid ble drøftet.

Kirken bidrar i arbeidet med sannhets- og forsoningskommisjonen, som skal granske fornorskingspolitikk og urett overfor samer, kvener og norskfinner. Målet er å hindre at urett

videreføres ved å skape felles forståelse av historien der alle grupper verdsetter og gjensidig anerkjenner hverandres egenart og likeverd.

Internasjonalt øker presset mot menneskerettigheter, ikke minst tros- og livssynsfriheten. I samarbeid med Stefanusalliansen utvikles et nordisk nettverk og en læringsplattform for arbeidet med trosfrihet, finansiert av blant andre Utenriksdepartementet.

En ny strategi for pastoralbesøk og solidaritetsreiser er laget for å styrke Den norske kirkes støtte til kristne i sårbare områder i ulike deler av verden. Det er utviklet norsk materiell om barns rettigheter med utgangspunkt i Kirkenes verdensråd og Unicefs samarbeid om tema. Kreativ bruk av digitale flater bidrar til å skape oppmerksomhet om kirkens ansvar for barns rettigheter.

Arbeid blant flyktninger og asylsøkere

Arbeid for konvertitter skjer på flere felt: Gjennom kontaktmøter med Utlendingsdirektoratet (UDI) og Utlendingsnemnda (UNE) og i fellesskap med Norges Kristne Råd, NOAS og Stefanusalliansen gjennom arbeidsgruppen rundt rapporten «Tro, håp og forfølgelse II». Et bredt økumenisk samarbeid førte til lansering av dokumentet «Hvordan ta imot konvertitter» (kristenkonvertitt.no). Dette er et ressursdokument for menigheter og utlendingsmyndighetene.

I løpet av 2019 ble det etablert et nytt nordisk, kirkelig nettverk om fremmedfrykt, rasisme og populisme. Nettverket springer ut av behovet for å utveksle erfaringer med holdningsskapende arbeid, særlig blant innvandrere og flyktninger, i folkekirkene i Norden.

Vern om skaperverket

Ved utgangen av 2019 var det 390 grønne menigheter i Den norske kirke. Dette er en økning på åtte menigheter fra 2018, og andel grønne menigheter er nå 35,5 %. I 2019 var Oslo bispedømme partner i Oslo Europeisk miljøhovedstad, og deltok med flere grønne kirkelige arrangementer. I Borg fortsetter prosjektet «Håpets katedral», som setter lys på utfordringen med plastforsøpling av havet. Og i Stavanger er GreenHouse Bogafjell blitt sertifisert som den første grønne ungdomsmenigheten.

Kirkerådet jobber strategisk for å redusere utslipp fra egen reisevirksomhet. I 2019 ble en ny reisepolicy utarbeidet. På dette grunnlaget skal Kirkerådet redusere eget klimagassutslipp med 8 % årlig frem mot 2030. I hovedtrekk betyr dette færre flyreiser og flere digitale møter.

Misjon

Samarbeidet Menighet og Misjon omfatter syv misjonsorganisasjoner og Den norske kirke, og hensikten er å styrke eierskap og engasjement for misjon i lokalmenighetene. 77 % av menighetene har misjonsavtaler med en av SMM-organisasjonene.

I 2019 ble det igangsatt en ekstern evaluering av SMM for å vurdere om samarbeidet er strukturert på en hensiktsmessig måte, om det har ført til økt engasjement og eierskap til misjon i menighetene, og om resultatene er tilfredsstillende målt opp mot ressursene som brukes på SMM.

Evalueringen, som ble utført av VID vitenskapelige høyskole, ble presentert i januar 2020. Hovedfunnene er at SMM har ført til økt misjonsengasjement i menighetene, men strukturen, særlig på bispedømmenivå, bør gjennomgås. Det stilles også spørsmål ved kost/nytte-effekten av samarbeidet. Evalueringen vil bli drøftet av organisasjonene og kirkelige organer i løpet av 2020. Det tas sikte på å fremme en sak til Kirkemøtet i 2021 som

konkluderer SMM-evalueringen, men som også setter dette samarbeidet inn i en større sammenheng om Den norske kirkes globale misjonsoppdrag.

SMM er bare ett av flere verktøy Den norske kirke har i sitt globale kirkesamarbeid. De fleste bispedømmer og mange menigheter har vennsksavtaler med søsterkirker som man har nær kontakt med og også støtter økonomisk. På nasjonalt nivå er det inngått samarbeidsavtaler med de lutherske søsterkirkene i Sør-Afrika, Brasil, Jordan og Det hellige land.

Som oppdragsgiver for Kirkens Nødhjelp er Den norske kirke med i et omfattende diakonalt og humanitært arbeid i flere deler av verden. Menighetene bidrar til dette arbeidet blant annet gjennom den årlige Fasteaksjonen.

Den norske kirke bidrar med faglige ressurser og om lag 6-7 millioner kroner årlig til Det lutherske verdensforbund og Kirkenes verdensråds arbeid. Dette økumeniske samarbeidet er noe av det viktigste Den norske kirke gjør for å utføre det misjonsoppdraget vi deler med hele den verdensvide kirken.

B.5 Rekruttering

Strategisk mål: Flere finner sin plass i kirkelig arbeid

Rekrutteringssituasjonen har over tid utviklet seg fra å prege noen bispedømmer, til å være en nasjonal utfordring. For å kunne jobbe langsiktig og strategisk med rekrutteringsarbeidet ble det treårige rekrutteringsprosjektet implementert i regulær drift høsten 2019.

Det er utviklet egne nettsider, «Jobb i kirken», som profilerer alle de kirkelige profesjonene og får frem egenart og særpreg for ulike yrkesvalg i kirken. Det jobbes også med stillingskategorier og kvalifikasjonskrav med tanke på bedret rekruttering. Det er hyppig dialog med utdanningsinstitusjonene, og kirken deltar på store ungdomsarrangementer og utdanningsmesser. I 2019 ble det også lyst ut en kroner million til å styrke ulike lokale rekrutteringstiltak. Hele bredden i dette prosjektet vil bli oppsummert i en prosjektrapport i 2020, og følges opp med en kirkemøtesak i 2021 for å sette retning og strategi for det videre rekrutteringsarbeidet.

Innsamlede studietall for Profesjonsstudiet i teologi, master i kirkelig undervisning, master i diakoni, og fireårig bachelor i kirkemusikk fra MF, TF, VID, NMH, NTNU, og NLA viser at 123 personer begynte på et kirkefaglig studium i 2019. Dette er en økning på 27 fra 2018. Antall studenter med vitnemålgivende eksamen var 51, som er ganske stabilt sammenlignet med de siste årene.

Mange bispedømmer har hatt rekrutteringsutfordringer i presteskaper over lang tid, og har jobbet målrettet og kreativt med dette i mange år. Flere bispedømmer har et opplegg for utdanningsstillinger. Sør-Hålogaland henviser til at de i 2019 hadde syv vikarer som var under utdanning til prest. Erfaring tilsier at de aller fleste søker stilling i det bispedømmet de har vært tilknyttet. Flere prester som tilsettes i distriktene flytter ikke med sin familie, men har pendlerstatus og tilpassede arbeidsplaner.

Personer som søker seg til prestatjeneste blir en stadig mer sammensatt gruppe. Tunsberg har gått inn i tallene for 2019. Av de åtte ordinert til prestatjeneste i bispedømmet i 2019, var fire nyutdannet og fire «second career»-prester. I programmet Veien til prestatjeneste er det totalt 22 studenter som er tilknyttet Tunsberg bispedømme, og «av disse er elleve

ungdommer som gjennomfører vanlig studieløp, seks er midt i livet og har en annen yrkesbakgrunn før de går løs på teologistudiet, og fire har søkt om eller er godkjent av Kirkerådets evalueringsnemnd».

I 2019 ble totalt 18 personer godkjent i evalueringsnemnda. Det er en dobling av antallet de siste tre år. Den positive utviklingen ser ut til å fortsette, siden hele 19 personer ble godkjent på første møte i nemnda i 2020.

Som et tiltak for å øke bevisstheten om rekruttering til samisk kirkeliv og samisk kultur, arrangerte Sámi allaskuvla kurset «Tro og livssyn i Sápmi» våren 2019. På kurset deltok prester, proster og trosopplærere fra flere menigheter, blant annet fra Nidaros, Sør-Hålogaland og Nord-Hålogaland.

B.5.1 Vigslinger

Resultatmål: Rekrutteringen til vigslede stillinger styrkes

Rekrutteringen til vigslede stillinger øker svakt etter en relativt stor økning i 2018 sammenliknet med tidligere år. I 2019 ble totalt 75 personer vigslet hvorav 47 prester. I 2018 var tallene 73 totalt og 42 prester. Hamar (13) og Bjørgvin (10) har hatt flest vigslinger i fjor.

B.5.2 Frivillige medarbeidere

Resultatmål: Flere engasjeres til frivillig tjeneste i kirken

Tabell 18: Antall frivillige sortert på type frivillighet

	2017	2018	2019	Differanse fra 2018
Totalt antall frivillige	96 457	98 335	94 907	-3 428
i gudstjenestefeiringen	37 338	37 453	36 478	-975
i barnearbeidet	18 757	18 479	18 118	-361
i ungdomsarbeidet	15 812	15 581	15 590	9
i diakonalt arbeid	17 361	17 516	17 751	235
i kultur- og konsertarbeid	15 344	16 255	16 746	491
i komité- og utvalgsarbeid ...	21 654	21 283	21 675	392
... herav i menighetsråd	10 164	9 837	10 792	955
i annet arbeid	20 711	20 091	18 893	-1 198

Kilde: SSB. Foreløpige tall.

Antall frivillige knyttet til ulike tiltak i menighetene varierer noe fra år til år, men ligger relativt stabilt på noe under 100.000.

Menighetenes arbeid med trosopplæring og øvrig barne- og ungdomsarbeid forutsetter mye frivillig innsats. Frivilligheten knyttet til barne- og ungdomsarbeidet utgjør mer enn en tredel av det totale antallet frivillige (94 907) som er registrert gjennom kirkelig årsstatistikk.

Flere bispedømmer melder om nedgang i antall frivillige som deltar i gudstjenestearbeidet. Det er grunn til å spørre seg om hvordan denne nedgangen henger sammen med gudstjenestereformens vekt på inkludering med medvirkning i gudstjenestearbeidet.

Frivilligheten øker i samfunnet, men Den norske kirke har ikke fått sin del av denne økningen. Det er laget en sak til Kirkemøtet i 2020 om dette temaet, som blant annet drøfter om kirkens frivillighet er blitt mer instrumentell enn organisk: Knyttes frivillighet for mye opp til å utføre oppgaver som ansatte i lokalkirken har behov for bistand til? Stimulerer frivillighet mer når den enkelte blir oppmuntret til å bidra med egne evner og det man ønsker å bruke tid og krefter på? Dette er tema det må arbeides videre med.

B.5.3 Ungdomsarbeid

Resultatmål: Tilbud for unge i menighetene styrkes

Kirkelig årsstatistikk for 2019 viser stabilitet når det gjelder menighetenes innrapporterte tilbud på nasjonalt nivå. Til sammen er det meldt om 1770 tilbud til aldersgruppene 13-17 år og 500 tilbud til gruppen 18-30 år.

Det er en utfordring for hele kirke-Norge å finne gode tiltak som trekker unge til kirken. Flere bispedømmer har erfart at bevisst satsing på ungdom og ungdomsarbeid gir en økning i kontinuerlige tilbud og antall deltakere. Samtidig pekes det på hvor vanskelig det er for menighetene å prioritere de nødvendige ressurser som kreves for å bygge relasjoner og opprettholde en kontinuitet i det lokale ungdomsarbeidet.

I 2019 var Ungdomsåret en satsing i Tunsberg bispedømme. Statistikken viser en markant økning i antall tilbud. 12 av 33 menigheter rapporterte at satsingen bidro til oppstart eller planlegging av nytt ungdomsarbeid, og over 80 % oppgir at det har gitt økt motivasjon til å jobbe med ungdom. Andre bispedømmer som har hatt økt oppslutning om ungdomstilbud er Nidaros, Oslo, Bjørgvin og Nidaros.

«Det vi ser,» skriver Nidaros, «er at det er personavhengig og at det tar tid å bygge opp et godt ungdomsarbeid». Forskningsprosjektet «Ledelsesdynamikker i kristent ungdomsarbeid» som NLA fullførte høsten 2019 viser nettopp at vitale ungdomsarbeid kjennetegnes ved det de kaller en «ildsteddynamikk» og en «ildsjelkultur». Denne kulturen er uttrykk for dedikerte medarbeidere som skaper en god dynamikk gjennom en utadrettet og inkluderende holdning. Stavanger skriver at de gode resultatene i ungdomsarbeidet finner de i sokn med «relasjonsbasert» arbeid, det vil si at vekten er på trygge fellesskap med fokus på den gode samtalen fremfor aktivitetskrav. Bispedømmet melder om et snitt på 1,4 tiltak til ungdom 13-17 år per sokn.

Nidaros viser også til god oppslutning på ungdomsgudstjenester med ulik profil i ulike kirker i byen, som rockegudstjeneste, electromesse og popmesse: «Suksessfaktorene her synes å ha vært en musikalsk profil som oppleves relevant, på gunstige tidspunkt for ungdom (fredag eller lørdag kveld) og med god PR i forkant.»

Nord-Hålogaland ser et potensiale i å samarbeide på tvers av kirkesamfunn. Et eksempel er fra Skånland, hvor menigheten samarbeider med Metodistkirken om en stilling for å drive ungdomsklubb. I Agder og Telemark er det mange og livskraftige frimenigheter og kristne organisasjoner. De fleste steder er samarbeidsforholdet til Den norske kirke godt, mens det merkes en tydelig konkurranse innenfor arbeid overfor ungdom og unge familier.

Feltprestkorpsets arbeid er ofte lite omtalt. I februar 2019 ble navnet endret til Forsvarets tros- og livssynskorps (FTLK), nå en tros- og livssynsinkluderende militær avdeling med 49 ordinerte prester tilhørende Den norske kirke ved årsskiftet. Feltprestene møter et betydelig

antall ungdom som tjenestegjør i Forsvaret gjennom førstegangstjenesten: I 2019 ble det gjennomført nesten 5000 sjelesorgsamtaler og avholdt 782 gudstjenester med til sammen 26 600 deltakere. Oslo skriver: «Dette kan dermed regnes som et av kirkens største arbeid for unge voksne».

Studentpresttjenesten må også nevnes i denne forbindelse. 16 årsverk fordelt på 19 stillinger i alle bispedømmer utfører et omfattende arbeid blant studenter gjennom samtaler, gudstjenester og deltakelse i beredskap, dødsfall, uønskede hendelser, praktisk tilrettelegging av tros- og livssynsmangfold samt andre etiske og verdimeslige utfordringer. Omfanget av psykisk uhelse er dobbelt så høyt blant studenter som befolkningen ellers i samme aldersgruppe. Arbeidet har også en funksjon i forhold til rekruttering til kirkelige stillinger.

B.6 Bemanning – presteskap og administrasjon

Den norske kirke skal være en landsdekkende, lokalt forankret folkekirke

Tabell 19: Oversikt over årsverk i presteskap og administrasjon

	Prester inkl biskop			Administrasjon			Totalt antall årsverk		
	31.des.19	Andel i %	Endring i p.p. fra 1. jan 19	31.des.19	Andel i %	Endring i p.p. fra 1. jan 19	31.des.19	01.jan.19	Endring i antall årsverk
Oslo u/Døvepr.	146,7	88,6 %	1,8	15	9,1 %	-2,2	165,5	166,9	-1,4
Døveprostiet	12	58,5 %	6,2	0	0,0 %	0,0	20,5	17,2	3,3
Oslo m/døvepr.	158,7	85,3 %	1,7	15	8,1 %	-2,2	186	184,1	1,9
Tunsberg	126,1	90,3 %	1,3	11,6	8,3 %	-1,3	139,7	140,6	-1
Stavanger	98,1	87,7 %	0,9	13,7	12,3 %	-0,9	111,8	111,8	0
Møre	73,2	86,5 %	2,2	11,4	13,5 %	-2,2	84,6	87,1	-2,5
S.-Hålogaland	88,3	88,4 %	1,8	11,6	11,6 %	-1,9	99,9	102,6	-2,7
Agder og T.	129,5	89,4 %	1,0	15,4	10,7 %	-1,0	144,9	143,1	1,8
Borg	143,1	93,3 %	0,0	10,3	6,7 %	0,0	153,4	154,2	-0,8
Hamar	117,0	90,8 %	1,3	11,8	9,2 %	-1,3	128,8	128,5	0,3
N.-Hålogaland	86	82,8 %	1,7	13,3	12,8 %	-1,7	103,9	104,9	-1
Bjørgvin	170,2	92,1 %	0,4	14,5	7,9 %	-0,3	184,7	188,0	-3,3
Nidaros	110,2	87,7 %	1,8	12,7	10,1 %	-1,8	125,6	126,8	-1,2
Kirkerådet	0	0,0 %	0,0	101,5	100,0 %	0,0	101,5	72,7	28,8
Den norske kirke	1300,2	83,1 %	-0,4	242,8	15,8 %	0,7	1564,6	1544,2	20

Kilde: Bispedømmerådene og Kirkerådet. Tall fra 31.12.2018 er brukt for 01.01.2019. Andre ansatte som er inkludert i totalt antall årsverk er: Protesaksbehandlere med bispedømmet som arbeidsgiver, kirketolker, ansatte i døveprostiet (ikke prester), stillinger i Sørsamisk menighet og Svalbard kirke, nasjonal gravplassrådgiver og konsulent hos studentpresttjenesten.

Totalt var 1564 faste (budsjetterte) årsverk tilsatt i rettssubjektet Den norske kirke per 31.12.2019. 1300 av disse tilhører presteskaper, 242 er tilsatt ved bispedømmekontorene og 21,5 årsverk tilhører «andre» (se tabelltekst).

Fellesenheter for økonomi, lønn og arkiv ble opprettet 1.06.2019. 18,5 årsverk ble overført fra bispedømmene og Kirkerådet til disse. Bispedømmekontorene reduserte sin bemanning med totalt 17 årsverk, hvorav de fleste ble overført til de nye enhetene. Kirkerådet økte antall tilsatte med 28 årsverk, de fleste av disse jobber i de nye fellesenhetene med arbeidssted på bispedømmekontorene. I tillegg kommer andre funksjoner for hele trossamfunnet som personvern, IKT utvikling og kulturarv.

Hele 115 årsverk sto vakante i presteskaper per 31.12.2019, i overveiende grad på grunn av manglende rekruttering. På tilsvarende tidspunkt i 2018 var 94 stillinger vakante.

B.6.1 Utlysninger, søknader og tilsetninger i prestestillinger

Tabell 20: Oversikt over utlysninger, søknader og tilsetninger

Bispedømme	Utlyste stillinger		Antall søknader		Søknader per stilling		Stillinger lyst ut flere ganger		Antall tilsetninger	
	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019
Agder og Telemark	16	21	53	133	3,3	6,3	3	5	13	21
Bjørgvin	26	38	69	70	2,7	1,8	4	11	18	25
Borg	18	10	132	52	7,3	5,2	1	0	18	10
Hamar	31	22	72	47	2,3	2,1	5	11	18	15
Møre	7	16	13	22	1,9	1,4	3	6	5	6
Nidaros	23	15	35	33	1,5	2,2	5	1	14	10
Nord-Hålogaland	17	29	31	61	1,8	2,1	8	7	9	16
Oslo	19	18	110	109	5,8	6,1	0	1	19	16
Stavanger	10	17	54	80	5,4	4,7	0	1	10	17
Sør-Hålogaland	21	22	25	25	1,2	1,1	4	11	14	7
Tunsberg	14	13	52	55	3,7	4,2	1	2	11	11
Total	202	221	646	687	3,2	3,1	34	56	149	154

Kilde: Bispedømmerådene

På landsbasis er antall søknader per stilling stabilt, men det er en stor økning i antall stillinger som lyses ut flere ganger. Bjørgvin (+7), Sør-Hålogaland (+7) og Hamar (+6) er de bispedømmene som skiller seg tydeligst ut. Sør-Hålogaland hadde i 2019 det høyeste spriket mellom utlysninger og tilsetninger, med 22 stillinger utlyst og syv tilsetninger. Hamar skriver at flere stillinger hadde ingen søkere og fire stillinger ble lyst ut tre ganger: «Dette er en dramatisk økning sett i lys av tidligere år, og nytt i Hamar bispedømme.»

157 prester sluttet i sin stilling i løpet av 2019, på nivå med året før. Av disse var 76 overgang til annen prestestilling.

Vikarer og ekstratjenester

Antall pensjonisttimer økte med 25 % fra 2018 til 2019. Alle bispedømmer uttrykker at disse utgjør en helt avgjørende ressurs for at kirken kan kalles landsdekkende.

Tabell 21: Pensjonisters arbeid i timer og tilsv. årsverk

	Timer med pensjonistlønn 2018	"Årsverk" 2018	Timer med pensjonistlønn 2019	"Årsverk" 2019
Agder og Telemark	11048	6,31	11704	6,69
Bjørgvin	11809	6,75	18543	10,60
Borg	9444	5,40	16138	9,22
Hamar	10957	6,26	14500	8,29
Møre	7603	4,34	11558	6,60
Nidaros	8316	4,75	9913	5,66
Nord-Hålogaland	15642	8,94	22811	13,03
Oslo	5071	2,90	743	0,42
Stavanger	6670	3,81	9438	5,39
Sør-Hålogaland	10379	5,93	8342	4,77
Tunsberg	8690	4,97	8441	4,82
Sum totalt	105629	60	132131	75,50

Kilde: Kirkerådet

Antall ekstratjenester skal i utgangspunktet ikke inkludere pensjonister. Her ser vi naturlig nok en kraftig nedgang i antall vigslere fra 324 tjenester i 2018 til 239 i 2019.

Det er interessant å merke seg at gravferder ved prest synker fra 512 til 391, mens gravferder ved andre dobles til 104.

Gudstjenester ved andre er også mer enn doblet sammenlignet med 2018, fra 117 til 253.

Medlemmer og kirkelige handlinger per prest

Tabell 22: Medlemmer og kirkelige handlinger per prest

	Preste-årsverk (eks eksterne)	Medlemmer og tilhørende per prest	Gudstjenester	Dåps-handlinger	Konfirmerte	Kirkelige vigslere	Kirkelige gravferder
Agder og Telemark	129,5	2530	50,1	20,6	24	5,3	26,4
Bjørgvin	170,15	2781	48,0	23,5	30	4,4	24,8
Borg	143,1	3409	44,6	23,5	31	5,5	31,4
Hamar	117,0	2610	49,0	18,5	23,6	4,9	31,6
Møre	73,2	2868	50,5	25	34,5	5	29,7
Nidaros	110,2	3200	51,1	25,2	30,7	5,4	28
Nord-Hålogaland	86	2166	46,8	16,5	20	3,9	22,8
Oslo u/Døveprostiet	146,7	3036	38,7	18,5	19,2	3,8	24,1
Stavanger	98,05	3398	56,2	32,1	38,3	6,4	27,6
Sør-Hålogaland	88,25	2193	39,8	15,8	21,1	3,6	23,6
Tunsberg	126,1	2897	43,9	19,5	24,7	5,2	29,1
Hele landet 2019	1300,2	2833	46,4	21,5	26,6	4,8	27
Hele landet 2018		3 193	53,3	24,7	30,5	6,1	30,9

Tallgrunnlaget er antall ansatte prester per 31. desember 2019.

Tallgrunnlaget for beregning av antall medlemmer og kirkelige handlinger per prest er antall ansatte per 31.12.2019. Det betyr at prestevikarer, pensjonister og vakante/ubesatte

stillinger ikke er inkludert. Tallene er dermed bare indikasjoner, som gir en ide om hvordan presteressursene er fordelt rundt i landet.

Alle indikatorer synker sammenlignet med 2018. Med avrundede tall synker antall gudstjenester per prest med syv, gravferder med fire, konfirmanter med fire, dåpshandlinger med tre og vigslar med en.

Det enkelte bispedømme kan dra nytte av vurderinger også på grunnlag av denne tabellen. For eksempel har Nidaros sett på om det er en relasjon mellom antall kirkemedlemmer og kirkelige handlinger og resultatene i medarbeiderundersøkelsen når det gjelder balanse mellom arbeid og fritid, hvor de i snitt skårer lavere enn et allerede lavt landsgjennomsnitt.

Alderssammensetningen i prestatjenesten

Tabell 23: Alderssammensetningen i presteskabet

Ansatte pr 31.12.2019	39 år og yngre	Andel i %	40-49	Andel i %	50-59	Andel i %	60 +	Andel i %	Totalt
Agder og Telemark	23	17,83	34	26,36	35	27,13	37	28,68	129
Bjergvin	21	13,29	34	21,52	50	31,65	53	33,54	158
Borg	22	15,60	30	21,28	39	27,66	50	35,46	141
Hamar	14	12,84	30	27,52	35	32,11	30	27,52	109
Møre	14	23,73	11	18,64	18	30,51	16	27,12	59
Nidaros	19	16,67	27	23,68	35	30,70	33	28,95	114
Nord-Hålogaland	17	22,67	21	28,00	20	26,67	17	22,67	75
Oslo med daveprostiet	37	21,02	48	27,27	46	26,14	45	25,57	176
Stavanger	16	16,16	23	23,23	30	30,30	30	30,30	99
Sør-Hålogaland	6	8,57	14	20,00	24	34,29	26	37,14	70
Tunsberg	24	21,24	25	22,12	36	31,86	28	24,78	113
Total	213	17,14	297	23,89	368	29,61	365	29,36	1243

Kilde: Kirkerådet. Grunnlaget er ansatte i stilling 31.12.19. Tall er angitt i personer uavhengig av stillingsstørrelse.

Aldersfordelingen i presteskabet holder seg stabil, med 60 % av prester over 50 år. Halvparten av disse er over 60 år. 30 % av alle fratredelser i 2019 skyldtes overgang til AFP eller alderspensjon.

I tillegg til 12 biskoper og 92 proster har vi 760 sokneprester, 187 kapellaner, 16,5 seniorprester og 77 spesialprester ansatt i stilling pr 31.12.2019. Det er muligens betegnende at den eneste stillingskategorien som har en økning siden 2018 er 'seniorprest'.

Del IV. Styring og kontroll i virksomheten

Strategisk mål: Kirken har en demokratisk og velfungerende organisasjon

A. Kirkevalg

Strategisk mål: Oppslutningen om kirkevalg opprettholdes

Tabell 24: Oppslutning ved kirkevalg 2009–2019

Bispedømme	Valg av menighetsråd				Valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet			
	2009	2011	2015	2019	2009	2011	2015	2019
Agder og Telemark	13,5	14,3	16,2	13,4 (-2,8)	10,6	11,8	15,9	12,6 (-3,3)
Bjergvin	13,1	13,9	15,1	10,9 (-4,2)	10,6	11,1	13,8	9,4 (-4,4)
Borg	10,9	10,9	14	10,8 (-3,2)	8,4	8,9	14	9,9 (-4,1)
Hamar	16,6	17,4	19,7	15,7 (-4,0)	11,5	12,8	17,6	12,8 (-4,8)
Møre	16,8	17,5	18,8	14,1 (-4,7)	12,2	13,2	17,2	12,6 (-4,6)
Nidaros	13,4	14,3	15,9	11,7 (-4,2)	9,8	10,5	14,6	9,5 (-5,1)
Nord-Hålogaland	18,3	17,2	18,3	14,7 (-3,6)	13,0	12,3	16,1	12,1 (-4,0)
Oslo	8,3	8,1	13,1	8,4 (-4,7)	7,9	7,4	15,7	9,0 (-6,7)
Sør-Hålogaland	15,5	15,5	15,6	12,4 (-3,2)	9,5	11,4	13,2	9,7 (-3,5)
Stavanger	12,8	13,1	15,3	11,5 (-3,8)	11,4	11,4	14,7	10,8 (-3,9)
Tunsberg	12,5	12,8	15,1	11,4 (-3,7)	9,3	9,5	14,8	10,3 (-4,5)
Totalt	13,1	13,5	15,7	11,8 (-3,9)	10,0	10,6	15,1	10,8 (-4,3)

Kilde: Den norske kirkes medlemsregister (valgmodulen)

Det var totalt 3 064 069 personer som hadde stemmerett ved kirkevalget i 2019. Den totale valgdeltakelsen, altså andelen mulige velgere som stemte ved minst ett av valgene, var 12,6 %, en nedgang på 4,1 prosentpoeng fra 2015. Hvis man sammenligner med 2011 er differansen bare 0,9 prosentpoeng. Oppslutningen varierer fra bispedømme til bispedømme, både i valgdeltakelsen i seg selv, og i differansen til tidligere valg. Hamar, Nord-Hålogaland og Møre har høyest valgdeltakelse. Oslo bispedømme har lavest valgdeltakelse, og også størst nedgang fra 2015 (6,3 prosentpoeng). Det har derimot vært en økning fra 2011 i Oslo.

Til bispedømmerådvalget ble det i alle bispedømmer stilt lister fra nominasjonskomiteene og fra Åpen folkekirke. En tredje liste, Bønnelista, stilte i ni av elleve bispedømmer.

Ved menighetsrådsvalgene i 2019 var det vesentlig økning i andel sokn hvor det ikke ble stilt flere kandidater til valg enn det antallet som skulle velges. Kun 27,8 % av soknene hadde flere kandidater enn antallet som skulle velges. Tilsvarende tall var 41 % i 2011 og 49,3 % i 2015. Borg melder at 89 % av menighetsrådene hadde færre eller akkurat like mange kandidater som skulle velges på listene som ble stilt til valg. Kun 11 menighetsråd i Borg hadde et reelt valg.

En tilbakegang i andel sokn med overskytende kandidater er kanskje å forvente sammenlignet med menighetsrådsvalget i 2015. Men ser man på tidligere kirkevalg er nedgangen markant, særlig sammenlignet med menighetsrådsvalgene i 2011. Dette er bekymringsverdig. Størst nedgang i sokn med overskytende kandidater ser vi i Oslo og Hamar, på henholdsvis 46,8 og 43,7 % sammenliknet med valget i 2015.

Gjennomsnittsalderen for de nye menighetsrådsmedlemmene har økt noe de siste kirkevalgene, fra 51 år i 2009 til 54,7 år i 2019. Økningen er noenlunde lik i alle bispedømmer. Andel kandidater under 30 år var stabil på 5,1 % ved valgene mellom 2009 og 2015, men i 2019 ser vi en nedgang til 4,4 %. Kjønnfordelingen ved menighetsrådsvalgene ligger stabilt på 40/60.

Det ble gjennomført flere tiltak nasjonalt for å få folk til å stemme. Blant annet ble det sendt ut valgkort i posten til alle som hadde stemmerett og gjennomført en omfattende informasjonskampanje i forkant av valgdagen. De ulike nomineringsgruppene som stilte liste ved valg til bispedømmeråd og Kirkemøtet fikk en økonomisk støtte som skulle sette dem i stand til å informere velgerne om sine standpunkt i ulike kirkelige spørsmål.

Kirkerådet fikk mange tilbakemeldinger om at folk synes det var vanskelig å finne informasjon om de ulike kandidatene og listene og hva de sto for. Ved valg til menighetsråd var utfordringen både at mange kandidater ikke ønsker å opplyse om hva de mener om omstridte tema og at menighetene har begrenset kapasitet til å få samlet og spredt informasjon om kandidatene. Ved valg til bispedømmeråd og Kirkemøtet var en av utfordringene at Kirkerådet og bispedømmerådene skulle være nøytrale tilretteleggere av valget, og dermed i liten grad kunne informere om de ulike listene.

Forhåndsstemningen er nok den største utfordringen for gjennomføring av kirkevalg. Ved kommunevalg blir stadig større andel av stemmene avgitt på forhånd, i 2019 var det 51 % som stemte på forhånd. Kirkevalget har ikke samme kapasitet som kommunene til å gjennomføre forhåndsvalg og har heller ikke forhåndsstemming samme sted som kommunen de fleste steder. Det betyr at de aller fleste av de som stemmer på forhånd ved kommunevalget ikke møter kirkevalget når de stemmer.

Frem mot neste kirkevalg vil det arbeides med å forbedre informasjonen om lister og kandidater både lokalt og nasjonalt. Det utredes også allerede ulike løsninger for å forbedre forhåndsstemningen.

Samisk kirkelig valg møte

Samisk kirkelig valg møte var en stor hendelse både historisk og ressursmessig. Valgmøtet ble arrangert i Tromsø i mai 2019, og det var 38 valgte delegater av 51 mulige som møtte.

Kirkemøtet vedtok i 2018 at det i forbindelse med Kirkevalget 2019 skulle innføres en ordning for samisk kirkelig valg møte. Samisk kirkelig valg møte er et representativt organ for samisk kirkeliv i Den norske kirke, som skal bidra til å verne og fremme samisk kirkeliv. Det skal velge de samiske representantene til Nord- og Sør-Hålogaland bispedømmer og Kirkemøte, og nominere medlemmer til Samisk kirkeråd. For øvrig kan valgmøtet gi uttalelse når kirkelig myndighet ber om det eller når valgmøtet av eget tiltak ønsker å uttale seg.

Til neste kirkevalg er det behov for et tettere samarbeid mellom Samisk kirkeråd, bispedømmene og aktuelle menigheter, for å få til en bedre prosess spesielt med tanke på utsendelse av delegater og nominering av kandidater. Det bør også gjøres en nærmere vurdering av regelverket, for å gjøre gjennomføringen av møtet bedre og enklere.

B. Organisering

Resultatmål: Reduksjon i administrative kostnader

Effektivisering

Effektiviseringsprosjektet for merkantile tjenester ble iverksatt i juni 2019, etter prosjektstart i 2018. I den sammenheng ble det etablert to nasjonale enheter på økonomi og arkiv, som er geografisk spredt og betjener alle bispedømmene samt Kirkerådet. Det er frigjort ca. 20 millioner kroner som skal gå til å styrke diakonale tiltak i lokalmenighetene fra 2020. Fellesenhetene var operative fra 1. juni og vil utvikles videre i tiden fremover. Konsekvensene for bemanningen på bispedømmekontorene oppleves som store. Det har vært behov for flere mindre organisasjonsendringer i kjølvannet av effektiviseringsprosessen for å få alle oppgaver løst på en god måte. Hele prosessen blir evaluert av ekstern aktør (KPMG) i løpet av første halvår 2020.

Samtidig har skiftende rammeforhold og nye oppgaver gjort det nødvendig å skaffe utvidet kompetanse på flere områder. Ny personvernforordning og personopplysningslov fra 2018 har fremhevet behovet for personvernombud, og et felles ombud for hele trossamfunnet er derfor etablert. Satsing på vedlikehold av kirkebygg og den forestående oppdelingen av Opplysningsvesenets fond har krevet forsterkninger på kulturminneområdet. Da Kirkerådets sekretariat ble omorganisert i 2019, ble flere funksjoner samlet i en nyopprettet seksjon for system og dokumentasjon som blant annet ivaretar områdene porteføljeforvaltning på digitalisering, felles arkivenhet og medlemsregister.

Kirkelig organisering

Kirkemøtet i 2019 vedtok at «Kirkemøtet ber Kirkerådet så snart som mulig i kommende kirkemøteperiode å fremme et forslag til Kirkemøtet om fremtidig arbeidsgiverorganisering og den øvrige kirkeordning». Kirkerådet behandlet saken i juni og september 2019. Det er gitt et utredningsmandat med sikte på at et fellesorgan mellom kommune og bispedømme kan være ny arbeidsgiverenhet. I tillegg må det utredes hvordan biskopens ledelse og tilsynsansvar skal være, hvilke valgordninger vi skal ha og konsekvenser av økt avstand mellom kommune og kirkelig forvaltningsnivå.

Det er opprettet et Hovedutvalg og fire arbeidsgrupper som skal arbeide frem et forslag i løpet av 2020 som oversendes Kirkerådet. Forslaget sendes ventelig på bred høring før Kirkerådet eventuelt anbefaler Kirkemøtet å vedta en ny organisering i 2022, og hele kirkeordningen i 2023.

C. Arbeidsmiljø

Tabell 25: Sykefravær fordelt på stillingsart og kjønn

	Presteskapet			Alle ansatte		
	Menn	Kvinner	Totalt	Menn	Kvinner	Totalt
Kirkerådet	-	-	-	6,80 %	6,50 %	6,70 %
Oslo	7,62	5,58	6,67	3,10 %	9,50 %	4,80 %
Borg	4,08	8,1	5,59	2,80 %	6,50 %	3,80 %
Hamar	4,61	6,13	5,26	3,90 %	8,80 %	5,90 %
Tunsberg	3,9	7,12	5,19	4,40 %	6,60 %	5,40 %
Agder og Telemark	3,16	8,87	4,7	2,00 %	6,30 %	3,10 %
Stavanger	2,77	9,27	4,13	2,40 %	5,00 %	3,50 %
Bjørgvin	2,98	7,19	4,11	2,90 %	6,00 %	3,90 %
Møre	1,1	7,24	2,55	7,10 %	5,10 %	6,20 %
Nidaros	1,93	5,88	3,44	2,70 %	7,50 %	4,00 %
Sør - Hålogaland	3,63	6,38	4,69	3,50 %	8,00 %	5,40 %
Nord- Hålogaland	1,88	6,11	3,26	3,60 %	6,70 %	4,90 %
Den norske kirke	3,57	6,88	4,72	3,70 %	6,80 %	4,80 %

Kilde: Kirkerådet

Det totale sykefraværet gikk ned fra 5,4 % i 2018 til 4,8 % i 2019. Presteskapet har et sykefravær på 4,72 % mens ansatte på bispedømmerådene, Samisk kirkeråd og Kirkerådet hadde et sykefravær på 5,25 %. Det arbeides aktivt og systematisk med oppfølging av sykemeldte i alle enheter.

Arbeidslivsundersøkelse

Kirkerådet opprettet i 2018 et LHBT (lesbiske, homofile, bifile og trans)-utvalg. Utvalget fikk blant annet i oppdrag å gjennomføre en arbeidslivsundersøkelse i 2020 med alle kirkelig ansatte som målgruppe. Ansvarlige institusjoner for undersøkelsen er Fafo, Institutt for arbeidslivs- og velferdsforskning, og KIFO, Institutt for kirke-, religion- livssynsforskning.

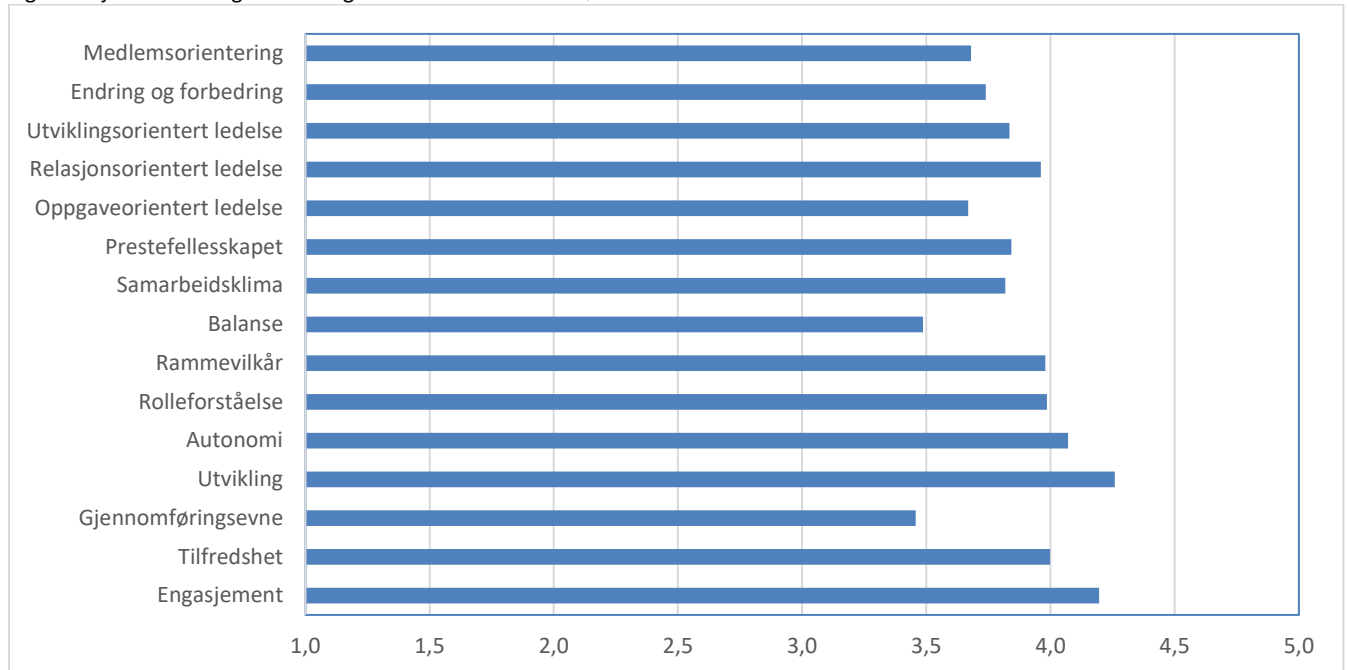
Arbeidslivsundersøkelsen skal gi kunnskap om og erfaringer fra rekrutteringsprosesser, samarbeid mellom ulike grupper ansatte og frivillige, opplevd diskriminering knyttet til legning, kultur for uenighet samt endringer etter Kirkemøtets vedtak om vigselsturgi i 2017 som medførte at likekjønnede par kan gifte seg i kirken.

Resultatene fra undersøkelsen vil bli brukt i arbeidet for at kirken skal være et trygt og inkluderende arbeidssted for alle, og vil være en viktig ressurs i utvikling av et kursopplegg som planlegges gjennomført i alle bispedømmer.

Medarbeiderundersøkelse

Det er gjennomført en medarbeiderundersøkelse i hele virksomheten i 2019. Undersøkelsen fikk en svarprosent på 81.

Figur 7: Gjennomsnittlige vurderinger i medarbeiderundersøkelsen 2019

Kilde: Medarbeiderundersøkelsen 2019. Hver søyle representerer svarene på spørsmålene innenfor den enkelte kategorien. Diagrammet viser gjennomsnittet for alle respondenter i rettssubjektet på en skala fra én til fem.

Noen hovedtrekk er at kirken har svært engasjerte og dedikerte medarbeidere. Dette er en stor verdi. Samtidig er det dårlige resultater på jobb/fritidsbalanse. Dette er signifikant begge veier i forhold til benchmark. Et annet trekk er svake resultater på gjennomføringsevne og operasjonell ledelse. Dette er også to størrelser som hører sammen.

Oppfølgingen skjer i hver enhet/prosti som har fått sine resultater, og i to omganger drøfter virkelighetsbildet og forslag til tiltak i løpet av første kvartal 2020. De nasjonale funnene er fulgt opp gjennom utviklingssamtaler. Jobb/fritidbalanse blir videre fulgt gjennom sykefraværsoppfølging og AMU-møter. Gjennomføringsevne blir sett på i forbindelse med lederutvikling.

Arbeid med HMS

Den norske kirkes ledelse har fastsatt mål for HMS-arbeidet, og handlingsplaner er utarbeidet på overordnet og regionalt nivå. Arbeidsmiljøutvalg (AMU) og regionale AMU (RAMU) i alle bispedømmer og Kirkerådets sekretariat har jevnlig møter. Det gjennomføres årlige HMS-revisjoner i 3-4 bispedømmer.

Den norske kirkes kontrollutvalg bestilte og fikk en forvaltningsrevisjonsrapport på HMS og personvern utarbeidet av internrevisjonen i samarbeid med KPMG. Den viste avvik med manglende system og rapporteringsrutiner på flere punkter. Rapporten gir god hjelp til å jobbe systematisk og målrettet med forbedringer. Det er etablert et eget prosjekt med dedikerte medarbeidere for å lukke avvikene ved utgangen av 2020.

Forebygging og håndtering av trakassering, krenkelser og overgrep

Den norske kirke har de siste 20 årene hatt et systematisk arbeid på dette feltet. I tråd med arbeidsmiljølovens krav er målet å forebygge at det skjer uønskede hendelser, og ha en god og sakssvarende håndtering av eventuelle saker. Som del av medarbeiderundersøkelsen i 2019 ble spørsmål om mobbing, trakassering og uønsket seksuell oppmerksomhet tematisert. 5,2 % av ansatte rapporterer at de har blitt utsatt for mobbing eller trakassering, mens 0,9 % har opplevd uønsket seksuell oppmerksomhet. Til sammenligning svarte henholdsvis 8,6 % og 2,0 % bekreftende på tilsvarende spørsmål i Statsansattundersøkelsen 2018.

D. Likestilling

Tabell 26: Kjønnfordeling i presteskapet

	Kvinner	Menn	Totalt	% kvinner
Agder og Telemark	34,5	89,1	123,6	27,9
Bjørgvin	38,1	114,1	152,2	25,0
Borg	53,1	83,3	136,4	38,9
Hamar	48,7	57,5	106,2	45,9
Møre	12,2	45	57,2	21,3
Nidaros	50,2	63	113,2	44,3
Nord-Hålogaland	24,3	48,7	73	33,3
Oslo	74,4	87,7	162	45,9
Stavanger	26	73	99	26,3
Sør-Hålogaland	25,3	42,1	67,4	37,5
Tunsberg	44,9	66,3	111,2	40,4
Totalt	431,6	769,7	1201,2	35,9

Kilde: Kirkerådet. Prestevikarer er ikke tatt med i oversikten.

36 % av tilsatte prester er kvinner. Det er store ulikheter mellom Hamar, Oslo og Nidaros med rundt 45 % kvinneandel til Møre, Bjørgvin og Stavanger med 21-26 %. Kvinneandelen blant biskoper og proster er 33 % og uendret fra 2018. Kvinneandelen i lederstillinger på bispedømmekontorene er 35,5 %. Agder og Telemark, Nidaros og Sør-Hålogaland har ingen kvinner i lederstillinger 31.12.2019, mens i Oslo er det kvinner i alle lederstillinger.

Tabell 27: Kvinneandel søknader og tilsetninger

Bispedømme	Søknader			Tilsetninger		
	Antall søknader	Herav fra kvinner	Andel kvinner	Antall tilsetninger	Herav kvinner	Andel kvinner
Agder og Telemark	133	49	36,8 %	21	5	23,8 %
Bjergvin	70	16	22,9 %	25	6	24,0 %
Borg	52	18	34,6 %	10	4	40,0 %
Hamar	47	27	57,5 %	15	7	46,7 %
Møre	22	6	27,3 %	6	0	0,0 %
Nidaros	33	19	57,6 %	10	7	70,0 %
Nord-Hålogaland	61	27	44,3 %	16	8	50,0 %
Oslo	109	60	55,1 %	16	11	68,8 %
Stavanger	80	23	28,8 %	17	7	41,2 %
Sør-Hålogaland	25	10	40,0 %	7	1	14,3 %
Tunsberg	55	24	43,6 %	11	5	45,5 %
Totalt	687	279	40,6 %	154	61	39,6 %

Kilde: Bispedømmerådene og Kirkerådet

Kvinneandelen i antall søknader har gått opp fra 36 % til 41 %, mens andelen kvinner som er tilsatt har sunket fra 44 % til 40 %. Situasjonen er dermed relativt stabil.

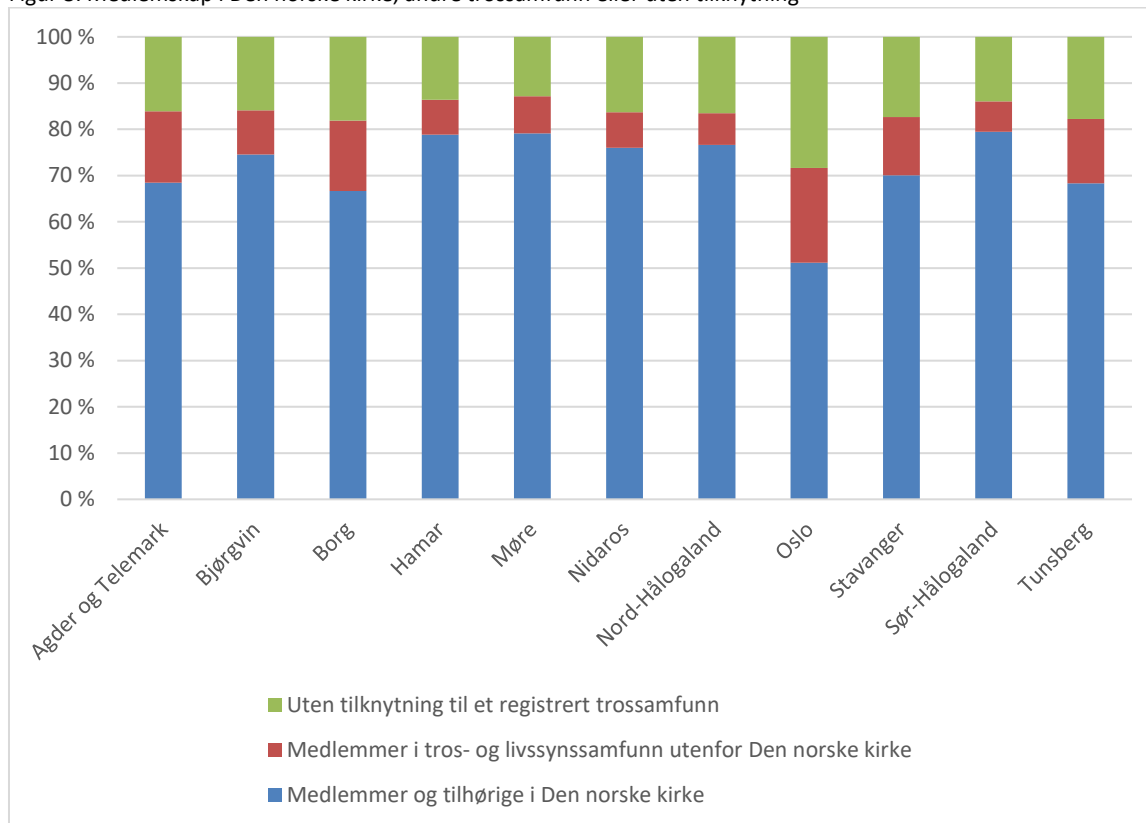
Tabell 28: Lønn og antall i de største stillingsgruppene fordelt på kjønn

Stillingsstype	Snitt totalt	Snitt menn	Snitt kvinner	Kvinnerns lønn i andel av menns lønn	Kjønnsfordeling menn/kvinner
Proster	834 309	839 050	823 136	98 %	67 menn/29 kvinner
Sokneprester	658 480	662 469	651 288	98 %	495 menn/275 kvinner
Kapellaner	572 193	572 194	571 887	100 %	109 menn/84 kvinner
Lederstillinger - administrasjon	789 331	794 095	781 309	98 %	33 menn/19 kvinner
Seniorrådgivere	656 941	676 273	632 086	93 %	37 menn/29 kvinner
Rådgivere	566 407	570 315	563 389	99 %	45 menn/58 kvinner

Tabellen viser små forskjeller mellom kvinner og menn i alle stillingsgrupper. Det er ikke identifisert lønnsforskjeller innen en stillingsgruppe hvor kjønn kan være en mulig forklaring.

Del V. Vurdering av fremtidsutsikter

Figur 8: Medlemskap i Den norske kirke, andre trossamfunn eller uten tilknytning

Kilde: SSB

Stadig flere innbyggere i Norge tilhører ikke noe tros- eller livssynssamfunn. I Oslo utgjør disse nå 30 % av befolkningen, og Den norske kirke er nede i 50 % oppslutning. Dette gir helt nye utfordringer i måten å være kirke i storby på. Her er det nyttig med impulser fra andre byer i Europa som ligger foran oss i utvikling. Og det er viktig med et eget fokus på «urban mission», fordi vi kan forvente at trenden med lave tall på organisert religiøsitet kan spre seg til andre storbyområder i Norge.

Samtidig ser vi at bispedømmer med størstedelen av innbyggertallet i tradisjonelle landkommuner, fortsatt opprettholder stor oppslutning om folkekirken. Spørsmålet er om kirken i større grad må differensiere arbeidsmåter og tilbud ut fra det disse trendene forteller oss.

Den norske kirke er en stor organisasjon, og satsinger som skal omfatte hele kirken tar tid. Derfor vil satsingene på dåp og kirke på nett (digital satsing) fortsette. Et godt samarbeid i hele kirken og evne til å løfte i flokk er avgjørende for å lykkes med disse to arbeidsområdene og nødvendig for å nå målene fremover.

Kirkemøtet i april 2020 ble avlyst på grunn av koronapandemien. Det var forberedt saker med forslag til strategi på kirkens møte med kristne migranter, og videre arbeid for å profilere frivillighet som ressurs i kirken. Det arbeides nå med å videreføre disse sakene på andre måter. I saken om frivillighet er det også en komponent om økt innsats på givertjeneste og alternative finansieringskilder for lokalkirkens arbeid.

En revidert plan for diakoni var også klar for godkjenning i Kirkemøtet. Implementering av denne i menighetene er en viktig prioritering fremover, ikke minst med tanke på de utfordringene som ventelig vil komme i kjølvannet av koronatiden.

Ny læreplan for grunnskolen gir et nytt grunnlag for samarbeid mellom kirke og skole, for å bidra til at elevenes kunnskapsgrunnlag om kristen tro og historie opprettholdes.

Stortingsmeldingen om Opplysningsvesenets fond gir forventninger om betydelige beløp til kirkevedlikehold fremover. Verdiene i fondet skal også gjennomgås, og kirken skal overta den delen av bygningsmassen som har en kirkelig tilknytning. Kirken ønsker å bidra aktivt for å finne gode løsninger i begge disse arbeidene. Kirkerådet har også startet et eget arbeid med den kirkelige kulturarven. Planen er at Kirkemøtet i 2021 kan vedta en kulturarvstrategi for Den norske kirke som kan gi en god plattform for å være en aktiv og ansvarlig kulturminneforvalter for den kirkelige delen av vår felles kulturarv.

Kirken som en aktiv kulturminneforvalter innebærer også forsterket arbeid med å åpne flere kirker. Å formidle deres historie, teologi, kunst og arkitektur er en viktig del av både lokal og nasjonal kulturarv. Arbeidet med en kirke som er synlig til stede i samfunnet og som er en naturlig del av den offentlige samtalen, vil også bli prioritert.

Arbeidet med ny kirkelig organisering er under utredning, og vil gå inn i en aktiv høringsfase først i 2021.

Den norske kirke er en aktiv samarbeidspartner i ulike internasjonale, kirkelige organisasjoner og fora. Det internasjonale samarbeidet er nødvendig for at kirken skal være del av et troverdig og solidarisk kristent globalt fellesskap, ikke minst i ulike spørsmål om flyktninger og klima. I andre spørsmål som misjon og menneskerettigheter, samarbeider Den norske kirke både internasjonalt og med SMM-organisasjonene her hjemme. Det ligger et viktig oppfølgingsarbeid foran oss på grunnlag av at SMM-arbeidet ble evaluert i 2019/20, og det er viktig med en grundig oppfølging av resultatene fra evalueringen. Dette handler både om innhold i og prioriteringer av kirkens arbeid med misjon og organiseringen av dette arbeidet fremover.

Denne årsrapporten avgis i slutten av mai. Månedene med koronapandemien vil åpenbart få store konsekvenser for videre arbeid. Satsingen på en digital kirke har skutt fart og gitt en oppsiktsvekkende høy oppslutning rundt gudstjenester, andakter, babysang, musikkandakter og konserter. Fra å være en «kom til oss»-kirke ble hele kirken tvunget til å komme til folk der de er. Dette har gitt mange nye erfaringer om samspillet rundt digital satsing, som vil legge grunnlaget for en fornyet satsing på det digitale kirkerommet.

Samtidig har koronautfordringene tydeliggjort den kompliserte organisasjonsstrukturen kirken har. Lokalt fører dette til merarbeid rundt helse, miljø og sikkerhet, og også rundt ansvar og roller når kirkene skal åpne gradvis og kontrollert opp igjen. I en krisesituasjon etterspørres nasjonal ledelse på nye måter. Dette har gitt nyttige erfaringer av hvor viktig det er med et tett og godt samarbeid nasjonalt for å bidra til å gjøre arbeidet lokalt enklere. Disse erfaringene tar vi med oss inn i arbeidet med kirkelig organisering.

Del VI. Årsberetning og resultatregnskap

ÅRSBERETNING 2019 FOR RETTSSUBJEKTET DEN NORSKE KIRKE

OM VIRKSOMHETEN

Rettssubjektet Den norske kirke (Dnk) omfatter den tidligere statlige virksomheten av trossamfunnet Den norske kirke.

Det følger av Kirkelovens § 25 at «Kirkerådet har ansvaret for at økonomiforvaltningen og økonomistyringen av de midlene som Kirkemøtet disponerer, er forsvarlig. Kirkerådet fastsetter regnskapet. For regnskapet gjelder regnskapsloven om ikke departementet har fastsatt andre bestemmelser i forskrift. Kirkerådet skal ha en daglig leder av virksomheten.» Kulturdepartementet har i tillegg fastsatt «Forskrift om rekneskapsføring av pensjonsutgifter for Den norske kyrkja (rettssubjektet Den norske kyrkja)».

Formålet med rammebevilgningen fra Barne- og familiedepartementet (BFD) er å støtte opp under Den norske kirke som folkekirke i samsvar med Grunnloven § 16. Fra dette er det utledet følgende mål for anvendelsen av midlene:

- Den norske kirke skal være en landsdekkende, lokalt forankret kirke.
- Den norske kirke skal ha en oppslutning som bekrefter dens karakter som folkekirke.
- Den norske kirke skal formidle evangelisk-luthersk tro og tradisjon og tilby trosopplæring til alle døpte barn.
- Den norske kirke skal være organisert i samsvar med demokratiske prinsipper og verdier.
-

Ved utgangen av 2019 hadde Den norske kirke 3 826 974 medlemmer og tilhørige, hvorav 3 683 199 er bosatt i Norge. Dette utgjør ca 69 prosent av den norske befolkningen. Dnk skal sørge for prestedtjeneste til alle 1 193 sokn, i tillegg kommer det syv døvemenigheter, Bymenigheten Sandnes, Saemien Åålmege og Svalbard kirke. Videre er den landsdekkende døvekirken organisert som et eget prosti. Dnk skal også forvalte medlemsregister, gi faglig og økonomisk støtte til trosopplæring og annen trosformidling og diakonalt arbeid, samt ivareta det kirkelige demokrati som sine hovedaktiviteter. Det er ved utgangen av 2019 totalt 1 564 faste årsverk i Dnk, hvorav 1 300 er prester, 243 er ansatte i fag- og administrative stillinger og 21 årsverk er andre stillinger.

I Statsbudsjettet for 2019 er det bevilget tilskudd til Dnk som tilsvarer et aktivitetsnivå tilsvarende som i 2018. Kirkerådet fordeler tilskuddet videre til oppgaver som utføres i regi av Kirkerådet og bispedømmerådene. Tilskuddet har i sin helhet gått til finansiering av virksomheten og videreformidling av tilskudd til eksterne mottakere i sokn, fellesråd eller andre i tråd med vedtak og avtaler.

De 11 bispedømmene har hvert sitt kontor, med hver sin stiftsdirektør som daglig leder. Bispedømmekontorene ligger i Fredrikstad, Oslo, Hamar, Tønsberg, Kristiansand, Stavanger, Bergen, Molde, Trondheim, Bodø og Tromsø. Kirkerådet har sin virksomhet i Oslo, mens avdeling for samisk kirkeliv er lokalisert i Tromsø. Svalbard kirke er lokalisert på Svalbard.

Kirkerådet mener at årsregnskapet og balansen med noter gir et rettvise bilde av organisasjonens stilling og resultat. Det er heller ikke etter regnskapsperiodens utgang inntrådt forhold som etter ledelsens syn har betydning ved bedømmelse av regnskapet.

RISIKO OG RISIKOSTYRING

Ulike deler av Dnk sin virksomhet er utsatt for ulik grad av risiko. Dette gjelder både risikostyring for Dnk og finansiell risiko:

RISIKOSTYRING I DNK

Dnk er avhengig av et godt omdømme for å sikre troverdighet og opprettholde tillit blant medlemmene i Den norske kirke, lovgivende og bevilgende myndigheter, i samfunnet og for å sikre fremtidig rekruttering.

For den samlede driften og for større prosjekter blir det gjort egne risikoanalyser som ligger til grunn for planlegging og risikostyring.

Dnk gjennomfører årlig risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS-analyse) av hele Dnk sin drift innenfor fem områder: Økonomiske rammer, kapitalforvaltning og likviditetsstyring, Internkontroll og økonomiforvaltning, HMS og arbeidsgiver, Plan- og måloppnåelse, og Personvern.

Finansiell risiko

Dnk er i tett dialog med bevilgende myndigheter for å sikre tilstrekkelig driftskapital og tilfredsstillende likviditet. Det er noe risiko knyttet til resultateffekt av svingning i kostnadsnivå på pensjonspremien, og da spesielt effekten av solvenspremien. BFD besluttet i 2019 å bidra til å dekke solvensutgiftene 2017-2019 ved å øke rammebevilgningen for 2019 med kr 70 mill. Fra og med statsbudsjettet 2020 må Dnk selv dekke eventuell solvenspremie til SPK.

Dnk har inntil 2019 plassert ledig kapital hovedsakelig i bank og i pengemarkedsfond. Kirkerådet vedtok i 2018 en mer offensiv investeringsstrategi som ble implementert våren 2019. Dette er i henhold til investeringsstrategi for Den norske kirkes kapital og tilhørende retningslinjer vedtatt i Kirkerådssak 09/18. Kr 153 mill ble 28.mars plassert i en fondsportefølje bestående av 30% aksjer, 60% obligasjon og 10% pengemarked. For å optimalisere avkastningen har Dnk således valgt å ta noe høyere risiko enn hva man hadde tidligere. Ved å spre plasseringen i ulike aktivaklasser og mellom globale og norske markeder er risikoen dempet. Ved utgangen av 2019 var markedsverdien til porteføljen steget med kr 8,5 mill til kr 161,5 mill. I regnskapet er porteføljen vurdert til laveste verdi (anskaffelseskost).

ÅRSREGNSKAPET

Dnk skal i tråd med Kirkelovens § 25 føre regnskap etter Regnskapslovens regler for øvrige foretak, men med unntak for føring av pensjonsordning. Unntaket er hjemlet i egen forskrift. 2019 er det tredje regnskapsåret for Dnk.

RESULTAT

Ansvar for tros- og livssynsområdet ble i mai 2019 overført fra Kulturdepartementet til BFD. Dnk mottar det vesentligste av tilskudd til driften fra BFD. I tillegg mottar Dnk noe tilskudd fra Justisdepartementet til drift av Svalbard kirke. Øvrige tilskudd mottas fra Opplysningsvesenets fond og andre offentlige virksomheter.

Om lag 75 prosent av tilskuddet tildeles egen virksomhet for å dekke lønns- og driftskostnader, og om lag 25 prosent er tilskudd som viderefordles til eksterne mottakere.

Samlede inntekter for Den norske kirke ble i 2019 kr 2 280,8 mill og som i all vesentlighet er statlige tilskudd. Utbetalte tilskudd utgjorde i 2019 kr 571,1 mill, varesalg kr 0,4 mill, samlede lønnskostnader kr 1 415,4 mill og avskrivninger kr 4,8 mill. Øvrige driftskostnader beløp seg til kr 289,4 mill og netto finansinntekter ble kr 17,0 mill.

Den norske kirke har i 2019 styrt sitt aktivitetsnivå innenfor tildelte rammer. Videreføring av mindreforbruk fra hver enhet i 2018, god økonomisk styring samt ekstra tilskudd til dekning av pensjonskostnadene har gitt et årsresultat på kr 16,6 mill.

For 2020 har Stortinget vedtatt et tilskudd som gir rom for å videreføre Den norske kirke sitt aktivitetsnivå fra 2019.

BALANSE

Egenkapitalen per 31. desember 2019 er økt med kr 86,6 mill og utgjør nå kr 311,4 mill. Pr 31.12.2018 var egenkapitalen tilsvarende kr 224,7 mill.

Departementet bevilget i desember 2019 kr 70 mill til å dekke deler av pensjonspremiens solvensdel. Dette ekstraordinære tilskuddet er ført som egenkapitaltilskudd.

Totalkapitalen er per 31. desember 2019 på kr 662,2 mill. Likvide midler er på kr 605,9 mill.

Investeringsbehovet er lavt, og anleggsmidler utgjør under 10 prosent av totalbalansen ved utgangen av

2019. Dnk har tilfredsstillende likviditet på kort sikt, men er sårbar for vesentlige endringer i tilskudd og driftsaktiviteter.

KONTANTSTRØM

Likviditetsbeholdningen er i 2019 økt med kr 31,6 mill. Kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter utgjør kr 48,6 mill og gir et uttrykk for inn- og utbetalinger i perioden.

ARBEIDSMILJØ

Ledelsen har fastsatt mål for HMS-arbeidet, og handlingsplan er utarbeidet på overordnet nivå. Bispedømmerådene er bedt om å utarbeide egne handlingsplaner. Arbeidsmiljøutvalg (AMU) og regionale AMU (RAMU) i alle bispedømmer og Kirkerådets sekretariat har jevnlig møter. Det foreligger oversikt over verneområder og verneombud.

Det er etablert rutiner for blant annet forebygging og håndtering av konflikter, revisjon av systematisk HMS-arbeid i bispedømmeråd, utarbeidelse av årsrapport for arbeidsmiljøutvalg og for sykefraværsoppfølging. Det er også utarbeidet mal for samordning av HMS-arbeid mellom bispedømmeråd og kirkelige fellesråd. Det ble i 2019 ikke rapportert til AMU om skader og alvorlige ulykker.

Sykefraværet i 2019 var på 4,8 prosent mot 5,4 prosent i 2018.

YTRE MILJØ

Dnk sin virksomhet er i all hovedsak tjenesteleveranser, og driften har en begrenset forurensende effekt på det ytre miljø. Ved innkjøp legges det vekt på miljøvennlige alternativer der det er mulig. Kirkerådet og syv av bispedømmene er Miljøfyrtårn-sertifiserte.

DISKRIMINERING

For alle ansatte ligger et generelt krav om medlemskap i Den norske kirke, men det er anledning til å søke om dispensasjon for enkelte stillinger. Ut over dette søkes mangfold både når det gjelder kjønn, seksuell orientering, etnisk bakgrunn og funksjonsevne.

LIKESTILLING

Likestilling blir tillagt vekt ved rekruttering og avlønning av ledere og medarbeidere i Dnk. Det arbeides løpende med informasjon og bevisstgjøring om aktuell likestillings- og diskrimineringslovgivning. I 2019 var det 40 prosent kvinner og 60 prosent menn blant de ansatte. Det var i 2019 33 prosent kvinner og 67 prosent menn i ledelsen (inkluderer Kirkerådets sekretariat, med direktør, assisterende direktør, direktører og seksjonssjefer, stiftsdirektører, avdelingsledere og personalsjefer på BDR). Blant biskopene er det 58 prosent kvinner og 42 prosent menn. Blant prostene er kjønnsfordelingen 71 prosent menn og 29 prosent kvinner. Blant Kirkerådets medlemmer er det 9 kvinner og 6 menn, der leder er kvinne og nestleder er mann.

FREMTIDIG UTVIKLING

Det er forventet at Stortinget vil sikre fremtidig forsvarlig drift av Dnk for å oppfylle Grunnlovens § 16. Dnk vil aktivt arbeide med å redusere kostnader og øke inntekter for å kunne oppfylle kirkens oppdrag. Det er gode muligheter for å oppfylle statens målsettinger for bevilgningen til Dnk i 2020, og det er grunnlag for fortsatt drift. Det jobbes aktivt med synkende dåps- og medlemstall samt utfordringer med rekruttering til kirkelige stillinger.

Oslo 26. mars 2020

Kristin Gunleiksrud Raaum
Leder

Harald Hegstad
Nestleder

Leif Christian Mæland Andersen
Kirkerådsmedlem

Karin-Elin Berg
Kirkerådsmedlem

Kjersti Brakestad Boge
Kirkerådsmedlem

Ole Kristian Bonden
Kirkerådsmedlem

Helga Haugland Byfuglien
Kirkerådsmedlem

Anne Berit Løvstad Evang
Kirkerådsmedlem

Anne Jorid Gjertsen
Kirkerådsmedlem

Agnes Sofie Gjeset
Kirkerådsmedlem

Linn Strømme Hummelvoll
Kirkerådsmedlem

Olav Myklebust
Kirkerådsmedlem

Jan Olav Olsen
Kirkerådsmedlem

Kari Helene Skog
Kirkerådsmedlem

Gunnar Winther
Kirkerådsmedlem

Ingrid Vad Nilsen
Direktør

RESULTATREGNSKAP

DEN NORSKE KIRKE

Beløp i 1000 kroner	Note	2019	2018
DRIFTSINNTEKTER OG DRIFTSKOSTNADER			
Mottatt tilskudd	1	2 263 534	2 118 828
Annen driftsinntekt	1, 14	17 256	10 551
Sum driftsinntekter		2 280 790	2 129 378
Utbetalt tilskudd	2	571 127	505 786
Varer for vider salg		377	292
Lønnskostnad	3, 4	1 415 449	1 379 389
Avskrivning av driftsmidler og immaterielle eiendeler	5	4 784	4 780
Annen driftskostnad	3, 6, 11, 14	289 421	226 757
Sum driftskostnader		2 281 158	2 117 004
Driftsresultat		-368	12 375
Finansinntekter	7	17 042	11 326
Finanskostnader	7	58	49
Resultat av finansposter		16 985	11 276
Ordinært resultat		16 616	23 651
Årsresultat		16 616	23 651
OVERFØRINGER			
Benyttelse av bunden kapital	13	0	-6 200
Avsatt til annen egenkapital	13	16 616	29 851
Sum overføringer		16 616	23 651

BALANSE

DEN NORSKE KIRKE

Beløp i 1000 kroner	Note	2019	2018
EIENDELER			
ANLEGGSMIDLER			
IMMATERIELLE EIENDELER			
Medlemsregister/kirkebok	5	6 522	9 435
Sum immaterielle eiendeler		6 522	9 435
VARIGE DRIFTSMIDLER			
Leilighet	5	2 854	1 200
Driftsløsøre, inventar o.a. utstyr	5	6 081	7 703
Sum varige driftsmidler		8 935	8 903
FINANSIELLE ANLEGGSMIDLER			
Lån til tilknyttet selskap	9	4 735	4 735
Investeringer i aksjer og andeler	8	246 970	19 024
Sum finansielle anleggsmidler		251 705	23 759
Sum anleggsmidler		267 162	42 096
OMLØPSMIDLER			
FORDRINGER			
Kundefordringer	11	9 248	4 968
Andre kortsiktige fordringer	10	7 863	11 329
Sum fordringer		17 111	16 297
INVESTERINGER			
Andre finansielle instrumenter		0	227 215
Sum investeringer		0	227 215
Bankinnskudd, kontanter o.l.	12	377 995	331 967
Sum omløpsmidler		395 106	575 479
Sum eiendeler		662 268	617 575

BALANSE

DEN NORSKE KIRKE

Beløp i 1000 kroner	Note	2019	2018
EGENKAPITAL OG GJELD			
EGENKAPITAL			
INNSKUTT EGENKAPITAL			
Bunden kapital	13	18 900	18 900
Annen innskutt egenkapital	13	100 000	100 000
Sum innskutt egenkapital		118 900	118 900
OPPTJENT EGENKAPITAL			
Annen egenkapital	13	192 461	105 845
Sum opptjent egenkapital		192 461	105 845
Sum egenkapital		311 361	224 745
GJELD			
KORTSIKTIG GJELD			
Leverandørgjeld		35 997	67 413
Skyldig offentlige avgifter		77 235	73 086
Annen kortsiktig gjeld	10	237 675	252 332
Sum kortsiktig gjeld		350 907	392 831
Sum gjeld		350 907	392 831
Sum egenkapital og gjeld		662 268	617 575

BALANSE

DEN NORSKE KIRKE

Oslo, 26.03.2020
Styret i Den norske kirke

Kristin Gunleiksrud Raaum
Leder

Harald Hegstad
Nestleder

Leif Christian Mæland Andersen
Kirkerådsmedlem

Karin-Elin Berg
Kirkerådsmedlem

Kjersti Brakestad Boge
Kirkerådsmedlem

Ole Kristian Bonden
Kirkerådsmedlem

Helga Haugland Byfuglien
Kirkerådsmedlem

Anne Berit Løvstad Evang
Kirkerådsmedlem

Anne Jorid Gjertsen
Kirkerådsmedlem

Agnes Sofie Gjeset
Kirkerådsmedlem

Linn Strømme Hummelvoll
Kirkerådsmedlem

Olav Myklebust
Kirkerådsmedlem

Jan Olav Olsen
Kirkerådsmedlem

Kari Helene Skog
Kirkerådsmedlem

Gunnar Winther
Kirkerådsmedlem

Ingrid Vad Nilsen
Direktør

INDIREKTE KONTANTSTRØM

DEN NORSKE KIRKE

Beløp i 1000 kroner	Note	2019	2018
KONTANTSTRØMMER FRA OPERASJONELLE AKTIVITETER			
Resultat		16 616	23 651
Ordinære avskrivninger		4 784	4 780
Endring i kundefordringer		-4 280	-1 492
Endring i leverandørgjeld		-31 415	40 645
Endring i andre tidsavgrensningsposter		-7 042	35 369
Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter		-21 336	102 953
KONTANTSTRØMMER FRA INVESTERINGSAKTIVITETER			
Utbetalinger ved kjøp av varige driftsmidler		-1 904	-1 563
Utbetalinger ved kjøp av andre investeringer		-731	-2 215
Innbetalinger ved salg av andre investeringer		0	6 200
Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter		-2 636	2 422
Innbetalinger av egenkapital		70 000	0
Netto kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter		70 000	0
Netto endring i kontanter og kontantekvivalenter		46 028	105 375
Beh. av kont. og kontantekvivalenter ved per. begynnel		331 967	226 592
Beh. av kont. og kontantekvivalenter ved per. slutt		377 995	331 967

REGELVERK

Årsregnskapet for Den norske kirke (Dnk) er satt opp i samsvar med regnskapslovens bestemmelser og god regnskapsskikk.

I medhold av kirkeloven § 25 fjerde ledd har Kulturdepartementet gjort unntak fra regnskapslovens bestemmelser om regnskapsføring av pensjonsforpliktelser og pensjonskostnader. Det er i forskrift fastsatt at Dnk sine pensjonsforpliktelser ikke skal føres i balansen, men utførlig opplyses om i note for å sikre relevant og nødvendig informasjon til regnskapsbrukere. Dnk er ikke skattepliktig.

BRUK AV ESTIMATER

Det er i begrenset omfang benyttet estimater og forutsetninger ved utarbeidelse av årsregnskapet for Dnk. Områder som i stor grad inneholder skjønnsmessige vurderinger, forutsetninger eller estimater som er vesentlige for årsregnskapet, er beskrevet i note.

INNETEKTER

Inntekter består i det vesentligste av tilskudd fra staten, samt noe tilskudd fra andre virksomheter. Tilskuddene inntektsføres på vedtakstidspunktet eller ved oppfyllelse av andre vilkår gitt i vedtak til tilskuddene.

Øvrige inntekter består av salg av varer og tjenester, leieinntekter, gaver etc. Inntektsføring skjer på leveransetidspunkte .

LEASING

Foretaket har kun operasjonell leasing. Leasingutgifter kostnadsføres løpende som driftskostnad.

KLASSIFISERING OG VURDERING AV OMLØPSMIDLER

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter normalt poster som forfaller til betaling innen ett år etter balansedagen.

Omløpsmidler vurderes til laveste verdi av anskaffelseskost og virkelig verdi. Kortsiktig gjeld balanseføres til nominelt beløp på transaksjonstidspunktet.

PENSJONER - YTELSESORDNING

Dnk har pensjonsforpliktelser finansiert med sikrede ordninger.

Det er i forskrift fastsatt av Kulturdepartementet den 4. oktober 2016 gitt fritak for bokføring av pensjonsforpliktelser for Dnk. Krav til noteopplysninger er opprettholdt og skal utarbeides i tråd med Norsk Regnskapsstandard 6 om pensjonskostnader. Pensjonsforpliktelsen og estimert pensjonskostnad iht aktuarberegningen framgår av note. Bokført pensjonskostnad svarer til betalt pensjonspremie og er klassifisert som lønnskostnader.

BETINGEDE UTFALL

Betingede utfall regnskapsføres når kostnaden anses sannsynlig og utfallet kan estimeres.

KONTANTSTRØMOPPSTILLING

Kontantstrømoppstillingen er utarbeidet etter den indirekte metoden. Kontanter og kontantekvivalenter omfatter kontanter og bankinnskudd.

NOTER

Beløp i notene er alle oppgitt i 1000 kroner.

Note 1 Driftsinntekter

Mottatt tilskudd:	2019	2018
Tilskudd fra statlige virksomheter	2 254 099	2 111 273
Tilskudd fra fylker og kommuner	6 043	5 188
Tilskudd fra organisasjoner og stiftelser	3 392	2 367
Sum	2 263 534	2 118 828

Annen driftsinntekt:		
Varesalg	1 614	1 465
Tjenestesalg	2 757	2 816
Leieinntekter m.m.	5 432	1 220
Andre inntekter inkl. periodiserte inntekter	7 453	5 050
Sum	17 256	10 551

I tillegg til beløpet ovenfor har Dnk mottatt et ekstraordinært tilskudd kr 70 mill til solvenspremie, jfr tildelingsbrev 18.12.19 fra BDF. Vi viser til utfyllende informasjon i note 13.

Note 2 Utbetalte tilskudd

Dnk har i 2019 utbetalt tilskudd kr 571 127' til ulike formål. Av dette utgjør 82,6 % tildelinger til fellesråd og sokn over hele landet. Tilskudd til fellesråd og sokn gis ut fra gitte fordelingsnøkler. 10,9 % av utbetalt tilskudd tildeles domkirkene og andre eksterne enheter. Resterende 6,5 % av utbetalt tilskudd gis til eksterne enheter etter søknader og andre avtaler.

Utbetalte tilskudd:	2019	2018
Trosopplæring	314 492	307 619
Diakoni	66 993	52 082
Undervisning	88 022	83 988
Kirkemusikk	2 201	2 445
Domkirker	5 295	5 138
Internasjonale økumeniske organisasjoner	9 034	8 671
Andre institusjoner og kirkelige formål	32 042	24 163
Opplysningsvesenets fond	4 464	4 787
Andre ideelle formål	48 584	16 894
Sum utbetalte tilskudd	571 127	505 786

Note 3 Lønnskostnader og ytelser, godtgjørelser til direktør, styret og revisor

Lønnskostnader	2019	2018
Lønninger	1 034 647	1 017 535
Arbeidsgiveravgift	160 620	144 371
Pensjonskostnader	208 636	197 179
Andre ytelser	11 546	20 303
Sum lønnskostnader	1 415 449	1 379 389

I 2019 har Den norske kirke sysselsatt 1564 årsverk.

Ytelser til ledende personer	Direktør	Styret
Lønn	1 119	571
Pensjonskostnader	586	0
Annen godtgjørelse	0	0
Sum ytelser til ledende personer	1 705	571

Det er ikke inngått avtale om etterlønn, bonuser, lån, sikkerhetsstillelse o.l. til fordel for direktør eller styremedlemmer.

REVISOR

Kostnadsført revisjonshonorar inkludert MVA for 2019 utgjør kr 228'.

I tillegg kommer honorar for andre tjenester inkludert MVA med kr 38'.

Note 4 Ytelsespensjon

Den norske kirke (Dnk) er unntatt kravet om å balanseføre sikrede pensjonsforpliktelser.

Det vises til prinsippnote.

Dnk har ytelsespensjonsordning for sine ansatte gjennom Statens pensjonskasse.

I 2019 ble det innført ny offentlig tjenestepensjon hvor den ansatte må stå lenger i tjenesten.

Effekten vises som planendring i årets pensjonskostnad og pensjonsforpliktelsen.

Forventet turnover for ansatte under 50 år er redusert fra 9% til 4% og for ansatte over 50 år er redusert fra 5% til 3%.

Per 31.12.2019 var 1 822 personer knyttet til ordningen, av dette var 1 561 personer ansatt og 261 personer var pensjonister. Ordningen omfatter alderspensjon fra fylte 67 år og løper livsvarig. Ordningen inkluderer også uføre-, etterlatte- og barnepensjon.

Aktuarberegningen fra aktuarseksjonen i Statens pensjonskasse med forutsetninger per desember 2019 er lagt til grunn for presentasjon av Dnk sin pensjonsforpliktelse.

Beregning av årets pensjonskostnad:	2019	2018
Nåverdi av årets pensjonsopptjening	84 567	107 003
Resultatført planendring i perioden	-282 965	0
Arbeidsgiveravgift	-31 477	12 985
Årets pensjonsopptjening	-229 875	119 989
Rentekostnad på pensjonsforpliktelsen	59 531	53 993
Forventet avkastning på pensjonsmidlene	-87 766	-72 298
Årets finansposter	-28 235	-18 304
Sum årets pensjonskostnad	-258 110	101 684
Administrasjonskostnader	3 394	3 396
Årets pensjonskostnad inkl. adm.kostnad	-254 716	105 080
Sum årets pensjonskostnader	-254 716	105 080

Netto pensjonsforpliktelse ved årets slutt	2019	2018
Pensjonsforpliktelse	2 511 889	2 453 671

Pensjonsmidler	-2 167 539	-1 938 732
Netto pensjonsforpliktelse	344 350	514 940
Arbeidsgiveravgift av netto pensjonsforpliktelse	48 553	72 606
Netto pensjonsforpliktelse inkl. AGA	392 904	587 546

Pensjonsforpliktelse	2019	2018
Pensjonsforpliktelse ved årets begynnelse	2 453 671	2 364 674
Nåverdi av årets pensjonsopptjening	84 567	107 003
Pensjonsutbetalinger	-45 086	-34 288
Rentekostnad	59 531	53 993
Planendring	-282 965	0
Aktuarmessig gevinst (tap) økonomiske forutsetninger	242 171	-37 711
Pensjonsforpliktelse ved årets slutt	2 511 889	2 453 671

Pensjonsmidler	2019	2018
Pensjonsmidler ved årets begynnelse	1 938 732	1 733 082
Administrasjonskostnader	-3 394	-3 396
Pensjonsutbetalinger	-45 086	-34 288
Innbetalinger pensjonspremie	253 143	186 402
Renteinntekt på pensjonsmidler	87 766	72 298
Aktuarmessig gevinst (tap) økonomiske forutsetninger	-63 622	-15 365
Pensjonsmidler ved årets slutt	2 167 539	1 938 732

Økonomiske forutsetninger	31.12.2019	31.12.2018
Diskonteringsrente	2,30%	2,60%
Forventet avkastning på pensjonsmidler	3,80%	4,30%
Årlig lønnsvekst	2,25%	2,75%
Årlig forventet regulering av alders- og etterlattepensjon over 67 år under utbetaling	1,25%	1,75%
Årlig forventet G-regulering, regulering av AFP, uføre- og etterlattepensjoner under 67 år	2,00%	2,50%

Demografiske data	31.12.2019	31.12.2018
Antall yrkesaktive	1 561	1 581
Gjennomsnittsalder - yrkesaktive	51	51
Sum pensjonsgrunnlag	991 614	987 870
Gjennomsnittlig lønn	635	625
Antall pensjonister	261	180
Antall oppsatte	0	0

Note 5 Anleggsmidler

	Medlemsregister/ Kirkebok	Driftsløsøre, inventar o.a. utsyr	Leilighet	Sum varige driftsmidler
Anskaffelseskost 01.01.2019	14 563	11 892	1 200	27 655
Tilgang	0	250	1 654	1 904
Avgang	0	0	0	0
Anskaffelseskost 31.12.2019	14 563	12 142	2 854	29 560
Akkumulerte avskrivninger	8 041	6 061	0	14 102
Bokført verdi per 31.12.2019	6 522	6 081	2 854	15 457
Årets avskrivninger	2 913	1 872	0	4 784
Avskrivningssatser	20 %	10-30%	0 %	

Note 6 Spesifikasjon av annen driftskostnad

	2019	2018
Tjenestereiser m.m.	56 259	55 430
Kjøp av tjenester	68 587	44 340
Informasjon og kommunikasjonsteknologi	46 356	49 283
Leie lokaler og utstyr	40 462	35 205
Kurs og seminar	25 871	18 964
Driftsmateriell m.m.	35 373	12 636
Oppvarming, renhold og renovasjon	4 297	4 162
Kontingenter	1 999	1 956
Vedlikehold	1 964	1 780
Honorarer for revisjon og andre tjenester	266	293
Andre driftskostnader	7 985	2 709
Sum annen driftskostnad	289 421	226 757

Andre driftskostnader består i hovedsak av telefonkostnader, reklame, forsikringer, representasjon og gaver.

Note 7 Spesifikasjon av finansposter

Finansinntekter	2019	2018
Renteinntekt	17 041	11 323
Finansinntekt (agio)	1	3
Sum finansinntekter	17 042	11 326
Finanskostnader	2019	2018
Rentekostnad	29	32
Finanskostnad (disagio)	29	17
Sum finanskostnader	58	49

Note 8 Langsiktige verdipapirer

	Anskaffelses kost	Balanseført verdi
Anleggsmidler		
Skrim Vann og Avløpsselskap AS: 1 aksje, 0,082% eierandel	12	12
Regionalt pilegrimssenter Stiklestad AS: 25 aksjer, 7,69% eierandel	13	13
Kirkepartner A/S: 420 aksjer, 48,95% eierandel	100	100
Den norske kirkes landsfond	18 900	18 900
Grieg Investor	152 946	152 946
Alfred Berg Pengemarked	75 000	75 000
Sum langsiktige verdipapirer	246 970	246 970

Den norske kirkes landsfond forvaltes av Alfred Berg Kapitalforvaltning med fordeling på aksjefond, rentefond og pengemarkedsfond. Markedsverdien av Den norske kirkes landsfond per 31.12.2019 er kr 22 105'. Markedsverdien av porteføljen i Grieg Investor er kr 161 483' og i Alfred Berg Pengemarked er kr 77 386'.

Note 9 Lån til tilknyttet selskap

Ansvarlig lån 4 735 innvilget 2018 til Kirkepartner AS. Rentesatsen er fastsatt til NIBOR 3 måneder + 2%. Nedbetaling av lånet starter i 2023 hvor lånet skal nedbetales som serielån med 1/2 av nominell hovedstol hvert år.

Note 10 Fordringer og gjeld

Kortsiktige fordringer	2019	2018
Avsetning refusjon sykkelønn	2 854	4 941
Forskuddsbetalte kostnader	1 787	2 483
Annen fordring	3 196	3 906
Sum kortsiktige fordringer	7 837	11 329

Kortsiktig gjeld	2019	2018
Skyldig lønn og feriepenger	164 257	171 664
Skylding pensjonspremie	5 013	30 000
Periodisert øremerket tilskudd	1 385	22 331
Annen gjeld	67 019	28 337
Sum kortsiktig gjeld	237 675	252 332

Note 11 Kundefordringer

	2019	2018
Kundefordringer til pålydende	9 248	5 624
Balanseført verdi av kundefordringer 31.12	9 248	5 624
Realiserte tap	0	10
Sum resultatførte tap på krav	0	10

Kostnadsført tap er klassifisert som annen driftskostnad i regnskapet.

Note 12 Bankinnskudd

Innestående midler på skattetrekkskonto (bundne midler) er per 31.12.2019 kr 46 379'.

Note 13 Egenkapital

	Bunden kapital	Innskutt egenkapital	Annen egenkapital	Sum egenkapital
Pr 31.12.2018	18 900	100 000	105 845	224 745
Pr 01.01.2019	18 900	100 000	105 845	224 745
Ekstraordinært tilskudd pensjon	0	0	70 000	70 000
Årets resultat	0	0	16 616	16 616
Pr 31.12.2019	18 900	100 000	192 461	311 361

Det har siden opprettelsen av rettssubjektet heftet usikkerhet om pensjonsutgiftene.

Over tid har det vist seg at utgiftene knyttet til solvens har vært høyere enn man hadde grunn til å tro ved tidspunkt for opprettelse.

På denne bakgrunn utbetalte departementet et ekstraordinært tilskudd til Kirkerådet desember 2019 for å ivareta disse utgiftene. I brevet fra Barne- og familiedepartementet 18. desember heter det:

" I utgangspunktet bør Dnk sjølv dekke utgiftene til solvenspremien. BDF foreslår likevel at staten medverker til å dekkje desse utgiftene for 2017-2019, på bakgrunn av tidspunktet for etablering av rettssubjektet og den korte levetida til rettssubjektet. Frå og med 2020 må Den norske kyrkja sjølv dekkja eventuell solvenspremie til SPK".

Note 14 Gravplassforvaltning

Det er i 2019 mottatt tilskudd på kr 4 000' til gravplassforvaltning. Det er ført prosjektrekskap for bruk av tilskuddet. Prosjektrekskapet viser et årsoverskudd på kr 15'

Gravplassforvaltning - prosjektrekskap	2019	2018
Mottatt tilskudd og andre inntekter	4 000	4 170
Lønn og godtgjørelse	3 432	3 267
Driftskostnader	553	746
Prosjektresultat	15	157

Note 15 Betingede utfall

Den norske kirke er ikke involvert i rettstvister og saksbehandling vedrørende omtvistede krav, herunder erstatningskrav.

PENNEO

Signaturene i dette dokumentet er juridisk bindende. Dokument signert med "Penneo™ - sikker digital signatur".
De signerende parter sin identitet er registrert, og er listet nedenfor.

"Med min signatur bekrefter jeg alle datoer og innholdet i dette dokument."

Kristin Gunleiksrud Raaum

Leder

På vegne av: Den Norske Kirke
Serienummer: 9578-5997-4-687496
IP: 88.90.xxx.xxx
2020-04-29 11:30:59Z

Anne Berit Løvstad Evang

Kirkerådsmedlem

På vegne av: Den Norske Kirke
Serienummer: 9578-5998-4-811650
IP: 84.213.xxx.xxx
2020-04-29 12:03:26Z

Kari Helene Skog

Kirkerådsmedlem

På vegne av: Den Norske Kirke
Serienummer: 9578-5997-4-891842
IP: 46.9.xxx.xxx
2020-04-29 12:04:44Z

Karin-Elin Berg

Kirkerådsmedlem

På vegne av: Den Norske Kirke
Serienummer: 9578-5999-4-1341128
IP: 193.90.xxx.xxx
2020-04-29 12:07:36Z

Harald Hegstad

Nestleder

På vegne av: Den Norske Kirke
Serienummer: 9578-5990-4-1647131
IP: 46.9.xxx.xxx
2020-04-29 13:37:47Z

Ole Kristian Bonden

Kirkerådsmedlem

På vegne av: Den Norske Kirke
Serienummer: 9578-5999-4-1076039
IP: 81.167.xxx.xxx
2020-04-29 20:02:56Z

Jan Olav Olsen

Kirkerådsmedlem

På vegne av: Den Norske Kirke
Serienummer: 9578-5995-4-76874
IP: 88.90.xxx.xxx
2020-04-30 07:36:43Z

Ingrid Vad Nilsen

Direktør

På vegne av: Den Norske Kirke
Serienummer: 9578-5999-4-1336413
IP: 85.252.xxx.xxx
2020-04-30 08:01:24Z

Dokumentet er signert digitalt, med **Penneo.com**. Alle digitale signatur-data i dokumentet er sikret og validert av den datamaskin-utregnede hash-verdien av det opprinnelige dokument. Dokumentet er låst og tids-stemplet med et sertifikat fra en betrodd tredjepart. All kryptografisk bevis er integrert i denne PDF, for fremtidig validering (hvis nødvendig).

Hvordan bekrefter at dette dokumentet er originalen?

Dokumentet er beskyttet av ett Adobe CDS sertifikat. Når du åpner dokumentet i

Adobe Reader, skal du kunne se at dokumentet er sertifisert av **Penneo e-signature service** <penneo@penneo.com>. Dette garanterer at innholdet i dokumentet ikke har blitt endret.

Det er lett å kontrollere de kryptografiske beviser som er lokalisert inne i dokumentet, med Penneo validator - <https://penneo.com/validate>

PENNEO

Signaturene i dette dokumentet er juridisk bindende. Dokument signert med "Penneo™ - sikker digital signatur".
De signerende parter sin identitet er registrert, og er listet nedenfor.

"Med min signatur bekrefter jeg alle datoer og innholdet i dette dokument."

Kjersti Brakestad Boge

Kirkerådsmedlem

På vegne av: Den Norske Kirke
Serienummer: 9578-5993-4-2301703
IP: 83.242.xxx.xxx
2020-04-30 10:29:50Z

Anne Jorid Gjertsen

Kirkerådsmedlem

På vegne av: Den Norske Kirke
Serienummer: 9578-5999-4-2896641
IP: 77.18.xxx.xxx
2020-05-01 14:54:19Z

Linn Strømme Hummelvoll

Kirkerådsmedlem

På vegne av: Den Norske Kirke
Serienummer: 9578-5993-4-2481471
IP: 81.166.xxx.xxx
2020-05-01 15:45:21Z

Helga Haugland Byfuglien

Kirkerådsmedlem

På vegne av: Den Norske Kirke
Serienummer: 9578-5999-4-2932140
IP: 80.213.xxx.xxx
2020-05-01 16:06:49Z

Gunnar Winther

Kirkerådsmedlem

På vegne av: Den Norske Kirke
Serienummer: 9578-5997-4-380947
IP: 89.151.xxx.xxx
2020-05-03 14:57:31Z

Agnes Sofie Engen Gjeset

Kirkerådsmedlem

På vegne av: Den Norske Kirke
Serienummer: 9578-5999-4-1962039
IP: 46.230.xxx.xxx
2020-05-04 08:03:10Z

Olav Myklebust

Kirkerådsmedlem

På vegne av: Den Norske Kirke
Serienummer: 9578-5993-4-2756553
IP: 185.45.xxx.xxx
2020-05-04 15:19:15Z

Leif Christian Mæland Andersen

Kirkerådsmedlem

På vegne av: Den Norske Kirke
Serienummer: 9578-5997-4-1361952
IP: 84.212.xxx.xxx
2020-05-10 17:15:04Z

Dokumentet er signert digitalt, med **Penneo.com**. Alle digitale signatur-data i dokumentet er sikret og validert av den datamaskin-utregnede hash-verdien av det opprinnelige dokument. Dokumentet er låst og tids-stemplet med et sertifikat fra en betrodd tredjepart. All kryptografisk bevis er integrert i denne PDF, for fremtidig validering (hvis nødvendig).

Hvordan bekrefter at dette dokumentet er originalen?

Dokumentet er beskyttet av ett Adobe CDS sertifikat. Når du åpner dokumentet i

Adobe Reader, skal du kunne se at dokumentet er sertifisert av **Penneo e-signature service** <penneo@penneo.com>. Dette garanterer at innholdet i dokumentet ikke har blitt endret.

Det er lett å kontrollere de kryptografiske beviser som er lokalisert inne i dokumentet, med Penneo validator - <https://penneo.com/validate>

UAVHENGIG REVISORS BERETNING

Til Kirkerådet i Rettssubjektet Den Norske Kirke

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert årsregnskapet for Rettssubjektet Den Norske Kirke som består av balanse per 31. desember 2019, resultatregnskap og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen, og en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger.

Etter vår mening er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av rettssubjektets finansielle stilling per 31. desember 2019, og av dets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i avsnittet *Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet*. Vi er uavhengige av selskapet i samsvar med de relevante etiske kravene i Norge knyttet til revisjon slik det kreves i lov og forskrift. Vi har også overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Øvrig informasjon omfatter informasjon i rettssubjektets årsrapport bortsett fra årsregnskapet og den tilhørende revisjonsberetningen. Kirkerådet og direktøren (ledelsen) er ansvarlig for den øvrige informasjonen. Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke den øvrige informasjonen, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese den øvrige informasjonen med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom den øvrige informasjonen og årsregnskapet eller kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon. Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon, er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Ledelsens ansvar for årsregnskapet

Ledelsen er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til rettssubjektets evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet med mindre ledelsen enten har til hensikt å avvike selskapet eller legge ned virksomheten, eller ikke har noe annet realistisk alternativ.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon. Feilinformasjon kan skyldes misligheter eller feil og er å anse som vesentlig

dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke de økonomiske beslutningene som brukerne foretar på grunnlag av årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg

- ▶ identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten det skyldes misligheter eller feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll;
- ▶ opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontrollen som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av rettssubjektets interne kontroll;
- ▶ vurderer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimaterne og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige;
- ▶ konkluderer vi på om ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen er hensiktsmessig, og, basert på innhentede revisjonsbevis, hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape betydelig tvil om rettssubjektets evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det foreligger vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i årsregnskapet. Hvis slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, må vi modifisere vår konklusjon. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet frem til datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at rettssubjektets evne til fortsatt drift ikke lenger er til stede;
- ▶ vurderer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen, tidspunktet for vårt revisjonsarbeid og eventuelle vesentlige funn i vår revisjon, herunder vesentlige svakheter i den interne kontrollen som vi avdekker gjennom vårt arbeid.

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til disponering av resultatet er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendige i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av rettssubjektets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Oslo, 20. mai 2020
ERNST & YOUNG AS

Revisjonsberetningen er signert elektronisk

Kjetil Andersen
statsautorisert revisor

PENNEO

Signaturene i dette dokumentet er juridisk bindende. Dokument signert med "Penneo™ - sikker digital signatur".
De signerende parter sin identitet er registrert, og er listet nedenfor.

"Med min signatur bekrefter jeg alle datoer og innholdet i dette dokument."

Kjetil Andersen

Statsautorisert revisor

På vegne av: Kjetil Andersen

Serienummer: 9578-5992-4-2398085

IP: 37.191.xxx.xxx

2020-05-20 10:49:11Z

Dokumentet er signert digitalt, med **Penneo.com**. Alle digitale signatur-data i dokumentet er sikret og validert av den datamaskin-utregnede hash-verdien av det opprinnelige dokument. Dokumentet er låst og tids-stemplet med et sertifikat fra en betrodd tredjepart. All kryptografisk bevis er integrert i denne PDF, for fremtidig validering (hvis nødvendig).

Hvordan bekrefter at dette dokumentet er originalen?

Dokumentet er beskyttet av ett Adobe CDS sertifikat. Når du åpner dokumentet i

Adobe Reader, skal du kunne se at dokumentet er sertifisert av **Penneo e-signature service** <penneo@penneo.com>. Dette garanterer at innholdet i dokumentet ikke har blitt endret.

Det er lett å kontrollere de kryptografiske beviser som er lokalisert inne i dokumentet, med Penneo validator - <https://penneo.com/validate>